

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

TREDJE ÅRGÅNGEN.

Första häftet.

Innehåll:

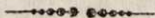
ORIGINALOMSLAG SAKNAS

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

TREDJE ÅRGÅNGEN.

STOCKHOLM.

ADOLF BONNIER.

Kongl. Hof- och Akademi-Bokhandlare.

1861.

TIDSKRIFET FÖR HEMMANT.

FIFTEÅND

DEN SVENSKA QVANN.

TREDJE ÅRGÅNGEN

STOCKHOLM

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS E. WESTRELL, 1861.

QVINNAN OCH VÄLGÖRANDET.

Ingen torde vilja bestrida vårt tidehvarf epithetet af framåt-skridande. Civilisationen rullar ej längre långsamt och makligt framåt lik en ståtlig vagn, dragen af välfödda hästar på en jern landsväg — den går med ånga och ilar fram med pilens, att ej säga, den elektriska gnistans hastighet. Fordom voro de resande få och tillhörde för det mesta endast samhällets grädde eller de af lyckan mest gynnade — nu reser hela världen och man behöver ej vara en Cræsus för att få sig biljett till en ångbåtsresa eller haka sig fast vid ett jernvägståg. På samma sätt tillhör civilisa-tionen, bildningen, numera ej vissa, privilegierade klasser, den är åtkomlig, tillgänglig för alla, den sprider sig genom alla ådror i samhällskroppen. Och i detta förhållande bör man se ett godt ti-dens tecken, hvaröfver man må glädas, ty den släkt af sin anda, som Skaparen inblåste i den af jordens stoft formade människan, är ju den drifkraft, som manar, som eggas henne till ständigt nya bemödanden, nya ansträngningar, för att mer och mer hinna må-let af högre förädling, större fullkomlighet.

Bortgångna släkten lemna i arf åt de kommande sitt vetande, sina iakttagelser, sin erfarenhet, och hvarje ny generation har så-ledes en större fond af kunskap att bygga på än den, som kom dess föregångare till del. Också förstår vår tid att draga fördel af de ärfda skatterna och att, så att säga, ockra med dem. Den ena uppfinningen jagar den andra; forskaren upptäcker på veten-skapens område hittills obekanta fält att uppodla; planer, så djerfva att man för ej mycket längesedan tillbaka skulle ansett dem sprungna ur en fantasts hjerna, realiseras, och omöjligheter finnas knappt mera till; ofantliga fabriksanläggningar uppväxa såsom ge-nom ett trollslag, ångskepp och telegrafer förena snart sagdt jordens mest skiljda folkslag med hyarandra, palatser uppstå i hyddornas ställe, föremålen för öfverflöd och lyx mångdubblas. När man van-drar omkring i våra städer och ser de rikt försedda butikerna, som för ögat blott antyda välstånd; när man vidare betraktar de i allmänhet välklädda vandrare, som på gatorna möta oss, skulle

man till en början nästan vara frestad att tro sig försatt i den gyldene åldern, då välmåga herrskade öfverallt, och fattigdom och nöd voro okända.

Att detta lyckliga förhållande dock endast är skenbart, derom behöfver man ej lång tid att förvissa sig, ty man ser lätt, att nöden, om den än är undanskjuten, så att den ej straxt faller i ögonen, likväl obestriddigt existerar. Det fordras blott att man makar undan den massa af siden, spetsar och grannlåter, som förbländar ögonen, för att märka de vämjeliga trasor, hvarmed nödens barn betäcka sig; det fordras blott att vika af från den gata med eleganta butiker och palatslika hus, som är den fashionabla världens mötesplats, in i den lilla mörka återvändsgränden, för att inse att bland de beqväma och vackra boningar, som dagligen uppföras, inga rum finnas för torftigheten och armodet. Ingenstädes ligga kontrasterna hvarandra så nära som i stora städer. Derinne i den präktiga, rikt upplysta våningen, frossar man vid en lukullisk måltid, som förstör både helsa och penningar; derutanföre nedsjunker vanmäktig på trappan en af hunger och umbäranden utmerglad gestalt, som med tacksamhet skulle kunna mätta sig af de smulor, hvilka falla från den rike mannens bord. Yppiga siden tyger, luftiga florsklädningar äro smakfullt draperade i det granna butikfönstret och ådraga sig de förbigåendes beundran, men ingen märker den af köld skälfvande modern, som står der bredvid och som med förtviflan i hjertat sveper en trasig schal omkring sitt späda barn, hvilket qvider af köld. Men dessa kontraster, dessa mörka skuggor på den brokiga taffan äro så alldagliga, att många ej varseblifver, eller åtminstone ej ger akt på dem. Andra återigen märka dem väl, med ömmande hjertan, men tänka "det måste så vara, vi kunna ej hjälpa alla olyckliga" — och så söker man tillsluta ögonen så godt man kan; man ilar skyndsamt förbi, kastar kanske en allmosa åt den behöfvande och bjuder sedan till att glömma att det verkligen finnes så mycket elände till i världen. Tanken derpå är nedstämmande, är plågsam, och hvarföre skall man oro sig mer än man oundvikligen behöfver?

Så bör det likväl ej vara. Vi hafva *alla* pligter att uppfylla, och det tillhör de bättre lottade att söka förbättra de underordnade klassernas ställning, så väl i moraliskt som i intellektuelt och materielt hänseende. Der nöden och umbärandet trycka som hårdast, der lefver menniskan ett halft djurlif, ja, nedsjunker på sätt och vis lägre än det osjäligen kreaturet, emedan *hennes* högre natur går förlorad i den eländiga tillvaro, som ej har annat mål än de materiella behofvens och kanske njutningarnes tillfredsställande

för stunden. Den fattigaste delen af befolkningen i ett civiliseradt samhälle står också på ett föga högre trappsteg i varelsernas skala än den råe vilden, hvars barbari, okunnighet och förnedring vi så mycket beklaga. Vi kunde derföre äfven väl behöfva missionärer inom våra egna landamären, missionärer, som i christligt och med detsamma i sedligt hänseende oafåtligt arbetade på de lägre klassernas förädling och höjande till en bättre ställning. *)

Den, som från sin barndom erhållit den ömmaste vård och tillsyn, som i sjelfva verket aldrig vet hvad det vill säga att försaka och umbära (vi tala ej här om de småsaker, hvilka af dem, som aldrig saknat det nödvändigaste, stämplas med namn af försakelser) kan svårligen förstå hvad det är att lida verklig nöd. Troligen finnes månet lyckans skötebarn (vi taga här lyckan blott i materiel betydelse), som aldrig sett eländet på närmare håll, som aldrig satt sin fot inom de boningar, der de med armod och brist kämpande framsläpa ett sorgligt lif; andra åter inträda stundom i dessa boningar med vilja och önskan att gagna, men afskräckas mången gång genom den osnygghet, den oreda och den jämmer, som der råda, att förnya sina besök. De anse sina krafter, sina tillgångar för små att kunna uträtta något verkligt, något varaktigt godt, och på detta sätt misströstande uraktlåta de att göra det goda, som ligger inom gränsen af deras förmåga. Och likväl är denna uraktlåtenhet att göra det goda vi kunna, huru strängt detta omdöme än må synas, en synd. En utmärkt skriftställare har yttrat följande behjertansvärda ord, hvilkas sanning en hvar af oss troligen måste medgifva: "Få af våra, vare sig nationella eller individuella fel, härleda sig från en medveten afsigt att göra orätt — men de flesta alstras af liknöjdhet, af oförmåga att kämpa mot svårigheten att alltid handla rätt. Tanken på de synder vi hafva begått skola kanske ej såra vårt samvete vid en återblick på vårt förflutna lif. Vi hafva ej kunnat undgå att märka dem; vi hafva bekänt, begråtit, ångrat, möjligen försonat dem. Men hvad vi

---

*) I England, der allt är tilltaget i större skala än hos oss och der äfven eländet är mångfaldigt större än i vårt fädernesland, vi hoppas det åtminstone, men der också människokärleken är outtröttlig i sin ädla verksamhet, finnes ett samfund, kalladt "*the Home Mission*", som har till mål att söka höja de arbetande klasserna så i religiöst och sedligt som materielt hänseende, och som, särdeles i London, utsänder talrika missionärer för att befrämja detta mål. Äfven i Stockholm finnes någonting motsvarande, under benämningen *Stadsmissionen*, hvars verksamhet dock är *uteslutande* religiös — måhända torde någon tillägga *sektarisk* — och uträttar kanske derigenom ej så mycket godt, som den möjligen med en mera frisinnad, men derför icke mindre sannt christlig anda, skulle kunna göra.

felat af uraktlåtenhet, dessa synder, så undångömda, så bortblandade i lifvets vanliga gång och bland vexlande intryck — ack, om *de* hastigt framträdde ur det fördolda, ordnande sig i en enda anklagande massa, skulle då ej de bästa af oss bäfva af förskräckelse, skulle ej de stoltaste ödmjuka sig vid nådastolen!" *)

Vi hafva i få ord antydt tillvaron af nöd och elände inom det civiliserade samhället, ett faktum, tyvärr, alltför påtagligt för att kunna förnekas, äfvensom vår moraliska pligt såsom christna att bistå våra lidande bröder — vi komma nu från dessa utgångspunkter till det egentliga föremålet för denna lilla uppsats, nemligen: *Qvinnans andel* i afhjelpandet af eller lindrandet af nöden. Att qvinnan här har en vidsträckt och äfven vacker, samt för sitt hjerta tillfredsställande sfer för sin verksamhet, derom skulle vi önska kunna öfvertyga våra läsarinnor. Vi skola söka visa dem, att ingen qvinna, ung eller gammal, med skäl kan klaga öfver, att Försynen ej gifvit henne någon verkningskrets, der hon kan gagna med de pund, som blifvit henne förlänade, eller att hon nödgas framlefva ett onyttigt, glädjefattigt lif. Vi kunna ej alla utvälja den lott, som synes oss önskligast, eller den verkningskrets, hvilken vi tro bäst skulle anstå oss, det är sannt, men vi kunna alla vara samvetsgranna arbetare i den stora vingården, vi kunna alla söka oss *något* mål för vårt arbete, och felet blir således vårt, om vi låta våra krafter borttrosta obegagnade eller om vi på stundens flyktiga nöjen och njutningar förslösa de medel, som blifvit oss gifna för högre ändamål. Tron mig, mina unga läsarinnor, Gud har ej skapat någon för ett overksam, sjelfviskt, ändamålslost lif, ty hvar och en af oss gäller äfven den dom, som fälldes öfver den första människan, vid utdrifvandet ur paradiset: "du skall äta ditt bröd i ditt anletes svett"; och för hvar och en finnes äfven ett arbete, som fordrar trohet, nit och ihärdighet. Man säger: qvinnans verksamhet ligger inom hemmet; att uppfylla en makas och moders pligter, se der hennes bestämmelse. Vi vilja ej bestrida sanningen af dessa såsom axiomer uppställda satser, men man måste medgifva, att de tåla vid *någon* jemkning, att de, alltför obetingadt antagna, blifva skefva och ensidiga i sin tillämpning. Att blifva maka och mor, denna lott, skiftande i så mångfaldiga nyanser från högsta jordiska lycka till den bittraste olycka, är ej, *kan ej* en gång blifva alla qvinnor beskärd. Vill man då att alla de, som dragit en nit i äktenskapslotteriet, skola använda sina återstående dagar att sucka öfver sitt olyckliga öde och verl-

*) *Bulwer*: What will he do with it?

dens fåfänglighet, eller att de, som ännu ej förlorat allt hopp om en vinst (?) skola sitta med korslagda händer och vänta till dess det dem "af Försynen förelagda arbetet" kommer *till dem*. Vi tro ej, att detta är *qvinnans verkliga bestämmelse*. Vi tro ej, att detta hvarken är sättet att använda lifvets lån eller att förbereda sig för ett viktigt och ansvarsfullt kall. Vi tro, att en ung kvinna gör långt bättre i att uppsöka sig en verkningskrets, der hon kan finna en afledare för det behof af verksamhet, som är nedlagdt i menniskonaturen, att egna sig åt ett arbete, hvilket på samma gång det uppöfvar hennes krafter, tillfredsställer hennes hjerta och bereder henne för att bättre uppfylla de pligter, som Försynen ämnat henne. Hon skulle sålunda ej förspilla sitt lif i tanklös overksamhet eller triviala bestyr; hon skulle ej vänta på, längta efter att blifva gift, endast för att finna något att göra; hon skulle ej blifva nervös och sjuklig till lynnet af brist på föremål för tanke och arbete. Nej, med öppen blick, friskt sinne och vaken själ skulle hon arbeta och lönas af den välsignelse arbetet medför; och blefve henne en ljusare, gladare lott beskärd, kunde hon med tacksamhet emottaga den och med större sjelftillit inträda i en vidgad, mera maktpåliggande, verkningskrets. Och förnekades henne den lott, hvilken hon kanske drömt sig såsom den största jordiska sällhet, skulle hon ändock ej känna sig olycklig, ej blifva en gagnlös medlem i samhället, ty medvetandet af att vara nyttig, att uträtta allt det goda, man förmår, att kunna hjälpa, bistå, glädja andra, fyller hjertat med en stilla frid, vida öfvervägande hvarje annan glädje.

Mångahanda är arbetet, lämpadt efter olika förmågor och lynnen, men ett aldrig trytande arbetsfält finner hvarje kvinna bland lidande medmenniskor och i nödens boningar, och från denna verkningskrets torde väl också ingen vilja utestänga henne, under förevändning att hon ej passar derför. Hennes af naturen ömmare hjerta, mera sjelfförsakande lynne, gör att hon, mer än mannen, kan sympathisera med de lidande och sålunda skänka dem åtminstone trösten af ett varmt deltagande, och denna tröst förfelar sällan att göra sitt välgörande intryck på ett blödande hjerta. Men arbetet för andra är ej endast en tillfredsställelse för oss sjelfva, det är äfven en pligt, som *ej får förbises*. "Ty", säger en engelsk författarinna, "den förmåga, de goda naturanlag, som vi ega, äro gåfvor af Gud, hvilka vi böra uppodla och använda såsom det anstår christna till våra medmenniskors bästa, ej blott för egen skull och egna nöjen. Blotta omständigheten, att vi hafva erhållit dessa gåfvor, är ett bevis på vår skyldighet att så

ändamålsenligt som möjligt begagna dem. Vi äro således ansvariga för det sätt, hvarpå vi förvalta dem. Det är endast genom att använda dem till andras och ej blott egen nytta, som de förädlas och medföra lycka och välsignelse åt oss sjelfva.” *)

Hvad qvinnan kan uträtta för den nödställda, den lidande menskligheten, hvad hon förmår, när hennes hela hjerta genomtränges af den ädlaste, oegennyttigaste människokärlek, af hvilka försakelser, hvilka uppoffringar, hvilken ihärdighet, hon, den svaga, den obetydliga, då är mäktig, är snart sagdt otroligt. Och finnes väl också någon ung qvinna, som utan liflig rörelse, utan en innerlig önskan att kunna efterlikna dem, kan läsa berättelsen om dessa mensklighetens sköldmör, dessa så moraliskt oförskräckta hjeltinnor, hvilka modigt framgingo att bekämpa okunnighetens, otrons, fördomarnes och eländets fruktansvärda välden, utan andra vapen än en sjelfuppoffrande kärlek? Finnes verkligen någon sådan, så bedja vi uppriktigt om förskoning från den sorgen att lära känna henne.

Vi vilja ej nu tala om de utmärkta qvinnor, som omförmälas i den heliga Skrift; ej om dem, hvilkas ädla handlingar genom skaldernas sånger öfvergått till efterverlden; ej om de hjeltemodiga, som hellre underkastade sig martyrdöden än förnekade sin tro; ej heller om en *Jeanne d'Arcs* romantiskt underbara bedrifter. Vi vilja på närmare håll söka bevis för vårt påstående om hvad qvinnan förmår uträtta för menskligheten, och namnen *Amalia Sieveking*, *Louise Schepler*, *M:me Luce*, *Soeur Rosalie*, *Elizabeth Fry*, *Elizabeth Blackwell*, *M:rs Chisholm*, *Florence Nightingale*, — hon som utgick ur öfverflödets sköte för att underkasta sig det mödosamma lif, de ansträngningar, som tillhöra en fältsjuksköterskas kall och om hvilken man berättar, att de sjuka soldaterna kysste hennes skugga, när den på väggen sväfvade förbi deras plågoläger, — äro tillräckliga att anföra till bekräftelse härpå. Mången torde kanske säga, att vi ej ens behöfde gå utom fäderneslandet för att finna bevis på qvinnans så väl vilja som förmåga att göra godt i större skala, och vi veta och erkänna med stolthet, att äfven vi ega ädla qvinnor, som ej sky bemödanden och ansträngningar, när det gäller att verksamt tjena och bistå andra, som oförtröttadt arbeta på sitt släktes förädling och höjande och som åt detta sköna mål egna hela sitt lif. Vi kunde till och med nämna mer än en bland dessa, hvilka så-

*) *My Life and What shall I do with it? A question to young gentlewomen by an old Maid.* London 1861.

lunda helgat sig åt mensklighetens tjenst. Vi kunde tala om huru en, som nu bortgått, genomträngd af det varmaste nit för religionen och af den innerligaste smärta öfver den förnedring, hvori menniskan kan sjunka, uppsökte lastens och eländets nästen för att dit bära det gudomliga ordet och söka röra de till utseendet förhärdade hjertan, som klappade derinne, och hur hon ofta lyckades i sina ädla bemödanden. Vi känna en annan, som aldrig tröttnar att efterforska sanningen och att frambära den i ljuset, hvars menniskoälskande hjerta är livvadt af det varmaste intresse för samhällets lifsfrågor och som aldrig underlåter att göra dem till sitt studium och framställa dem till allmänt behjertande, på samma gång hon är villig att bekräfta sina ord med handling. Vi kunde berätta, huru en tredje outtröttligt vandrar omkring i nödens boningar under alla dagens timmar; huru hon känner snart sagdt alla nödlidande inom den stadsdel hon bebor; huru hon alltid är färdig att råda, trösta, hjälpa och varna dem; huru nitisk hon är i sina bemödanden för upphjelpandet af deras belägenhet; huru hon vårdar sig om det fader- och moderlösa barnet, skänker lindring åt sjuklingen, intalar mod åt den förtvillade och förmanar den felande. Vi veta en fjerde, som fått sig anförtrodd upp sigten öfver ett hem, der hon samlat omkring sig medsystrar, hvilka älska arbetet för den välsignelse och nytta det medför och försaka sig sjelfva för att träda i Mästarens fotspår och endast lefva för andra, utan beräkning på lön eller erkänsla. Dessa och många flera svenska qvinnor lefva och verka blott för andras nytta och hjälp, men verlden känner dem icke och grannlagenheten förbjuder oss att uttala deras namn. *) De söka dessutom ej efter människors pris. Det är dock uppriskande för själ och sinne att känna att de finnas till, att veta att bland allt det småsinne, den sjelfviskhet, som på alla sidor omgifva oss, klappar likväl ett och annat ädelt hjerta för mensklighetens högre intressen, vakar en och

---

*) Endast ett af dessa namn våga vi nämna, hennes, hvilken redan lemnat sin sköna verkningskrets härnere för en högre och ännu skönare — *Amelie v. Braun*. Hvad denna fromma, starka och kärlekslågande ande uträttat, huru hon icke allenast fått den herrliga gåfvan "att föda Jesu lam", men den ännu sällsyntare att, såsom hon sjelf säger, tämja vilddjuren, väcka till ånger, återföra och frälsa de gröfsta, i yttersta synda-elände försjunkna och förhärdade uslingar, och huru samvetsgrannt, huru frimodigt och förtröstansfullt hon brukade dessa sina höga gåfvor, allt detta hinna vi här icke ens antyda, men hänvisa till den märkvärdiga, djupt gripande boken: *Christendomslifvet i vår tid, Tidsbilder af Amelie v. Braun* (Stockholm 1860) alla, som vilja lära känna en af de bästa, mest välgörande och rikast begåfvade qvinnor Sverige egt.

annan för stora intryck öppen själ, hvars tankar ej i ständig krets-gång röra sig kring samma medelpunkt — det egna jaget.

Hos oss kvarstår likväl ännu mycket af den småsinnets anda, hvilken med ett visst misstroende nedblickar på alla nyheter och förbättringar och som, för qvinnan åtminstone, knappast anser något så orätt som att göra något ovanligt, något som ej hennes mor, mormor och mormors mor gjort före henne och som alla hennes medsysstrar ännu göra omkring henne. Också vilja vi fritaga oss från den förmodan, att vi skulle önska förmå våra unga läsarinnor, att begå något "opassande", något oerhördt, något stötande emot "den goda tonen". Det är ej vår mening att öfvertala dem att gå ut i fält såsom sjuksköterskor, att besöka fångar och söka bidraga till deras förbättring, att resa världen omkring och studera andra länders välgörenhetsinrättningar för att sedan kunna gagna sitt eget land med den vunna erfarenheten eller att frånsäga sig världen för att ikläda sig en *Soeur de charités* själfupposfrande kall, särdeles om de hvarken hafva kallelse eller förmåga dertill. Ej heller är vår mening att påstå att *hvar och en* qvinna kan uträtta det som utmärktare, med större naturgåfvor och energi begåfvade, individer förmått genomföra. Vi säga helt enkelt till våra unga medsysstrar: arbetet är ej allenast en välsignelse för oss själfva, utan äfven en af våra pligter såsom menniska. Har ej något arbete blifvit Eder gifvet — välan, söken då ett, ty "den, som söker, han skall finna." Afskräckens ej af edra krafters ringhet; kunnen J ej uträtta något stort, så förmån J alltid verka *något* inom en mindre krets. Glömmen därför ej den stränghet, hvarmed husbonden tilltalade den tjenaren, som endast erhållit ett pund och ansåg denna summa så ringa, att han, i stället för att använda, nedgräfdde densamma; glömmen ej heller de viktiga orden: "verken medan dagen är, natten kommer då ingen kan verka" — och ingen kan förutse huru snart natten är inne.

Och det förefaller oss som skulle önskan att gagna, glädja, tjena andra vara så naturlig för en ung qvinna, att hon ej ens behöfde någon uppmuntran dertill. Deremot händer att unga, lifliga, känslofulla personer, utan erfarenhet och med högst inskränkta, till största delen ur romaner hemtade begrepp om världen och lifvet, ikläda välgörenheten en romantisk kolorit, hvartill deras fantasi blandat färgorna. De ha ingenting emot att spela rolen af en god genius, att helsas såsom hela nejdens skyddsengel. De föreställa sig måhända att till denna rols rätta utförande hörer, utom mildhet och deltagande i ord och åthäfvor, en hvit eller åtminstone ljus klädning, som ses framskymta mellan gröna träd, en schäfer-

hatt, en liten korg, hvori de bära åtskilliga läckerheter till en sjuk eller namnam åt barnen, kanske, äfven en bibel, hvarur de ämna läsa för de åldrige, hvilkas synförmåga är i aftagande. För att fullända taflan, tänka de sig väl en efter deras vanor torftig boning, men med renskurade möbler och granrisbeströdt golf, der de emottagas med tårar af den innerligaste glädje, den varmaste tacksamhet. Sålunda förberedda på sitt kall, såsom en de fattiges skyddsengel, börja de sina vandringar i kojorna, men hvad de der se och möta motsvarar föga nyssnämnda ljusa föreställningar och, såvida de ej äro lifvade af en i verkligheten sann människokärlek, fatta de snart afsmak för denna sysselsättning. Trassor, halfnakna, smutsiga barn och oordnade hem taga sig ganska väl ut på målarens duk, men äro i verkligheten mindre intagande. För att kunna öfvervinna den känsla af vämjelse, som vid en dylik syn intager den vid snygghet, ordning och komfort vane, fordras en fast vilja och en uppriktig önskan att gagna. Man får således ej anse detta arbete, som en lek, ett nytt slags tidsfördrif, utan som ett verkligt, ett allvarligt arbete, hvilket kräfver mod, människokärlek och ihärdighet. Man får ej heller stöta sig på den brist på renlighet, ordning och hyfsning, som vanligen dväljes under armodets låga tak, utan betänka huru mäktigt omgifningen och vanan inverka på människan och huru litet vi i sjelfva verket kunna begära af dem, som aldrig haft tillfälle eller saknat förmåga att höja sig ur ett i alla afseenden tryckande elände.

Gerna medge vi dock, att den *goda viljan* att hjälpa och bistå de nödlidande ej förmår göra allt, ehuru den måste vara driffjedern till vårt handlingssätt. Mången torde vara af den tanken, att för att kunna uträtta något verkligen godt för de behövande erfordras en stor förmögenhet. Vi tro ej att detta är nödvändigt, ehuru det är ett väsendtligt hjälpmedel, ehuru det otvifvelaktigt måste vara en stor tillfredsställelse för oss sjelfva, om vi ega tillgängliga medel för att kunna gifva en kraftig hjälp åt dem, som lida brist på allt. Kanske har mängden af de qvinnor, som utträttat mest för sina lidande likar, ej haft andra kapitaler att disponera än sin människokärlek, sin rådighet och sin vilja att vara nyttig. Den fattige hyser ofta misstro, stundom ovilja för den bättre lottade och föreställer sig att denna hvarken kan fatta eller känna deltagande för hans elände. Förmår man öfvertyga honom om, att man hyser ett verkligt, människovänligt intresse för hans belägenhet, lyssnar man med uppmärksamhet till berättelsen om hans sorger, kan man stundom gifva honom ett godt råd eller någon liten handräckning, skall man tillvinna sig hans

förtroende och kanske småningom hans tillgifvenhet, samt dymedelst väcka till lif hans ädlare känslor. Men för att vinna detta förtroende, får man ej inträda i hans boning med en beskyddaremin, ett uttryck af nedlåtande öfverlägsenhet eller af halft föraktlig medömkan, utan aldrig glömma att äfven *hans* hem, huru torftigt det än må vara, är fridlyst och att vi genom lättsinne, öfvermod eller bristande grannlagenhet ej hafva minsta rättighet att kränka dess helgd. Vi måste först af allt ihågkomma, att vi gå att besöka en af våra medmenniskor och att, huru långt han än må stå under oss i samhällsställning, lyckans förmåner, bildning och äfven i hjertats förädling, är han dock af samma släkte som vi, återlöst af samma Frälsare och arfvinge till samma hopp. Äro vi fullkomligt genomträngda af denna sanning, som äfven det stoltaste stoftbarn ej mäktar förneka, behöfva vi inga andra föreskrifter för vårt uppförande; vårt hjerta skall då lära oss huru vi böra umgås med den fattige, den obildade, ja, äfven med den fallne och brottslige. Kunna vi på samma gång vi sålunda söka höja honom till oss, inge honom sinne för ordning och renlighet, kunna vi bistå honom i hans bemödanden att sträfva för något annat mål jemte det af brödet för dagen, så hafva ej våra besök i armodets boning varit förgäfves, ty när grunden en gång är lagd, kan man åtminstone våga hoppas, att byggnaden, om ock blott småningom, en gång når sin fullbordan.

Ett kraftigt medel för att i detta, som i många andra fall, kunna uträtta något verkligt och genomgripande godt är associationen af fleras förenade krafter och goda vilja. Utom det att man genom en sådan förening har långt större resurser att disponera, både i materielt och moraliskt hänseende, kan man derigenom på ett mer systematiskt och på samma gång mer ändamålsenligt sätt afhjelpa brister och behof. Vi behöfva endast hänvisa till våra egna *Fruentimmersföreningar* för att finna ett bevis på denna sanning; ty, ehuru ännu jemförelsevis nya, ja, mångenstädes blott i sin linda, hafva de åtminstone gjort en början till det arbete, hvars vikt och nödvändighet vi här påpekat. Ty värr omfattas de likväl ej med det allmänna intresse, den nitälskande ifver, som äro erforderliga för utförandet af ett stort och viktigt företag; men i vårt kära fädernesland är man just ej fallen för att gå raskt tillväga, utan tänker i allmänhet »*che va piano va sano*», *) — såvida nemligen man tänker på något annat än sig sjelf och sina närmaste, — och förhastar sig ej, utom vid några undantagsfall, då entusiasmen

*) Det som går långsamt går väl.

snart sagdt antager form af ett slags epidemi, hvilken få kunna undgå, hvarigenom bekräftas *Ehrens värds* bekanta omdöme, »att svenskarne äro en trög nation full af många hetsigheter.»

Utän att vilja förorda och uppmuntra den lust att efterhärma andra nationer, som man ofta, och kanske ej utan skäl, förebrår oss, skulle vi anse den svenska qvinnan göra en stor vinst genom att i åtskilliga fall taga sina *engelska* systrar till mönster *). Det

*) Vi skulle derföre vilja uppmana dem af våra läsarinor, som med lätthet och nöje läsa det engelska språket, att ej allenast sysselsätta sig med dess romanlitteratur, utan äfven förskaffa sig och studera de många värderika arbeten, som skrifa af qvinnor för qvinnor, kunna ge dem en klarare uppfattning af qvinnans ställning och verksamhet i England. Vi äro fullkomligt öfvertygade om, att dessa skrifter, utmärkta ej allenast för den anda af ädel människokärlek, som genomgår dem, utan äfven för sitt klara och rediga framställningssätt, skola läsas med lifligt intresse af dem bland våra landsmaninor, hvilka, med vaken själ och varmt hjerta, nitälska för egen och andras förädling. Vi bifoga derför här en förteckning på några af dessa skrifter, som vi företrädesvis ville rekommendera. Bland dessa finnas några, som ej äro alldeles obekanta för dem af våra läsarinor, hvilka med vänligt deltagande följt denna tidskrift från början af dess bana, neml. *Women and Work*, by *Barbara Leigh Smith*; *A Womans Thoughts about Women*, by the author of *John Halifax, Gentleman* (Leipzig 1860) och *Intellectual Education of Women*, by *Emily Shirreff* (London 1858.) Af sistnämnda författarinna hafva vi äfven *Thoughts on Self-culture*, ett behjertansvärdt ämne, väl behandladt. Dessutom kunna vi nämna *Sisters of Charity at Home and Abroad* och *Communion of Labor* (London 1859.) af den nyligen aflidna *Mrs Jameson*, en författarinna af ganska högt anseende i England, som egnat en stor del af sin tid och sina kunskaper till att studera så väl sitt fäderneslands som andra länders välgörenhetsinrättningar samt den andel qvinnan kan och bör taga i dermed förenad verksamhet. Vidare hafva vi på vår lista: *The Missing Link, or Biblewomen in the Homes of the London Poor*, by *L. N. R.* (London 1859.) och *Ragged Homes, and How to mend them*, by *Mrs Bayly*, (London 1860.), båda på ett åskådligt sätt framställande de fattigas belägenhet, på samma gång de föreslå medel till afhjelpande af det ytterliga elände, som gömmer sig bland prakten och öfverflödet i den ofantliga stad, hvilken man väl kan kalla den civiliserade världens hufvudstad. *My Life, and what shall I do with it*, by *an Old Maid* (London 1861.), innehåller en allvarsam uppmaning till yngre och äldre qvinnor, som hafva tid och medel till öfverlopps, att egna dem åt arbetet för sina nödställda likar. En annan författarinna, som äfven mycket nitälskat för förbättrandet af de arbetande klassernas ställning är *Miss Margaret Maria Brewster*, numera *Mrs Gordon*. Vi ega af henne flera läsvärda arbeten, såsom *Work or Plenty to do and how to do it*, (London 1858) *Sunbeams in the cottage* (London 1859), *Leaves of healing*, &c. &c. hvaraf, oss veterligen, åtminstone de tvenne förstnämnda finnas öfversatta på svenska. Under sitt förändrade namn utgaf hon förlidet år: *Lady Ellinor Mordaunt or Sunbeams of the castle*, hvilket arbete är ämnadt att framställa utvecklingen af en själ, som uppfostrad i ensidighet och okunnighet, dock småningom kommer till insigt af sin ansvarighet och sina pligter. Ett verk af ej obetydlig vigt och som med utmärkt beröm blifvit recenseradt i *London Quarterly Review* för April 1860 är också den

är ej vår afsigt att göra oss skyldiga till det i vårt tycke verkligen låga handlingssätt, hvilket hos många nästan öfvergått till en tanklös vana, att nemligen nedsätta och förklena Sverige och Svenskarne — nej, långt derifrån. Men just emedan vi älska vårt fosterland och våra landsmän mer än något annat land och folk i världen, önska vi ingenting så varmt som att Sverige måtte intaga en aktad och värdig ställning bland Europas mest civiliserade riken och att Svenskarne genom ädla och kraftiga bemödanden måtte befordra sitt lands inre utveckling, välmåga och lycka och på samma gång dess yttre anseende. Och för att med handling bekräfta vårt förmenande, att ingen bör anse sig för ringa och vanmäktig, när det gäller att uträtta något godt och att hvar och en bör söka draga åtminstone något strå till den stora stacken, söka äfven vi att, med de obetydliga vapen, som stå oss till buds, kämpa för det godas befrämjande och sky derföre ej att utpeka de nationella fel, svagheter och brister, som enligt vårt sätt att se saken, lägga hinder i vägen för ernåendet af detta önskvärda mål. Med all aktning för och uppriktigaste erkännande af de dygder, som utmärka den svenska qvinnan, bland hvilka vi främst sätta hennes trohet, hennes huslighet, hennes arbetsamhet och hennes blygsamhet, kunna vi dock ej förneka att hon, i *allmänhet*, står långt efter den engelska hvad *intresse för det allmänna* och *arbete derför* beträffar. Det är med nationer som med individer att, om deras goda egenskaper endast upparbetas i en riktning, alstras deraf ensidighet och stundom äfven fördomsfullhet; och *Kellgren* säger ganska träffande:

---

bekanta *Miss Nightingale's Notes on Nursing* (London 1860.), hvilket på samma gång det med kritisk blick analyserar den nuvarande sjukvården »sådan den är och sådan den icke är» ger många goda råd och anvisningar till hvad den borde vara. Af denna bok, hvilken äfven för svenska läsare och svensk sjukvård torde vara af stort intresse, ombesörjes nu en öfversättning af en skicklig hand. *English Woman's Journal* intager äfven en ganska betydande plats bland denna afdelning af litteraturen, genom den värma och det intresse, hvarmed den omfattar och behandlar alla de dagens frågor, som röra qvinnans sociala ställning och industriella verksamhet. Vi afsluta vår lista, hvilken redan växt till en ej så obetydlig längd, med *Mrs Owen's Heroines of domestic life* (London 1861), som, börjande med *Ruth* och *Antigone* samt slutande med *Florence Nightingale*, innehåller biografier af qvinnor, hvilka utmärkt sig genom handlingar af uppoffrande och sjelfförsakande kärlek. Och nu tro vi oss hafva gifvit våra läsarinnor ett ganska godt urval att välja på och hoppas att vår rekommendation deraf ej skall blifva alldeles förgäfvad, utan att de med oss skola lära sig att ej allenast älska de författarinnor, vi här omnämnt, men ock behjerta de åsichter och idéer, hvilka ligga till grund för ifrågavarande arbeten, och sedan sjelfva göra dessa idéer lefvande i handling, hvar och en efter sin förmåga.

Att utan vishet, gräns och mått

Skall sjelfva dygden bli ett brott,

Och sjelfva sällheten förgiftad.

Genom att oafslåligt vända blick och tanke inåt, oupphörligt sysselsätta dem med ett och samma föremål, huru berömlig denna uppmärksamhet än måtte vara, förlorar man slutligen förmågan att se sig omkring i världen och att uppfatta hvad som tilldrager sig i den. Vi veta att ögonen hos vissa insekter är så konstruerade, att de endast kunna se i en enda riktning och man är stundom frestad att tro, att kvinnans andliga synförmåga är lika begränsad. Menniskoögat, kroppens såväl som själens, har likväl erhållit förmåga att skåda fritt omkring, liksom det blifvit människotanken gifvet att genomströfva de aflägsnaste rymder. Må vi då ej förbise vigten af de stora, de ansvarsfulla gåfvor, vi af den allgode Skaparen erhållit, och ej inbilla oss, att det är Hans mening, att de skola intvingas blott i en enda riktning; ty tvifvelsutan är det Hans höga afsigt, att dessa gåfvor skola upparbetas, utvidgas, fullkomnas och förädlas. Det kan således ej anses oqvinligt och opassande, om en kvinna har blick och sinne vakna för det, som tilldrager sig utom henne i världen, om hon med intresse följer händelsernas gång, ja, äfven vetenskapens utveckling, så långt hon förmår, om hon till och med, då hon så kan, utan att träda sina egentliga pligter för nära, medverkar till ett allmänt nyttigt företag. Det är i sanning nedsättande för kvinnans värde såsom meniska, då hon påstår sig hvarken känna till eller bry sig om hvad som händer utom hennes egen lilla, hermetiskt slutna, krets, då hon visar den fullkomligaste liknöjdhet för inrättningar eller företag, ämnade att befrämja det allmänna bästa eller medmänniskors väl, då hon, när man talar till henne om stora historiska tilldragelser och deras inflytande på mensklighetens utveckling, svarar: »det der intresserar jag mig ej för, ty hvad angår sådant oss kvinnor;» eller då hon invänder, när frågan är om att medverka till något, som kunde vara gagneligt för det samhälle, hvaraf hon är en medlem: »ej behöfver jag det och därför bryr jag mig ej heller derom.»

Det är likväl sannt, att det ej blott är *kvinnan*, som i vårt fädernesland gör sig skyldig till denna liknöjdhet för det allmänna, äfvensom det ej kan bestridas att väckelsen till denna känsla hos henne borde vara kommen utifrån, borde utgå från mannen. Det skadar likväl ej om kvinnan här, som i många andra fall, uppmuntrar och lifvar mannen till goda och ädla handlingar och hennes

inflytande är i detta hänseende ej så ringa, om hon blott rätt förstår att begagna sig deraf. Till stöd för denna sats, kunna vi till och med åberopa manliga auktoriteter, ty *Aimé Martin* säger: »Dygden läres icke blott, den ingjutes: detta är i synnerhet kvinnornas gåfva; hvad de åtrå, komma de oss att älska, ett tjusande medel att förmå oss att vilja det.» Och *Sheridan* har följande yttrande: »Af kvinnans själsodling beror männens vishet. Det är genom kvinnan, naturen skrifer sin lag i mannens hjerta.»

Hos oss finnas obestriddt äfven män, som äro lifvade af en varm fosterlandskänsla och med outtröttligt nit arbeta för det allmänna bästa och som med glädje skulle se, att kvinnan intresserade sig för deras ädla bemödanden och uppmuntrade dem med sitt bifall. Vi hörde för ej längesedan en ung man yttra: »jag tror nästan att jag hellre skulle gifta mig i England än här hemma. Den engelska kvinnan står i *allmänhet* öfver den svenska i uppfostran och intelligens, och ej allenast det, men hon *intresserar sig mycket mer för hvad som tilldrager sig i världen och för det allmänna*. Det skulle verkligen plåga mig att ej hos min hustru finna den sympathi, jag i detta som i andra fall skulle söka hos henne.»

I det vi bedja våra läsare godhetsfullt ursäktas den lilla afvikelse från vårt ämne, vi tillåtit oss, återkomma vi till vårt yttrande om nyttan af associationer. Äfven i detta fall skulle vi kunna erhålla föredömen från England. Sannt är att hos oss uppstå årligen nya föreningar och med dem förbundna välgörenhetsanstalter till afhjelpande af de mest trängande behof. Således se vi huru i vårt fädernesland uppväxa Räddningsanstalter för så väl vanartade barn som fallna, af samhället förskjutna, män och kvinnor, Barnkrubbor, Barnhem, Friskolor och Sjukhus. De nödstälde, som offentligt eller enskildt anropa sina bättre lottade likar om bistånd, vädja sällan förgäfvos till deras barmhertighet. Dock kunna vi ej tillsluta våra ögon för det faktum, att ännu mycket återstår att göra, men till detta arbete fordras förenade krafter och uppriktig ifver. Nöden är ej alltid störst, der den mest framhålles, ty det djupaste elände skyr dagsljuset och döljer sig i mörkret, hvarföre det måste *uppsökas* för att kunna afhjelpas. På samma sätt är ej det sår, som ligger på ytan, huru elakartadt det än må förefalla, så farligt och dödande, som den dolda kräftskada, hvilken förtärande smyger sig inåt och långsamt, men säkert, dödar sitt offer. Vi vilja dock för ingen del förorda ett barmhertighetssystem, hvilket ej skulle taga i anspråk de nödställdas eget arbete, deras krafter, ja, till och med deras yttersta ansträngningar. En stor del af det

elände, som tärer på samhällskroppen, leder, tyvärr, sitt upphof från brott, lättja och liknöjdhet, och det vore, i sanning, mer orätt än rätt, att, som man säger, lägga hyende under dessa laster, att med samma människovänlighet antaga sig den tanklöse lättingen, den pligtförgätne drinkaren, den samvetslöse bedragaren, som dem, hvilka med arbetsamhet och redlighet, så länge de förmå, kämpa mot den öfverhandtagande nöden. De viktigaste uppgifter, som det åligger den verksamme människovännen att söka lösa, för upphjelpande af den arbetande klassens belägenhet, tro vi vara: *barnens uppfostran, beredandet af tillräcklig arbetsförtjenst och tillhandahållande af sunda bostäder samt lifsmedel och ved för skäligt pris åt de fattiga.* Af dessa behof, synes det första hos oss hittills vara det mest behjertade; ej allenast i städerna, men äfven på landet finnas folkskolor, ehuru visst ej alla äro hvad de borde, ej en gång hvad de kunde vara. Vi våga dock hoppas att de skola gå framåt, särdeles om presterskapet i församlingarne och andra, inom dem boende, bildade personer, intressera sig för den undervisning, som der meddelas arbetsklassens och allmogens barn. I afseende på den uppfostran barnen erhålla i hemmet, torde i allmänhet fremmande personers inblandning vara svårare; dock tro vi, att bildade kvinnor äfven i detta fall kunna utöfva ett välgörande inflytande både på mödrar och barn, genom besök i de fattigas boningar, genom visadt deltagande, goda råd och milda samt väl afpassade förmaningar. I England uträtta Söndagsskolorna i detta hänseende mycket godt. Den undervisning, som gifves i dessa, är blott och bart religiös, vanligen hemtad direkte ur Bibeln, och meddelas af fruntimmer ur de bildade samhällsklasserna åt de fattiges barn. Emellan lärarinnan och hennes klass uppstår oftast ett förhållande af förtroende och tillgifvenhet, hvilket ej förfelar att sedermera utöfva ett helsosamt inflytande på barnen för hela lifvet.

Att förskaffa den fattige arbete, afpassadt efter hvars och ens förmåga och krafter, och arbete, för hvilket han erhåller en lön, svarande emot sina lefnadsbehof, och något utöfver till afsättande af en sparpennning för tider af bristande arbetsförtjenst och sjuklighet, är kanske den största, den verkligaste välgerning man kan bevisa honom. Detta är ej alltid lätt, då behofvet af arbetsbiträde icke ständigt är detsamma, men beroende af olika konjunktioner; dock bör under vanliga förhållanden otvifvelaktigt genom enig samverkan mått och steg kunna vidtagas till beredande af arbetsförtjenst med tillräcklig arbetslön åt dem, som äro i behof deraf.

Det är utom all fråga bättre att använda dertill disponibla medel såsom vedergällning för äfven öfverflödigt arbete, än att utdela dem såsom allmosor åt personer, som kunna arbeta. Man skall snart märka att ett bohag eller en nödvändighets-vara, för hvars egande den fattige varit tvungen att göra en uppoffring i ett eller annat fall, värderas mer af honom än hvad han erhållit såsom gåfva. Denna erfarenhet har äfven vållat, att s. k. *Bible-women*, qvinnor som uppsöka eländets och lastens tillhåll i London, för utdelande af biblar ibland dess innevånare, icke lemna dem de heliga böckerna till skänks. De hafva nemligen funnit, att dessa i dylika fall lätt pantsättas eller bortsäljas. De qvinliga missionärerna öfvertala deremot äfven de mest utblottade att *köpa* en bibel, och detta tillgår på det sätt, att de hvarje vecka inbetala en, eller till och med blott en half penny (4 skilling) på den ringa inköpssumman, men finna sig sålunda efter en tids förlopp verkliga egare till den heliga boken, hvilken härigenom för dem erhåller ett, i förhållande till uppoffringens storlek, stegradt värde.

Det finnes i England en vidt utgrenad *National Association for the Promotion of Social Science*, hvilken med verksamt intresse följer och befrämjar alla de frågor, som angå den inre samhällsutvecklingen. Den upptager i sig en mängd andra föreningar, hvilka såsom dess filial-afdelningar, arbeta för något af de mål den gemensamt omfattar. Bland dessa nämna vi *The Society for Promoting the Employment of Women*, som särskildt vinnlägger sig om att öppna *nya* arbetsfält för qvinnan och dymedelst bereda någon möjlighet till sjelfförsörjning för dem, hvilka sakna alla utvägar till bergning. I en stad sådan som London, der konkurrensen är så ofantligt stor, nedtryckes äfven arbetslönerna, särdeles för sömmerskor, till den grad, i jämförelse med de för dem oundgängliga utgifter, att man ej ens kan göra sig en föreställning om det martyrlif en stackars sömmerska der måste framsläpa. *)

Nyssnämnde förening började sin verksamhet med att öppna hvad vi skulle kalla ett kommissionskontor (*Register*) för qvinnor, som sökte arbete, men hvilka stodo öfver den egentliga tjenstehjonsklassen. Den hade hoppats att derigenom kunna förskaffa platser och arbetsförtjenst åt sådana, som väl egde förmåga, men saknade vänner och rekommendationer. Fåfänga illusioner! De

---

*) Att detta äfven är fallet hos oss, särdeles i Stockholm och våra större landsortsstäder, om ock i mindre skala, kunna vi ej gernä betvifla, då vi jemföra den obetydliga arbetslön, en sömmerska med ringare skicklighet kan påräkna, med dyrheten af husrum, bränsle, lyse och lifsmedel, att ej tala om kläder.

sökandes antal var Legio och mängden af dem hade sett bättre dagar, men *ingenting lärt*, som satte dem i stånd att sjelfva förvärfva sitt uppehälle med bibehållande af den samhällsställning de förut innehaft. Också finner man hos Föreningens sekreterare en i sanning ganska bedröflig lista på arbetssökande, värnlösa qvinnor, som utan arbetsskicklighet och utan stöd, lida brist på allt. En af direktiserna, *Miss Bessie Rayner Parkes*, yttrar härom i den redogörelse hon allade för hufvudföreningen (*Association for the Promotion of National Science*), vid årssammankomsten i Glasgow 1860: "På detta sätt kunna vi med säkerhet påstå oss under förlidet år hafva hört mer om hvad som behöfver göras för qvinnan, än någon annan i vårt land; och detta just emedan de sökandes önskingar voro så obestämda — de flesta ville *ej* bli guvernanter, de ville bli något annat och begärde råd af oss. I detta ämne har jag samtalat med qvinnor af alla åldrar och vilkor: med sjuttonåriga flickor, som ville fram i verlden; med ogifta qvinnor, som, allt efter som de blefvo äldre, tröttnade vid barnundervisning; med gifta hustrur, hvilkas männer voro sjuklingar eller lättingar; med enkör, som hade barn att uppfostra; med köpmansdöttrar och fruntimmer af högre stånd, som förlorat sin förmögenhet." Genom ihärdiga ansträngningar har denna förening, (*Society for Promoting the employment of Women*), som har till ändamål att förskaffa arbete åt medellösa qvinnor, ehuru med ganska inskränkta tillgångar, lyckats bereda åtskilliga nya utvägar dertill. Så har det af oss redan omnämnda boktryckeriet, *Victoria Press*, som endast använder qvinliga arbetare, denna förening att tacka för sin tillvaro; detta är äfven fallet med en Renskrifningsbyrå, (*Lawcopying-office*) der också blott qvinnor sysselsättas.

Bland andra välgörande institutioner, som härröra från qvinnor, känna vi äfven tvenne s. k. *hem* (*Milliner's home & Needlewomen's home*), der modister och sömmerskor kunna blifva inackorderade och erhålla snygga, sunda soffrum och god föda mot billig afgift, samt äfven tillfälle till arbetsförtjenst. Men de meniskoälskande stiftarinnor, som bildat dessa hem, hafva ej allenast tänkt på sina skyddslingars materiella behof; för att äfven i moraliskt hänseende egna dem sin omsorg bo de tillsammans med dem, intressera sig för dem, söka bilda deras hjertan och förskaffa dem nyttiga och bildande böcker. En qvinna, som äfven utträtt mycket godt i England och der nämnes med största vördnad, är *M:rs Chisholm*, som gjort till sitt lifs uppgift att söka bereda en mängd unga, fattiga qvinnor tillfälle att utflytta till Australien, der de med lätthet erhålla arbete och utkomst. Hon har i detta fall

uppgjort ett väl organiseradt system, enligt hvilket hon ej allenast ombesörjer de emigrerandes utresa, på särskildt för detta ändamål af ett bolag utrustade fartyg under uppseende af s. k. *Shipmatrons* (gifta qvinnor, hvilka taga vård om och hafva uppsigt öfver de o-gifta), utan äfven vid framkomsten till kolonierna förskaffar dem lämpliga anställningar.

Låt oss nu kasta en hastig blick på det tredje sätt, vi antydt såsom ett verksamt medel att gagna de fattige, nemligen *tillhandahållandet af bostäder, lifsmedel och ved till skäliga priser*. Otvivelaktigt få de fattige betala allting dyrast. För sina eländiga husrum, der de om vintern ej en gång äro skyddade för kölden, betala de jämförelsevis långt högre hyra än vi för våra bekväma och väl omsedda våningar. Den, som aldrig blickat in i något af de nästen, der fattigdomen gömmer sig med all sin jämmer, kan ej föreställa sig hur mycket människan verkligen förmår uthärda och umbära. Om man endast betraktar deras bostäder, der vinden spelar in genom väggarne och vattnet fryser vid stark köld, der röken nedsotat tak och väggar, der en sparsam dager intränger genom smutshöljda, sönderslagna rutor, stundom ersatta med papperslappar och trasor, der man snafvar på golfvet i de upprötta tiljorna, der luften är så förpestad, att man måste hålla näsduken för näsa och mun för att ej snart sagdt qväfvas, och betänker att i ett dylikt rum, en dylik atmosfer, dväljas fyra, sex, åtta, ja, kanske flera mensklige varelser, ty stundom bo 2 à 3 familjer tillsammans; måste man då ej känna det djupaste medlidande med dessa olyckliga och inse sin pligt att söka hjälpa dem ur detta elände? Och ju mer en stad förskönas af prydliga, bekväma hus, desto svårare blir det för den fattige att erhålla husrum, emedan husegaren för sina vackra, nybygda lägenheter fordrar en vida betydligare hyra än armodets barn kunna erlægga. Att uppföra väl byggda, ordentliga och sunda arbetarbostäder för att uthyra åt den fattigare delen af befolkningen, borde derföre vara en omsorg, som ålåge hvarje kommun; den skulle sjelf skörda ersättning derföre, ej allenast i det välbefinnande, som derigenom bereddes en del af dess medlemmar, utan äfven, som vi tro, genom minskning i det antal nödställda, som faller fattigvården till last. Och der kommunen ej vill taga denna vård om den arbetande klassen, har den enskilda välgörenheten ett ganska rikt fält för utöfvandet af meniskoölskande handlingar. *Göteborg* har i detta som i många andra fall att framvisa ett vackert exempel på enskild sjelfuppostring för det allmänna i den storartade donation, som af högsinnade

medlemmar af detta samhälle nyligen blifvit gjord till uppförande af *arbetarebostäder*.

Äfven hvad *ved* och *lifsmedel* beträffar, finnas personer, som ockra på fattigdomen. Då de mera förmögne om höstarne på en gång uppköpa sitt hela vedförråd för vintern och derigenom erhålla det för bättre pris, nödgas den fattige oftast köpa sitt behof för dagen, träd för träd, och i Stockholm för det mesta efter vigt. Huru dyr veden derigenom måste blifva för honom och huru ofta han derföre måste lida af köld under våra långvariga och stränga vintrar, behöfves ej mycken erfarenhet för att föreställa sig. På samma sätt är det med andra lifsförnödenheter, hvilka de bättre lottade taga i parti och på hvilka de derför erhålla rabatt; då deremot de fattige, som köpa för några skilling i sender, mjöl, smör, kaffe, o. s. v. måste betala allt vida dyrare. En förening, som hade för ändamål att uppköpa så väl bränsle som lifsmedel, för att mot skälig betalning tillhandahålla de fattige, skulle också, vi kunna ej tvifla derpå, för dem vara högst välgörande. Såsom motstycken till dylika föreningar känna vi i England och Förenta Staterna, *Ladies' Fuel Societies*, Fruntimmersföreningar för anskaffande af bränsle åt de fattige. De insamla om höstarne stora förlag af denna nödvändighetsartikel, genom bidrag så väl in natura som af penningar, och af dessa förråder erhålla de fattigaste sina behof mot lindrig betalning. Om vi ej misstaga oss, eger äfven Götheborg en förening i denna välgörande syftning. Grundade på samma princip finnas äfven i London *Ladies' clothing clubs*, hvilka för billigt pris lemna färdigsyddade kläder, särdeles barnkläder, åt de mest utblottade, och betalningen derför erlägges ofta genom en högst ringa afgift i veckan, hvarigenom skulden småningom amorteras.

Vi hafva anført dessa exempel från ett fremmande land såsom bevis på hvad qvinnan dock förmår, då hon lifvas af en ädel idé, och af Skaparen erhållit krafter och ihärdighet att bringa den till lif i handling. Vi kunde uppräknat än flera och deribland nämna en öfver hela den civiliserade verlden känd, ädel personlighet, *Miss Nightingale*, som genom sin utomordentliga förmåga, brinnande människokärlek och outtröttliga ihärdighet, så att säga, åvägabragt en verklig omskapning af det engelska sjukvårdssystemet. I England ifrar man också nu mycket för att till skickliga och omsorgsfulla sjuksköterskor dana qvinnor, livvade af människokärlek och intresse för sjukvården, samt att till föreståndarinnor för sjukhusen erhålla bildade och aktade qvinnor med praktisk blick och varmt hjerta. Att otroligt mycket äfven i detta hänseende finnes att

göra hos oss, kan ej betvillas, och önskligt vore, att en *Miss Nightingale* äfven här uppstode för att granska det sätt, hvarpå sjuksköterskorna uppfylla sina åligganden. Vi hafva i *Diakoniss-sjukhuset* dock äfven en *början* för qvinnans verksamma deltagande i denna vigtiga angelägenhet, och vi kunna ej annat än önska framgång åt denna vackra stiftelse, som dock hittills rönt föga uppmuntran från allmänhetens sida.

Men utrymmet tillåter oss ej att för denna gång längre uppehålla oss vid detta så rika ämne, hvartill vi en annan gång skola återkomma i sammanhang med en öfersigt af Stockholms välgörenhetsanstalter. Dessutom tro vi oss hafva sagt nog, för att visa våra läsarinor, att qvinnan ej *måste* vara så overksam i afseende på det allmänna, som mången föreställer sig, och för att uppmana dem, att när de kunna, utan att åsidosätta närmare pligter, äfven söka medverka till det stora mål, för hvilket så väl nationen som den enskilde bör sträfva — framåtgående, förädling, fullkomning. Vi säga afsigtligt, *utan att åsidosätta närmare pligter*; ty otvifvelaktigt kan det goda äfven i detta fall öfvergå till en skadlig öfverdrift, och skadlig kalla vi den, om en qvinna för att verka för det allmänna, huru nitiskt och väl hon än må göra detta, försummar sina pligter såsom maka, mor eller dotter. Ett dylikt handlingssätt persiffleras också på ett ganska skarpt sätt af *Dickens*, i hans roman, *Bleak-house*, der han skoningslöst framställer till hvilka olyckliga resultat det kan föra. Vi tro dock, att en dylik ytterlighet är mindre att befara hos oss, emedan det svenska lynnet i allmänhet ej är böjdt för ytterligheter; men vi ville kasta en blick på saken äfven från denna sida, för att försäkra våra läsare att vår afsigt med denna framställning ej är, att qvinnan skall öfvergifva hemmet och vårdlösa sin omgifnings intressen för att sysselsätta sig med för henne fremmande personers eller det allmännas. Det ligger en stor sanning i det engelska ordspåket: "*charity begins at home*" *) och vi hysa föga aktning för den, som förbiser sina närmaste och på samma gång heligaste pligter, för att skapa sig en verkningkrets utom hemmets helgedom. Men man har ju *alltid* tid till öfverlopps för visiter, sällskapslif och nöjen — skulle man då ej kunna egna *någon* stund åt utöfvandet af barmhertighetsverk?

Mycket kunde ännu återstå att säga, men vårt utrymme är begränsadt och vi måste öfverlemna åt våra läsare att sjelfva vidare genomtänka det vigtiga ämne vi endast hastigt förmått vid-

*) Välgörenheten bör begynna i hemmet.

röra. Vi bedja dem utveckla hvad vi endast kunnat påpeka, utföra hvad vi endast mäktat antyda. Endast den, för hvilkens blickar ingenting är fördoldt, ser och täljer alla de bittra tårar, som flyta i tysthet; lyssnar till de hopplösa suckar, som utpressas af tärande bekymmer. Och månne det för ett ädelt qvinnohjerta kan finnas en ljufvare tillfredsställelse, en renare lycka, än medvetandet af att hafva aftorkat några af dessa tårar, att hafva lindrat några af dessa bekymmer? Dock, kraftigare än alla uppmaningar vi kunna framställa, än alla skäl vi kunna framdraga, tale till hvarje hjerta dessa den gudomlige Mästarens enkla, men innehållsrika ord: "Hvad J hafven gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafven J gjort mig." St—

VÅR LEKTYR.

»Jag ha—de en vän!

(Ritardando.)

Men han flydde från mig och kom al—drig — igen!

(Accelerando.)

(Lamentabile.)

Nu vandrar jag ensam på stra — an — den

(Con melanconia.)

Och ri — tar i sa — nden!!!»

(Sospirato.)

Detta bedröfliga öde, som kommit så många »himmelska ögon» att rinna, så många »beklämda hjertan» att sucka och så många Ol och Ve! att framsväfva öfver »bleka och skälfvande läppar», (hvilket allt dock sällan hindrar, att de der »himmelska» nästa minut äro pin torra och ganska jordiska, att de der »beklämda,» dagen derefter afkasta sin börda och att slutligen de der »bleka och skälfvande» nästa ögonblick småleende mysa mot någon annan till *stranden* nykommen »flamma»,) detta bittra och sorgliga öde, säga vi, hvem skulle hafva trott, att det hållits i beredskap äfven för oss! För oss, som redan (tyst, tala aldrig om'et, kära läsare!) lemnat ungdomens hägrande, stormiga strand bakom oss och lyckligen kastat ankar i medelålderns lugna hamn, der vi trodde oss, såsom passiva åskådare, på afstånd kunna iakttaga stormens härjningar och hålla oss beredda att utkasta ett och annat räddningståg åt de skeppsbrutne, eller åt dem, som fastnat på grund och blindskär. Huru bedröfligt, huru påkostande för den ädla stoltheten att slutligen nödgas instämna, äfven vi, i den sorgesamma visan:

»Jag ha—de en vän!»

att nödgas erkänna, att vi under ett års tid — besinnen, ett helt år, — suttit på stranden

»Och ri—tat i sa—nden!»

Ömma, känslofulla, menniskoölskande, *nyfikna* läsare! redan förnimma vi era deltagande frågor:

»Hvad kan det vara för en vän?»

»Är han ung eller gammal?»

»Hög eller låg?»

»Rik eller fattig?»

»Löjtnant eller K:gl. Sekter?»

»Hvad är han, hvad har han, hvad blir han, hvad får han, hvad heter han, hur ser han ut?» &c. &c. &c. i oändlighet.

Med djupaste erkänsla för ert varma deltagande i vårt sorgliga öde, måste vi dock förklara, att det är oss alldeles omöjligt att besvara *alla* dessa frågor på en gång. Vi utvälja därför på måfå tvenne af dem, som i er tanke säkert äro de viktigaste frågorna:

»Är han rik eller fattig?» samt

»Hvad heter han?»

På den första blir svaret: han är rik! och vi äro öfvertygade, att detta svar skall fördubbla ert ömma deltagande. Han har — för att tala med folket — *en välsignelse af Guds gåfvor*. Men ack! han har blifvit snål, och i stället att han förr med fulla händer utströdde sina skatter ibland oss, delar han nu sällan med sig af sitt öfverflöd. Ja, år hafva förgått sedan han gaf oss »*En Gnista*» deraf, och att vi, sedan dess, ej lidit total brist, ha vi »*Lyckan*» att tacka för.

Sedan kommer den andra viktiga frågan: »Hvad heter han?» och det är med klappande hjerta, med bäfvande själ och med darande röst, som vi tillhviska er det dyra, det ljufva, det för oss med så många glada minnen förenade, romantiskt poetiska namnet:

Jeremias! Jeremias Munter!

O! Jeremias! Jeremias! »Säg, mins du hvad du sade, säg, mins du hvad du lofvade?» (pag. 30, 1:sta h. 2 årg.)

Ja! just vid denna tid var det, du för ett år sedan stämde det första, och O vel *sista* mötet med oss, i »*Vår Lektyr*», der du, såsom rätt och billigt var, tog ordet, och vi, nöjda att få lyssna till den välkända stämman, som så många gånger roat och tjusat oss, endast halhögt kunde framstamma några brutna ord af tacksamhet och gillande (pag. 20). O! det var en ljuflig

stund att, vid din sida, *Jeremias*, få försvinna, få blifva ett noll, och först åter lefva upp, då du i skiljmessans högtidliga ögonblick (pag. 30) tröstade oss med löftet att återkomma. Och detta ljufva löfte, huru skyndade vi ej att meddela det åt alla våra vänner och huru hafva ej alltsedan både vi och de lefvat på hoppet! Men, O vel du svek oss *Jeremias*! och här stå vi nu ensamma på stranden

»Och ri—ta i sa—nden!

Hur svag och isynnerhet hur *flyktig* en sådan teckning måste blifva, det säger sig sjelft; dock vilja vi, för att trösta oss sjelfva och våra läsare, så noggrannt som möjligt följa dig i spåren, *Jeremias*, under förhoppning att blotta harmen öfver vårt fuskerverk skall komma dig, om än aldrig så döf för våra ömma klagvisor, att sjelf gripa till pennan, för att låta rättvisa vederfaras den grundteckning du, under ditt oförgätliga besök i *Vår Lektyr*, uppdrog.

Och nu . . . Farväl! *Jeremias*!

»And if for ever,

»Still for ever fare thee well!»

Se så, kära läsare! Låtom oss nu, sedan du blifvit invigd i vårt sorgliga förtroende, stanna ett ögonblick och hemta andan, innan vi på egen hand, så godt sig göra låter, begynna studera vårt ämne, hvars hufvudfigur utgöres af ingen mer och ingen mindre än *Alphonse Lamartine*.

Att meddela dig något utdrag af denne berömde författares äldre skrifter anse vi onödigt, då man kan taga för gifvet, att de äro temligen allmänt kända. På senare tider har man deremot i Sverige haft ganska liten reda på denne snillrike skriftställares verksamhet, och vi välja därför, med din tillåtelse, ett stycke ur en, af *Lamartine* sedan några år tillbaka utgifven, här föga känd tidskrift till *Vår gemensamma Lektyr*. Dessförinnan vilja vi dock tillsammans taga en hastig öfversigt af *Lamartines* förslutna lif och verksamhet, dervid följande de säkraste och bästa källor, som stått oss till buds.

Alphonse Prat de Lamartine föddes i *Mâcon*, i södra Frankrike, den 21 October 1790. Uppfostrad i en Jesuiterskola i *Balley* vistades han, efter avslutade skolstudier, dels på ett hans familj tillhörigt landtods, *Milly*, dels i Paris och Italien, utan att rikta sitt lif åt något bestämdt mål. År 1814 tog han, efter den första restaurationen, tjänst i det Kongliga lifgardet, men öfvergaf, vid Napoleons återkomst, militäryrket, af hat till Revolutionen och kejsar-regeringen, under hvars välde han växt upp. Under denna hans första ungdomstid, hvilken, delad mellan förströelserna i huf-

vudstaden, de ensliga vandringarne i *Millys* skuggrika parker, utmed sjön vid *Bourges* eller på *Ischias* hafombrusade stränder, lärer varit ganska stormig, författade han sina första dikter, hvilka, under benämningen *Méditations poétiques*, utkommo i Paris, 1820, och tillvunno sig utomordentligt bifall. Publiken, mätt på de svasande och ordprålande dithyramber och oder, som de fransyska poeterna, allt sedan Ludvig den 14:des tid uppdukat, tjusades af *Lamartine*, hvilkens fromma, svärmiska, trånadsfulla poesi syntes hafva anslagit en ny sträng på lyran. På mindre än fyra år spriddes 45,000 exemplar af *les Méditations*. En sådan lysande framgång hade ingen författare rönt sedan *Châteaubriand*, då han, 20 år förut, hänförde publiken med sin berömda *Génie du Christianisme*.

Man kan nästan säga, att *Lamartine*, genast vid detta sitt första offentliga uppträdande, helsades såsom en partichef på det litterära stridsfältet, der frihetsropet ljudit nästan samtidigt med *Marseillaisen*, ehuru den stora afgörande sammandrabbningen inträffade först efter kejsardömets fall. Denna stora litterära rörelse, som, ehuru länge förberedd, dock erhöll sken af att vara en omedelbar följd af restaurationen, hade splittrat sig i trenne bestämda riktningar, följande hvar och en sina ledare. Den första, katholsk och royalistisk, samt, i ästhetiskt afseende, starkt lutande åt medeltids-romantiken, hade ursprungligen utgått från *Châteaubriand*, samt hade *Victor Hugo* till sin ledare; den andra, kristligt sentimental och monarkisk, med liberalare och mera human hållning, fann nu i den unge *Lamartine* sin representant; den tredje, rent nationel och liberal, anfördes af *Béranger*. Alla dessa nya skolor, om man så vill kalla dem, uppträdde i strid med den gamla stela, andefattiga härmningspoesi, hvilken, under förflutna århundraden, i Frankrike varit den förherrskande och hvars förlamande ok icke ens dess största snillen förmått helt och hållet afskudda sig. »Ned med det gamla!» »Bort med klassikens stela mönster och föråldrade lagar!» var dagens lösen för poeterna, liksom hos oss vid phosphoristernas uppträdande. I sjelfva verket synes dock *Victor Hugo* vara den enda af de trenne ofvannämnde ledarne, som fullkomligt lösslitit sig från klassicismen, hvars inflytande *Lamartine* aldrig helt och hållet undandragit sig, medan *Béranger* diktade sina egendomliga visor allt efter som det föll honom in, med föga studium eller beräkning och utan att fråga efter om man ville kalla honom Klassiker eller Romantiker. Ultra-romantikerna hade också ganska mycket att invända emot *Lamartine* och ville ej ens alltid erkänna *Béranger*. I sjelfva verket finner man också

hos dessa båda ett slags neutralisation af klassikens och romantikens systemer, i det de ingjöto ett nytt tankeinnehåll i de gamla formerna. *Lamartine* uppträdde såsom en mild tröstare för alla vecka och fromma själar, och har äfven sedermera, då hans religiöst och monarkiskt stämda sentimentalitet och melankoli småningom under humanitetens och philantropiens täckmantel antog en allt mera materiel och demokratisk färgton, bibehållit sig såsom representant för ett stort antal liktänkande landsmän. Hvad *Béranger* beträffar, så fortgick han lugn på den breda stråt, som republiken och kejsardömet uthuggit tvärt igenom sakernas gamla, förvuxna och intrasslade ordning. »Han blef» (säger en af hans och frihetens varma beundrare) »den mest nationella skald Frankrike någonsin egt, folkets odödlige sångare, detta folks, hvilket genom 1789 års revolution, plötsligen försattes från statsskeppets lägsta rum upp på dess fördäck och vid dess roder. *Béranger* tog detta eldiga, så ofta af egna passioner vilseledda, men dock i grunden ädla folk, med alla dess tankar och känslor, dess fruktan och hopp, hat och kärlek, hela dess religion, moral och politik, till ämne för sina, djupt i nationens hjerta genljudande, *Chansons*, och ledsagade det segrande ända till 1830 års revolution, hvilken i dess händer återlemnade rodret, som för en tid blifvit det frånrückt.»

Men vi återgå till den beundrade författaren af »*les Méditations*,» och för att göra hans ställning till den, vid hans första uppträdande, förherrskande stämningen inom litteraturen, för läsaren så mycket mera åskådlig, meddela vi här några af *Lamartines* egna yttranden om den franska poesien vid denna tid:

»Jag erinrar mig, huru vid mitt första uppträdande i verlden det icke fanns mer än ett omdöme, en röst, rörande det ohjelpiga förfallet af den menniskoandens mystiska förmåga, som man kallar poesi, och hvilken allmänt förklarades vara både död och begrafven. Det var under kejsartiden — den märkliga tidpunkten, då inkarnationen af det adertonde seklets materialistiska filosofi uppenbarade sig i styrelseform och seder. Alla dessa matematiks-menniskor, som då allena egde ordet, och som förkrossade oss andra unge män under ett olidligt tyranni, trodde sig hafva för alltid utplånat hos oss allt det, som de verkligen lyckats att döda hos sig sjelfva, — allt hvad som i människotanken är moraliskt, gudomligt, melodiöst. Ingen kan, för den som ej sjelf varit ögonvittne dertill, skildra den skrytsamma ofruktksamhet, som var denna tid egen. Man skulle kunna likna den vid det sataniska leendet hos en fallen ande, hvilken lyckats att förnedra en hel generation, att med rötterna upp-

rycka en ädel nations enthusiasm, för sitt land, eller att utdöda all dygd ur världen. En dylik känsla af triumferande vanmakt hyste dessa män i sina hjertan, då de sade oss: »kärlek, filosofi, religion, enthusiasm, frihet, poesi — hvad är allt detta? *intet!* Beräkning, styrka, siffra och sabel, se der *allt*. Vi tro ingenting, som ej kan bevisas, vi känna ingenting, som vi ej kunna 'taga på;' poesien dog med spiritualismen, som födt henne.» Och de sade sannt; hon var död för *deras* själ, för *deras* tanke; död i och genom och omkring *dem*. Ledda af en säker och profetisk förkänsla af sitt stundande öde, bäfvade de vid tanken att poesien skulle kunna återupplefva i världen med friheten; de uppryckte hvarje dess minsta rot, som ville drifva skott vid deras fötter, i deras skolor, lycéer, gymnasier och isynnerhet i deras militäriska och polytekniska bildningsanstalter. Allt var organiseradt med beräkning att hämma den moraliska och poetiska känslans uppvaknande; de matematiska studierna hade bildat en allmän liga emot tanken och poesien. Siffran allena var tåld, ärad, beskyddad och lönad. Som siffran aldrig räsinnerar, som den är ett förträffligt passivt verktyg för tyranniet och aldrig frågar efter hvad bruk man gör deraf, aldrig undersöker om man begagnar den till mensklighetens förtryck eller till dess befrielse, till andens mördande eller lifgifvande, begärde tidens krigarechef *intet* bättre redskap, ingen bättre handlangare; och denna handlangare tjenade honom i sanning väl. Det fanns icke en idé i Europa, som ej blef trampad under hans fötter, icke en mun, som ej förstummades af hans blyhand. Allt från denna tid afskyr jag siffran, denna negation af all tanke; och jag hyser för de matematiska vetenskapernas skuggrädda och tyranniska envælde ännu i dag samma afsky, som den friköpte listidsfången bibehåller för det hårda och blankpolerade jern, hvilket en gång fångslade hans lemmar och hvaraf han ännu tycker sig känna den iskalla och sargande bördan hvarje gång han hör en boja rassla. De matematiska vetenskaperna voro människotankens bojor. De äro sprängda — och jag andas åter!

»Tvenne stora snillen, dem tyranniet bevakade med oroliga blickar, protesterade allena mot denna själens, intelligensens och poesiens dödsdom — *Madame de Staël* och *M. de Châteaubriand*.

»Allt sedan dess har jag älskat dessa tvenne snillen — förelöpare för en bättre tid, — hvilka tröstade mig vid mitt inträde i lifvet. *Staël* och *Châteaubriand!* huru mången tomhet fylla ej dessa båda namn, huru mången skugga skingra de icke! De voro för oss såsom tvenne lefvande protester mot själens och hjertats för-

tryck, mot seklets förtärande och förnedrande inflytande de erhöilo öfver oss ett slags slägtvälde, såsom hade samma blod runnit i deras och i våra ådror; och få äro de ibland oss, som ej hafva dem att tacka för hvad vi blifvit eller skola blifva.»

Efter att hafva omtalat huru han uppbrände alla sina första poetiska försök, emedan de hade så föga likhet med den tidens mönsterpoeter och emedan han var öfvertygad, att de icke skulle finna några läsare, tillägger *Lamartine*:

»Hvad jag sedermera skref och offentliggjorde hade icke större värde, men tiden var förändrad; poesien hade återvändt till Frankrike med den frihetens, tankens och religionens pånyttfödelse, som restaurationen medförde. Det syntes som om *Bourbonernas* och frihetens återkomst till Frankrike gifvit en ny inspiration, en ny själ åt den tidens förtryckta eller inslumrade litteratur, och på en gång framstod i massa en stor del af de berömda namn, som utgöra den lysande kedja, hvilken bildar öfvergången mellan de tvenne epokerna. — — —

»Hvem skulle väl hafva trott det! Poesien var således icke utdöd i människornas själar, såsom man bedyrat på scepticismens och algebrans tid; och, efter hon icke *då* dog, skall hon aldrig dö.

»Så länge ej menskligheten sjelf dör ut, månne väl dess högsta gåfva kan dö? Hvad är i sjelfva verket poesien? Likasom allt som är gudomligt inom oss, kan den icke definieras med ett — nej, icke med tusen ord. Poesien är inkarnationen af allt det ömmaste i människans hjerta, af allt det gudomligaste i hennes tanke; af allt det herrligaste den synliga naturen eger i bilder, det mest harmoniska i toner. Hon är på en gång intryck och känsla, materie och ande; se der, hvarför också poesien är det fullkomligaste af alla tungomål — ett slags ursprungssidiom, mensklighetens modersmål, som griper henne djupare och rikare än något annat och som blir idé för hennes ande, känsla för hennes hjerta, bilder för hennes fantasi, harmoni för hennes öra . . . . .

Detta språk, ehuru mystiskt, ehuru instinktlikt, eller måhända just därför att det är en mystik, en blott instinkt, detta språk skall aldrig dö. Det är icke, såsom man envisas att upprepa, trots alla motbevis, endast ett nationernas barndomsspråk, den menskliga intelligensens joller; det är ett språk för mensklighetens alla åldrar: nävt och enkelt vid folkens vagg, förtäljande och underbart såsom amman vid barnets hufvudgård; älskande och idylliskt hos de unga herdefolken; krigiskt och episkt, bland krigande och eröfrande horder; mystiskt, lyriskt, profetiskt, eller undervisande bland Egyptens och Judéens theokratier; allvarligt, filosofiskt och korromperande under Roms, Florens' eller en Ludvig XIV:s förfinade

civilisation; yrande och vildt under tider af omstörtningar och allmänt förfall, såsom i slutet af 18:de seklet; nytt, vemodigt, stammande, på en gång blygt och djerft, vid epoker af återuppståndelse och reorganisation, sådana som den närvarande? Längre fram, under folkens ålderdom, fåordigt, dystert klagande och misströstande, såsom den, och uttalande på en gång den hotande aningen, de fantastiska drömmarne om världens undergång, samt den vissa, gudomliga förhoppningen om en mensklighetens uppståndelse under ny form: *se der Poesien!*» — — — — —

Men det torde vara tid att återgå till *poeten*, som vi, för poesien, lemnat allt för länge ur sigte.

Lamartine, hvars hastigt vunna skalderykte nu tilldragit honom allas blickar, blef inom kort anställd vid fransyska beskickningen i Florens, hvarest han gjorde bekantskap med en rik, engelsk dame, med hvilken han ingick giftermål. Han företog nu en mängd resor, dels för sitt nöje, dels i diplomatiska beskickningar till Neapel, London m. m. och återvände derpå såsom Ambassadör till Florens. 1823 utgaf han »*Nouvelles Méditations poétiques*,» hvilka likväl ej gjorde så mycken lycka, som den första samlingen, ehuru kännare berömma de senare såsom till formen ädlare och mera fulländade. Härpå följde poemet »*le dernier chant du pèlerinage d'Harold*,» ett slags fortsättning af Byrons *Childe Harold's pilgrimage*, deruti *Lamartine*, återupptagande tråden af berättelsen der, hvarest Byron lemnat, eller rättare våldsamt afslitit den, fortfar att, under den lätt genomsådliga täckmanteln af *Harolds* namn, besjunga *Byrons* sista handlingar och tankar, hans deltagande i Greklands frihetskamp samt hans död. Några för Italien nedsättande stancer, som poemet innehåller, lära hafva ådragit skalden en duell och ett lifsfarligt sår. År 1828 utkommo hans »*Harmonies poétiques et religieuses*,» deri han fullkomligt återgick till sitt första och utan tvifvel lyckligaste fält, den lyriska och religiösa känslans. *Lamartine*, som vid denna tid uppträdde såsom en ifrig förfäktare af thronens och kyrkans rättigheter, blef nu, då han, 1829, återvände till fäderneslandet, invald i franska Akademien, samt hade redan erhållit diplom för att såsom minister afgå till Grekland, då 1830 års revolution utbröt. Den nya regeringen erbjöd honom att få bibehålla sina embeten och titlar, men han afslog anbudet och lemnade statens tjänst. »Jag hyste en känsla af vördnad för den konungaätt, som jag tjänat,» säger *Lamartine* sjelf, 20 år senare, »och jag ville icke tränga mig fram och smickra den nyuppstigande ättens uppåtsträfvande sol.»

Härmed inträder ett nytt skede af *Lamartines* lif, deruti poe-

sien icke mera utgjorde hufvudelementet. Deremot sökte han öppna sig en bana såsom statsman, drifven af begäret att, med öfrige trogne medborgare, tänka, tala, handla och kämpa för det stora familje-förbundet — fäderneslandet. *Lamartine* utvecklade på denna bana ädla och humana åsichter, samt uppträdde först med en skrift mot dödsstraffet. Han sökte dock förgäfvos blifva invald i deputerade kammaren. I Maj, 1832, anträdde han en resa till Asien under hvilken han utvecklade en verklig furstlig prakt, men hemkom otröstlig genom förlusten af en ömt älskad dotter, som varit honom följaktig. 1835 utkom hans berömda resebeskrifning, »*Souvenirs, impressions, pensées et paysages pendant une voyage en Orient,*» utmärkt för sin praktfulla och eleganta styl och sina målande beskrifningar, om hvilka man dock påstår, att de ej sällan sväfvat bort från verklighetens in på fantasiens område. Vid återkomsten från Orienten, var *Lamartine* helt förändrad. Anblicken af denna den menskliga bildningens vagga eller ock tidens och årens inverkan, synes hafva gifvit hans tankar och åsichter en ny riktning. Sjelf säger *Lamartine* om de djupare intryck denna resa qvarlemnade i hans själ:

»Tankarne vidgas med synkretsens utvidgning; skådespelet af människoväldenas fall grämer filosofen, men ger ny kraft åt filosofien. Man står likasom på en höjd och ser huru folkstammarna, idéerna, religionerna, världena träda upp, utveckla sig och åter förintas. Nationerna försvinna; man ser blott menskligheten fortgå på sin bana och mångfaldiga sina rastställen på det oändligas väg. Men vid slutet, likasom vid utgångspunkten af nationernas karavanstråt, urskiljer man tydligt Gud. Man sträfvade att göra sig reda för Guds plan och skönjer en aflägsen skymt af densamma. Man vinner den tro, att de menskliga intressena gå framåt i oändlighet. Den momentela och lokala politiken krymper tillhoppa och försvinner; den allmänliga och eviga träder i dess ställe. Man reste bort som människa, man återvänder som filosof. Man tillhör icke något annat parti än Guds. Opinionen blir en filosofi, politiken en religion. Sådant är det inflytande, man röner af vidsträckta resor i och allvarliga betraktelser öfver Orienten. Först när Oceanen uttorkat, upptäcker man dess bädd och kan afslöja dess hemligheter; på samma sätt förhåller det sig med folkströmmens bädd; historien förstår och uppfattar folken först då, när de hafva upphört att finnas till.»

Jocelyn (Paris 1836) betecknade skaldens första steg i denna nya riktning. I sina »*Méditations*» och »*Harmonies*» hade *Lamartine* hittills besjungit sitt eget, af fröjd eller vemod rörda, hjertas känslor; Gud

och naturen hade varit ämnena för hans högt flygande poesi. I *Jocelyn* sänker han sig till jorden och människorna och visar mennisko-andens kamp mot världen och sig sjelf. Af alla hans verk gör måhända därför *Jocelyn* det mest lefvande och gripande intryck på läsaren. Den till form och innehåll regellösa, högst fantastiska dikten »*La Chute d'un Ange*» (1838), »*Recueils poétiques*» (1839), samt det lilla poemet »*Marseillaise de la paix*,» ämnadt till svaromål på *Beckers Rheinlied*, voro för öfrigt, jemte några andra småpoesier, under detta decennium de enda bevisen på han sångmös tillvaro. *Lamartine* hade nemligen vid återkomsten från sin österländska resa, af det legitimitiska partiet i *Bergues*, blifvit invald i deputerade kammaren, hvarest han, d. 4 Jannari 1834, för första gången besteg talaretribunen och inom kort förvärfvade sig ett namn bland den tidens yppersta vältalare. Såsom deputerad för sin fädernestad *Maçon*, förblef han sedan allt framgent, ända till det märkvärdiga året 1848, medlem af kammaren. Ifrån framåtskridandet, men konservatift sinnad — han kallade sig sjelf *démocrate-conservateur* — och en oförsonlig fiende till Ludvig Philips regeringssätt, stod han i spetsen för ett litet politiskt parti, som kallade sig *le parti social* eller ock *l'école humanitaire*, och utgjordes af välmenande, rättänkande män, med mera hjerta än hufvud, och hvilka isynnerhet sysselsatte sig med national-ekonomiska samt philanthropiska frågor, och förordade allmännyttiga reformer, såsom slafveriets afskaffande, dödsstraffens inskränkande, handelsfrihetens utvidgande, kommunikationers förbättrande medelst jernvägars anläggande m. m. Flere gånger ifrågasattes att erbjuda *Lamartine* en portfölj. Han hade likväl småningom allt mer aflägsnat sig från regeringen, och hans politiska program (Oct. 1843), men ännu mera hans »*Histoire des Girondins*» (8 band, Paris 1847) förflyttade honom afgjort till oppositionens leder och tillvann honom ett mäktigt anseende inom det demokratiska partiet. Efter Februari-revolutionen, 1848, blef han, såsom firad talare och den borgerliga frihetens förespråkare, vald till medlem af den provisoriska regeringen, och minister för utrikes angelägenheterna, samt utöfvade såsom sådan ett betydligt inflytande på den unga republikens första åtgärder. Vald till folkrepresentant i nationalförsamlingen af icke mindre än tio departementer och derpå genast af församlingen utsedd till en af de fem medlemmarne af Verkställande Utskottet, åtnjöt *Lamartine* under några månader, en omätlig popularitet och hade äfven vid statsrodret *ögonblick* af modig besinning och snillrik skarpsynthet, hvilka afvänt oberäkneliga olyckor.

Icke desto mindre förmådde han såsom kandidat vid de all-

männa valen 1848, hvarken i *Paris* eller *Mâcon* tillkämpa sig segren, och först flere månader senare gaf honom valet i *Orléans* plats inom lagstiftande församlingen. Oaktadt den allmänna aktning hans karakter och hans verksamhet ingifvit, och det allmänna erkännande man skänkte hans andeliga öfverlägsenhet, var det naturligt att en så oerhörd popularitet icke kunde förblifva varaktig. Af ganska elastisk, obeslutsam och vankelmodig natur, af ytterst lättrodd och föränderlig sinnesart, följande ögonblickets entusiastiska ingifvelser, hänförde *Lamartine* allting för mycket till sin egen personlighet att länge kunna vara användbar för en sak, hvarpå det allmänna bästa, ytterst berodde. Man kunde säga att det förherrskande, ensidigt lyriska, elementet i hans skaplymne, gör honom oduglig till en för andras, för det *allmännas* väl, allt uppoffrande, *utåt* riktad verksamhet. Han är för mycket böjd att anse sig sjelf såsom medelpunkten för verlds-rörelsen, för att i längden, med fullt öfverlåtande af alla sina krafter, kunna leda och beherrska en politisk hvälfning, helst en sådan som 1848 års revolution medförde. *Lamartine* föll därför hastigt och sökte låfängt resa och rättfärdiga sig genom det sjelfförsvaret han i sina skrifter, *Trois Mois au Pouvoir* (1848), *Histoire de la révolution 1848—49* (Paris 1849), samt i den af honom redigerade tidskriften, »*Le conseiller du peuple*» framlade inför publiken. Dessutom upptäckte man snart en skärande missklang mellan regeringsåtgärderna och *Lamartines* senare yttranden och skrifter.

Ehuru man med beundran måste erkänna, att han, oaktadt sina bittra politiska missöden, förblifvit sin uppgift såsom skald och skriftställare trogen, måste man beklaga, att han genom offentliggörandet af memoiren, sådana som »*Raphaël*,» (1849) och »*nouvelles Confidences*» (Paris 1850) nedsatt sitt anseende såsom människa, på samma gång han, genom offentliggjorda anteckningar öfver sina egna skrifter, hvilka beröfva dem allt deras finaste doft, samt utvisa den gränslösaste egenkärlek, äfven undergrävt sitt skalderykte.

Lamartine, som alltid fört ett ytterst slösande och praktfullt lefnadssätt, lærer derigenom hafva ruinerat sina affärer till den grad, att icke ens de oerhörda summor han erhållit för sina skrifter kunnat upphjelpa dem. Man påstår att hans skulder uppgå till 2 millioner francs. För att hjälpa honom hafva hans vänner, dels sökt åvägabringa en national-subskription af penningebidrag, dels föranstaltat en ny godtköpsupplaga af, som det påstås, 2 till 300,000 ex. af hans samlade arbeten.

Af resande landsmän hafva vi hört, att äfven i Schweiz en mängd subscriptionslistor varit i omlopp, men att man klagat öfver den likgiltighet förslaget derstädes mött.

Sedan *Lamartine*, 1851, upphört med sin politiska tidskrift »*Le Conseiller du peuple*», utgaf han under några år en litterär periodisk journal, under namn af »*Le civilisateur*», innehållande karakteristiker samt lefnadsbeskrifningar öfver utmärkta män och qvinnor från alla länder och tider, och hvilken lærer hafva ganska mycket värde. På hans »*Histoire de la révolution*» följde hans »*Histoire de la constituante*», till en början, såsom vi vilja minnas, meddelad såsom feuilleton i *le Siècle*. År 1856 började *Lamartine* återigen utgifva en litterär tidskrift, kallad »*Cours familier de littérature*», innehållande ett slags litterära samtal mellan författaren och läsaren, hvaraf ett häfte, eller rättare *un entretien*, utkommer hvarje månad.

»Det är icke en lärokurs i retoriken» heter det i dess anmälan,» men en kurs, afsedd att bilda omdömet och utveckla smaken. — Att underlätta ett samvetsgrannt studium af verldslitteraturen under alla sekler, i alla länder, på alla språk, att undersöka och kommentera dess yppersta alster och framställa dem för läsarens tanke mera under form af exempel än såsom reglor, att härigenom ingifva äfven den minst litterära begrepp om och smak för litteraturen, se der, hvad detta arbete åsyftar.»

Tidskriften författas och redigeras endast af *Lamartine*, som utlofvat att, på detta sätt, om några år hafva lemnat en fullständig kurs i litteraturen för familjebiblioteken. Öfvertygade att denna tidskrift, på hvilken man äfven i Sverige kan prenumerera mot en årsafgift af omkring 20 Rdr, vore en *connaissance à faire* för våra svenska familjer, meddela vi ur dess första häfte nedanstående utdrag, som blifvit oss benäget tillsändt.

Esselde.

LAMARTINES BARNDOM OCH FÖRSTA CHRIA.

Innan jag gifver eder en skildring af Litteraturen, skulle jag vilja väcka er smak, er känsla för densamma. Så framt man ej är begåfvad med en ovanligt liflig uppfattningsförmåga, förstår man endast rätt hvad man sjelf har känt.

Cicero, den mest värtalige af alla män, som funnits på jorden, har skrivit ett ypperligt stycke öfver nyttan och intresset af vetenskapens studium, hvilket, likasom »Hästens galopp» af Virgi-

lius, öfverflödar af klingande ordvändningar. Detta vältalighetsprof upprepas sedan århundraden af alla lärare och ljuder i alla lärjungars öron. Jag anför det ej, ty det skulle endast kvarlemna i edert minne ett intetsägende ordsvall, och påminna om den öfverlastade fraseologi, som tillhörde ett längesedan förflutet tidevarf. Jag föredrar att tydliggöra mig genom berättelser, bilder och intryck, på det att dessa må bana sig väg till eder själ, genom dess tre pulsådorr: deltagandet, inbillningen och känslan; jag vill äfven framställa det första intryck litteraturen gjort på mig sjelf och huru denna känsla blef passion under *en* tidpunkt af mitt lif och tröst under en annan, hvarefter hvar och en af eder skall kunna fatta Litteraturens mening: denna samklang af människans skönaste tankar, ämnade till hennes naturs förädling.

Tillåten mig då, mina läsare, att med er förtroligt återgå till så väl mina tidigaste, som mina senast förflutna lefnadsår. Jag uppträder ej som lärare, jag samtalar endast, och, om samtalets värma skulle föra mig tillbaka till några af mina minnen, så skall jag hvarken neka mig att der en stund dröja med er, eller frukta att förlänga vägen genom omvägar, då dessa indirekt, och på ett angenämare sätt föra till målet.

II.

Min födelsebygd, ehuru belägen vid stränderna af Saône, i hvars böljor på den ena sidan de något aflägsna Alperna, och på den andra rika städer och de mest leende byar spegla sig, är dock dyster och ödslig. Gråa kullar, ur hvars magra jordmån klippstycken uppskjuta, utgöra gränsskillnaden mellan våra små byar och den stora utsigten öfver Saône, Jura och Alperna, hvilka bilda en förtjusande tafla för de resande, som färdas längs flodens strand.

Här och der vid foten eller på sidorne af dessa kullar, främskymta mindre byar, hvilkas klockstaplar, platta tak och röda taktegel likna pyramider af småsten, sådana som barn roa sig att bygga på de öde sandfälten. Bristen på vatten och träd, samt de små vingårdarne, inhägnade af buxbom eller nakna stenmurar, gifva dessa Burgundiska byar ett slags likhet med köpingarne i Spanien, Calabrien, Sicilien och Grekland.

Min fars hus var beläget uti en af dessa byar och till hälften doldt af klockstapeln och omgifvande hyddor. Det var endast genom den något större gården, samt en köksträdgård, hvilken sträckte sig bakom byggningen mellan berget och byn, som mitt hem utmärkte sig framför de andra låga boningarne, hvilkas

taktegel svartnat af vinterkölden. Lifvet derinom var lika tarfligt, lika enformigt, som omgifningarne. Der föddes jag och uppväxte, utan någon annan föreställning om världen än hvad jag såg deraf inom denna trånga synkrets. Hela min tillvaro var innestängd mellan två eller tre bergskullar, der getterne och fåren, åtföljda af bybarnen, uppklätrade om morgonen och återvände om aftonen.

III.

Denna verld var bra liten, till och med för ett litet barn. Då min uppfattningsförmåga med åren började utvecklas, undrade jag hvad som kunde finnas bakom berget. När jag med de andra barnen i byn uppklätrade ända till dess spets, för att, följa getterne, såg jag endast tre eller fyra andra byar, alla liknande hvarandra, belägna vid foten af kullar, sådana som vår. Desssa byar framskymtade på afstånd, såsom hvita band, och röken från deras skorstenar uppsteg långsamt mot det blå himlahalvvet.

Emellertid sökte min mor, en from och öfverlägsen qvinna, dag efter dag utforska mina tankar för att, vid första klarhet deruti, vända dem till Gud, ty det späda gräsets brodd behöfver ju alltid uppfriskas af den evigt lifgifvande källan. Hon lärde mig att läsa, och att förstå den ena efter den andra af dessa besynnerliga bokstäfver, som sammanlagda bilda stafvelser, hvilka ännu ytterligare sammanlagda bilda ord, som slutligen sammanbundna efter vissa regler, ntgöra meningar. Och af denna sammanbindning alstras *tankar*. Underbara förvandling från en liflös penna och ett stycke hvitt papper till den andliga och okroppsliga kraft, som kallas tanke! Men tanken sjelf, denna fremling för hjernan, som dock frambyter derutur, likasom flintstenens gnista framblixtrar ur det grofva ämnet för att upplysa natten, hvad är väl den? Denna fråga måste man göra Honom, som skapat anden så väl som materien, och som genom ett fenomen, hvars hemlighet Han sjelf förbehållit sig, och i en afsigt gudomlig såsom Han sjelf, gjort tanken och dess ursprungliga hem fullkomligt oskiljaktiga, ehuru han ledt dem från alldeles åtskiljda urkällor. Endast Gud känner de gudomliga hemligheterna, någon annan varelse kunde hvarken förstå eller bevara dem. Föreningen af kropp och själ hos meniskan, själens uppenbarelse i tanken, tankens öfvergång till handling, äro utan tvifvel de heligaste och mest förvånande af alla hemligheter.

Man kan ej förneka tillvaron af dessa fenomen, emedan de äro synbara; man kan ej förklara dem, ty de är öfvermenskliga.

IV.

Emellertid började jag att tänka och att förstå, att andra omkring mig tänkte ändå mer än jag. Jag började till och med förstå, icke naturen, men väl beskaffenheten af tankens förvandling till de döda bokstäfver, som man lärt mig läsa eller skriva. Min första vördnad för *boken*, brännpunkten för det öfvermenskliga, der denna sällsamhet försiggår, blef mig ingifven af den, som utyder ett barns alla uppenbarelser — af en mor.

Min mor, hvars hjerta var fromt, som en engels, hade hela qvinnans känslighet i sitt uttryck. Hennes ansigte, der dragens skönhet och tankarnes fromhet sammansmälte, liksom för att fullkomliggöra hvarandra, gaf mig ännu bättre än en bok, förklaringen öfver denna själens nästan synbara öfvergång till ett naturligt uttryck, och från detta naturliga uttryck till andlig uppfattning. Detta kallar man *Physionomie*, en sak, som man alltid försöker att beskrifva, emedan man aldrig har lyckats att rätt göra det.

Ansigtets uttryck är i sjelfva verket själens synliga uppenbarelse, ehuru alltid innesluten i hemlighetens slöja; man kan deruti klarare än annorstädes spåra materiens och andens förening; men, att uti ett ansigte urskilja hvad som deruti tillhör kroppen, och hvad själen, det ingår på omöjligheternes område. Just detta är gränsen, der de båda olika naturerna sammansmälta.

V.

Jag såg min mor, antingen om söndagarne efter morgonmessan i sitt lugna och solupplysta rum, eller ock de andra dagarna i veckan, sedan hon om aftonen bortlagt sitt arbete, från en hylla bredvid sin säng nedtaga en liten bönbok, som hon ärft efter sin mor.

Hennes anlete, vanligen så öppet och strålande, förändrade då helt hastigt uttryck. Det fördunklades såsom skenet af ett ljus, för hvilket man håller handen, på det att ej ett luftdrag skall komma dess låga att fladdra eller slockna. Jag kände detta uttryck och jag gissade deraf, att ett stumt samtal försiggick med någon annan än med mig, och, utan att hon derom behöfde påminna mig, iakttog jag tystnad och vördade hennes bönestund.

På hennes läppar kunde man knappt varseblifva någon märkbar rörelse, men ögonen, hvilka vixelvis hvilade på bokens sidor eller höjdes mot himlen, rodnaden och bleknaden, som skiftade på hennes kinder, hennes händer, som stundtals sammanknäptes, sedan hon på sina knän nedlagt boken, rörelsen, som höjde hennes bröst, och som uppenbarades för mig genom en mer än vanligt

hastig andedrägt, — allt detta sammanlade jag, och slöt deraf i mitt barnsliga begrepp, att hon talade med boken eller att boken talade med henne för mig ohörbara ord, men som troligen voro mycket viktiga, emedan hon, som vanligen var så road af och öfverseende med vårt barnsliga joller, aldrig tillät oss afbryta detta tysta samtal.

VI.

Jag anade således till hälften att det i dessa böcker, som morgon och afton genombläddrades af min mors händer, fanns någon för mig okänd, andlig kunskap, hvilken utan tvifvel på vissa sidor innehöll hemligheter, som jag ej kunde begripa, men genom hvilka Den, som man lärt mig kalla "den gode Guden", samtalade med mödrarna och mödrarna med Honom. Detta var min första väckelse till bokliga kunskaper, och denna väckelse sammansmälte hos mig med något heligt, som utstrålade från denna fromma kvinnas panna, när hon öppnade eller tillslöt de underbara böckerna.

VII.

Snart lärde mig de första lexorna i hemmet och sedan de allvarliga studierna i skolan, att det fanns hela världar af ord, och att dessa ord voro indelade i olika språk. Några af dem kallade man döda, och gjorde dem till föremål för djupsinniga forskningar, liksom man i dem sökt den märg, som utgjort kraften i en förgången tids hvitnade ben. Andra kallade man lefvande, och dessa hörde jag i sjelfva verket lefva omkring mig.

Jag öfverhalkar dessa år, då barn önska att det ej finnes något annat språk, än det de sjelfva framstamma under mödrarnes smekningar. Dessa års minnen medförde för mig kanhända mer än för mången annan, en stor bitterhet; ty, ju ljufvare nästet är i det gröna trädet, under modrens vinge, desto mer afskyr fogeln burens galler, der man hvisslar för honom toner, som han måste härma, utan att förstå dem.

Emellertid började jag, oakadt läroårens pröfningar, att tid efter annan finna ett allvarligt nöje uti de storartade berättelser, de sköna tankar, som man ord för ord lät oss söka i de döda språken. En landtlig bild eller en herdetafla af Virgilius, en välklangande strof af Horatius eller Anacreon, en storartad tanke af Tacitus bortförde mig, mot min vilja, till andra tider, andra omgifningar, andra språk, gaf mig en något svårförvärfvad njutning, men på samma gång en försmak af det, som senare skulle utgöra mitt lifs förtjusning.

VIII.

Allt ifrån denna tid betraktade jag studierna, ej såsom en plåga, men såsom ett dyrköpt nöje, hvilket mer än väl lönar den möda dess ernående ålägger oss.

Den arbetsamma lärotiden förflöt sålunda. De första försöken till en egen skapelse, som man lät oss skrifva på grekiska, latin och fransyska, ökade snart läsningens passiva nöje med det activa att genom egna ansträngningar sjelf framalstra något. Jag påminner mig ännu den första af dessa chrior, som i min tur förskaffade mig mina lärares gillande och kamraternas bifall.

Man hade gifvit oss till ämne en beskrifning öfver våren på landet. Största delen af mina kamrater voro födda och uppfostrade i städer. De kände endast våren genom böcker. Deras skripta, litet tråkiga, liknade herdeqväden, med bäckar, hjordar och foglar; med herdinnor, som sittande på mossiga stenar under bokträden, blåste på sina herdepipor landtliga melodier; med grönskande blomsterbeströdda ängar, öfver hvilka fladdrade fjärilar och svärmar af surrande bin. Alla dessa vårar voro italienska eller grekiska; de liknade hvarandra såsom samma ansigte betraktadt uti flere olika speglar.

Jag var uppfödd på landet i den torftiga trakt, jag redan beskrifvit; jag hade ej omkring min fars enkla boning, hvarken sett orange-träd, nedtyngda af gyllene frukter, eller ströende sina doftande blommor för mina fötter; ej heller klara bäckar, framsorlande i skuggan af skogens bokar, för att utgjuta sitt mjölkhvita skum öfver dalarnes blomstrande sluttningar: ej heller bin från berget Hymettos, svärmande bland rosenlagrar och gula hyacinther.

Utan att låna alla mina bilder från böcker, hvilket skulle varit mig motbjudande såsom en stöld eller en osanning, kunde jag således ej skrifva något annat än en skildring af den karga naturen och den fattiga våren i min hembygd. Jag fann ej några poetiska färger hos denna torftiga natur.

Jag beslöt då, att icke vidröra den anade eller inbillade naturen, utan att måla våren och dess sysselsättningar med det intryck de gjort på mig under mina lyckliga barnaår. Jag tänkte nog, att min uppsats skulle bli den fattigaste, och att lärarne och kamraterne nästan skulle känna medömkan med armodet i min målning. Men jag måste ju ändå skrifva.

För kort tid sedan har jag återfunnit detta försök, skrifvet i min barndom med rund och föga öfivad stil. Det låg i en låda

af min mors skrifbyrå. Mina lärare hade sändt henne det, för att glädja henne med de framsteg hennes son gjort. Jag skulle kunna afskrifva det här helt och hållet, men nöjer mig med att förkorta det, utan alla ändringar. Jag tillstår, att om jag i dag skulle omskrifva den, blefve språket kanhända mera vårdadt, men innehållet näppeligen mera sannt.

Se här mitt opus.

IX.

Tuppen gal vid vägkanten, midtibland hönsen hvilka krafsa i halmen för att finna de korn slagen qvarglömt i axet. Byfolket börjar vakna vid detta glada ljud. Man ser hustrurna och de unga flickorna kammande sittlånga hår med buxbomammar, hvilka göra det glänsande som silke halflädda skymta i hyddornas dörrar. De nedböja sig vid af brunnen kanten för att tvätta ögon och kinder uti kopparbyttan, som tåget kring den gnisslande trissan upphemtad från klippans djup.

Den ljumma Majvindens fläktar likna andedrägten hos ett vaknande barn; de torkar de fuktiga kinderna och lockarna, som hänga kring hals och axlar, derpå ser man dem besöka sina små trädgårdar, inhägnade af fläderbuskar, hvars blommor likna den nyfallna snön, som solstrålarne ännu ej vidrört. Der plocka de lackvioler, hvilka de med knappålar fästa vid sina klädnings ärmar för att inandas dess vällukt under dagens arbete.

Svalorna, som för få dagar sedan återkommit från okända länder, der de ega sina vinternästen, hafva ännu ej börjat flyga omkring, utan sitta i långa rader på takrännorna, för att från dess höjd helsa de första solstrålarne, eller doppa sina näbbar i vattnet som det sista regnet der kvarlemnadt; man kunde nästan kalla dem en lefvande taklist. De låta endast höra ett svagt qvitter, nästan såsom de ord man framstammar i drömmen, alldeles som om dessa snälla foglar, hvilka så mycket älska människors boningar, fruktade att uppväcka de i vindskammaren sofvande barnen.

Slutligen frambryter solen bredvid Mont Blanc ur tjocka dimmor och skyar, frigör sig småningom derur, och liknande ett brinnande skepp, som hoppar på vågorne, färga han dem med sitt eldsken. De första strålar, som bådat solens uppgång, nu stänka sitt rosenskimmer, de höga kullarne. Detta sken liknar det som synes på qvinnornas ansigten, då de elda bakugnen med torra vinrankor och buxbomsqvistar, för att grädda sitt bröd. Solen lyser ej kallt som om vintern på ängens rimfrost, men uppvärmer jorden och

borttorkar daggen, som rykande uppstiger från gräset och blomsterkalkarne i trädgården. Gråstenen, vidrörd af strålarne, är redan ljum under min hand. Sjelfva vinden tyckes vara genomträngd af vårens varma andedrägt, den blåser ljumt på kullarna, som modern på sitt barns frusna händer, dem hon vill upptina med sin andedrägt.

Solen uppstiger mer och mer, och har redan hunnit spetsen af klockstapeln, hvars spira han förgyller. Klockan, som sättes i rörelse genom repet, vid hvilket flera barn på ringarens tecken skyndat att hänga sig, helsar solens uppgång med sina glädjeljud, som förskräcka och bortjaga dufvor och sparfvar från de närgränsande taken.

Qvinnorna, hvilka uppdraga vatten ur brunnen, eller hembära det i trädbyttor på sina hufvuden, stanna vid klockans ljud; de nedböja sina hufvuden, men fasthålla byttan med händerna, af fruktan att utspilla vattnet. De höja en kort bön eller tacksägelse till Gud, som låter en vårdag åter uppgå öfver jorden. Allt sorl och buller upphör för ögonblicket, och under den högtidliga tystnaden hör man endast den stumma naturen sända en suck af dyrkan och tacksamhet till sin Skapare.

Men redan börja fåren och getterna att bräka allt högre, på det man skall släppa dem ut från de mörka vinterqvarteren till deras vanliga berg. Husmodren nedstiger skynsam utför den ohyflade stugutrappen; man hör slamret af hennes trädskor, förfärdigade af valnöt eller bokträd. Hon öppnar ladugårdsdörren, hon räknar sina lam och killingar, medan dessa hoppa öfver hvarandra för att fort komma ur sitt fängelse, och hon öfverlemnar dem till barnen som föra dem vall.

De små herdarne, beväpnade med en jerneksqvist, vid hvilken löfven ännu hänga, följa med sina getter stigen genom skogen till berget; de roa sig att under uppstigandet plocka buxbomsqvistar, hvilka om våren äro lika välluktande, som den unga vinrankan. De plocka också denna buskes gröna frukter, som likna små grytor med tre fötter och utgöra ett föremål för deras barnsliga förundran och nöje. Snart äro de ur sigte bakom klipporna och återkomma icke förr än mot aftonen, då getternas och fårens spenar äro så fulla af mjölk, att de släpa mot stenarne.

Under det att hjordarne sålunda uppstiga på höjderna, ser man genom hyddornas öppna dörrar påtända risknippor flamma under grytorna, der hustrurna på morgonen koka soppa åt sina männer, innan de tillsammans begifva sig till vinfälten. Sedan soppan, framsatt på det glänsande valnötsbordet, blifvit förtärd,

ser man de gamla qvinnorna, krökta af ålder och arbete, samlas utanför boningarne. Sittande på trädstammar, som ligga längs med stugorna, luta de ryggarne mot de af solen uppvärmda murarne och spinna på sina sländor lammens hvita ull, som är ombunden med röda band. De vakta barnen under det att de spinna och språka om vårarna förr i världen.

Det unga paret utgår sist från stugan och gömmer nyckeln i katthålet under dörren. Mannen bär de tunga arbetsverktygen, hackan och krattan; yxan blänker, hängande öfver hans axel. Hustrun bär på sitt hufvud en hvit trädvagg, hvaruti ett spädt barn hvilat; hon håller fast den med ena handen och leder med den andra ett annat barn, som nyss börjat att gå och som ännu stapplar på stenarna. Man kan med ögonen följa dem öfver de kringliggande vinfälten; de nedsätta det sofvande barnets vagg i fördjupningen mellan tvänne vinstocksradar, der den beskuggas af de breda bladen, som det nya årets sol framkallat. Mannen bortkastar sin rock, qvinnan bibehåller endast sitt höghalsade linne, hvilket är tjockt och starkt som skinn. De taga hackorna i sina händer och ända till middagen hör man deras slag mot gruset. Den af arbete flämtande qvinnans fuktiga linne fäster sig vid hennes bröst och axlar, som om hon nyss uppstigit ur ett bad i floden. Vid minsta skrik af sitt lilla barn skyndar hon till vaggan och gifver, böjd deröfver, åt barnet sin mjölk, sedan hon gifvit sina krafter åt vinranken. När solen står högst på himmelen utvecklar hon en hvit duk, som skyddat brödet och osten från det af vinden ditblåsta dammet. Hon utbreder på den svarta brödskeifvan, en till hälften hårdnad mjölkrätt, inlindad i ett grönt vindrufsblad och här och der beströdd med lysande saltkorn.

Makarna nedsätta sig bredvid hvarandra vid dikeskanten, såsom tvenne vandrare tröttade af en lång resa, och utbyta endast få ord angående den skörd våren tyckes lofva.

Vid foten af en vinstock står en butelj af det vin, som man skördat deraf förlidet år, och som nu blifvit uppfriskadt i dess skugga; det styrker och lifvar de arbetande. Sedan de ätit, insomna de på den af värme rykande marken, med hufvudet hvilande på armarne, och så återhemta de krafter, under det solstrålarne borttorka svetten från deras unga anleten.

Då aftonen inbrutit hör man dem gå sjungande utför kullens stigar, och de små herdarne, som återkomma från berget med sina hjordar, återföra till den unga matmodren hennes snällaste get, hvars horn de prydt med buxbomskransar. . . .

Denna beskrifning, redan alltför långt uttänjd, slutade med en

lofsång till våren, som framlockar vinrankans skott, och de späda drucklasarna, hvilka, långsamt mognande, om hösten skänka oss den purpurfärgade saft, som gläder den unge mannens sinne och till och med förmår gubben att sjunga, i det den återupplifvar minnet af hans flydda år.

Men jag upprepar ej mer deraf. Ett barns försök kan endast åt dess mor skänka något nöje.

TITHON. *)

(Fritt efter Alfred Tennyson. **)

Ve mig, arme! Skogar multna, falla,
Töcknen sjunka, lösta upp i tårar,
Menskan plöjer torfvan, der hon jordas,
Svanen efter några somrar dör.

Mig, allena mig, odödligheten
Grymt förtär; här i dess sköte långsamt
Jag förtvinar, och vid verdens gränсор,
Skuggan af mig sjelf, jag drömlig irrar
Genom österns evigt tysta rymder,
Ibland dimmorna vid dagens portar.

Skugga nu — en gång dock yngling var jag,
O! hur stolt, af dig, Aurora, älskad,
Af din skönhet, af ditt val berusad,
Tills jag sjelf en Gud mig trodde vara
Och dig bad: »Gif mig odödlighet!»
Leende min bön du genast villfor,
Likt den rike, som åt tigar'n kastar
Fyllda börsen. Girigt grep jag gåfvan,
Troende mig Gudars sälla like.
Ack! men Tiden, som jag då förglömde,
Hämnats sedan grymt; förföljt mig, jagat,
Gisslat, stympat, slagit mig och sargat,
Blott af harm, att han ej döda kunde.
Se, af ynglingen, den lefnadsglade,

*) *Tithon*, älskad af *Aurora*, (morgonrodnaden) utbad sig och erhöi af henne odödlighet, men glömde att äfven begära en evig ungdom, hvarför han tynade och åldrades utan att kunna dö.

**) *Alfred Tennyson* är, såsom bekant, en af Englands mest omtyckta nu levande skaldar. Det här öfversatta poemet skrefs förlidet år för *Thackerays* tidskrift, »*Comhill Magazine*» och påstås hafva blifvit betaldt med ett pund sterling för hvarje rad.

Står nu blott en skröplig åldring åter,
 Dömd att i odödlig ungdoms närhet,
 I ditt hulda sköte, Aurora,
 Tyna, vissna bort — ur stånd att dö!

Väl i ljuset af den blida stjernan,
 Som din härold är på himlabanan,
 Ser jag djupt i dina ögon skälftva
 Tårar af en outsäglig smärta
 Vid min bittra klagan; men förgäfves!
 Ingen kärlek, ingen skönhet mäktar
 Återköpa dessa själens marter.
 Gif mig fri blott — tag igen dig gåfva!
 O! hvi skulle menskan nånsin önska
 Höja sig uppöfver sina syskon!
 Hvarför sträfva utom *vanlighetens*
 Trygga, allom förelagda gräns!

Tyst! re'n skingra milda flägtar molnen,
 Redan skönjer jag den dunkla verlden,
 Der, en jordens son, jag en gång föddes.
 Åter sprider sig en mystisk ljusglans
 Från ditt rena äne, dina skuldror,
 Och din barm der, nyfödt, hjertat klappar;
 Dina kinder genom töcken-slöjan
 Glöda såsom nyss utspruckna rosor;
 Sömnbetyngda ännu dina ögon,
 Långsamt klarnande, mot mina höjas,
 Innan än de bländat nattens stjernor,
 Innan ystra spannet, som dig älskar,
 Långtande att af din guldtöm tyglas,
 Stegrar sig och frustar eld och lågor,
 Skakande från lösta manar dunklet,
 Stampande med gyllne hofvar molnen,
 Tills de splittras utaf tusen gnistor.

Ve mig! under tystnad så hvar morgon,
 Du, med nyfödd skönhet städs omgjordad,
 Smyger stum dig bort, vill mig ej svara,
 Fuktande med tårar blott min kind.
 Hvarför skrämma mig med dessa tårar
 Och med bäfvan komma mig att minnas
 Gamla sägnen, att ej Gudars gåfva
 Ens af Gudarne kan återtagas?

Ve mig! Ve mig! Ej som nu, med hjertat
 Isbelagdt, med blicken slö och halfsläckt,
 Såg jag förr — om verklig'n jag det var —
 Glorian kring din väna skepnad tändas,
 Dunkla lockarna till guldsvall bytas,
 Tills förvandlad sjelf, med dig jag glödde,
 Brann af samma eld, som långsamt purprat
 Ditt palats och dina gyllne portar,
 Der jag än, fast vaken, låg och drömde,
 Medan mun och kind af kyssar höljdes,
 Friskare än arladaggens droppar,
 Balsamdoftande som rosens späda,
 Halfsutspruckna knoppar — låg och hörde
 Läpparne, som kysste, sakta hviska —
 Ack! jag vet ej hvad — så vildt, så ljuffligt
 Som den underbara sång jag hörde
 Från Apollos lyra sent en afton,
 Medan — Ilion lik — en hägring höjde
 Upp ur dimman sina smärta spiror.

Och likväl — håll mig ej evigt bunden,
 Fången här hos dig i österns rymder,
 Du, som nu ett intet är för mig!
 Kyligt synes mig ditt rosentöcken,
 Kall din glöd; och skygg min fot beträder
 Vacklande din strålbelysta tröskel,
 När från fälten omkring menskors boning
 — Sälla menskor, som på döden hoppas —
 Och från torfbeklädda, gröna kullar,
 Der de sällaste, de döda, dväljas,
 Dimman sakta stiger upp mot skyn.
 Gif mig fri! ack, låt till jord mig varda!
 Du, som allting ser, min graf kan skåda,
 Då hvar dag din skönhet sig förnyar —
 Men låt mig ett stoft, i mullen jordad,
 Evigt glömma, att som förr du kommer,
 Dragen af ditt spann på silfverchar.

S.

EFTER VICTOR HUGO.

(Ur »Les voix intérieures.»)

Då hvarje själ, som dväljes i
 En dräkt af stoft,

Åt någon ger sin harmoni,
Sitt ljus, sitt doft.

Då — så det säges ju och tros —
Hvart väsen här,
Sitt törne eller ock sin ros
Ger vännen kär.

Då Maj ger eken löf och blid
Mot sippan ler;
Då natten glömskans lugna frid
Åt sorgen ger.

Då vinden skänker foglar små
Åt hvarje gren,
Och af hvar morgon blomstren få
En dryck så ren.

Då vågen, som mot fjerran land
Har ilat nyss,
Ger frisk och blomstersmyckad strand
Sin svala kyss,

Så ock jag bäfvande i dag,
Min hjertans kär!
Ger dig hvad bäst, hvad renast jag
Inom mig bär.

Tag, hulda, tag min tanke du,
Som flyr sin kos,
Och nalkas dig i tårar nu,
Som dagg en ros;

Tag du hvar fröjd mig Himlen gaf,
Mitt väna vif!
Tag ljuset och tag skuggan af
Mitt hela lif;

Tag hvarje sällhet, som jag drömt
Mig natten lång,
Hvart tonfall, smekande och ömt
Utaf min sång;

Tag du min själ, som irrar här
I redlöst skick,

Hvars enda mål på jorden är
Din ljufva blick;

Min sångmö tag, som lyran slår,
Trots världens larm,
Glad att med dig hon svärma får,
Så öm och varm.

Tag, hulda, allt, mitt hjerta tag,
Och till dig slut,
Att det sin kärlek med hvart slag
Må andas ut!

GRAFVEN OCH BLOMMAN.

En dag till blomman grafven sad':
»Hvad gör du med det tårebad,
Som hvarje morgon svalkar dig?»
Till grafven hviskar blomman då:
»Hvad gör med offren du, som gå
Att i ditt svalg begrafva sig?»
Ock blomman svarte: »Mörka graf,
Af tårarna mig himlen gaf
Jag ambradoft bereder här.»
Men grafven sade: »Blomma hör,
För hvarje offer man mig gör
En engel jag till himlen bär.

FLICKAN OCH KÄRLEKEN.

I början, flicka, kärleken blott är
En spegel, der kokett du skåda plär
Dig sjelf, förföriskt skön;
Om se'n han insteg i ditt hjerta får
Han renar det från synd och flärd, samt tvår
Din själ så hvit som snön.

Men sjunker du en mån, ett steg — o ve!
Blott afgrunds djup sig för ditt öga te
Och du förlorad är.
Ack, kärleken är farlig, akta dig!
I floden speglar barnet lekfullt sig
Och badar — drunknar der.

NÅGOT OM MJÖLKSFTEN I VÄXTER.

(Efter Schleiden*).

I nyare tider har det så kallade *gummi elasticum* eller *kautschuk*, erhållit en så vidsträckt användning inom en mängd industrigrenar, att en närmare kännedom om denna växtrikets produkt ej torde vara utan sitt intresse. I England förbrukas största delen deraf och år 1830 importerades 52,000 skålpund, hvilket belopp trenne år senare steg ända till 178,676 skålpund. I *Greenwich* bearbetas i en fabrik dagligen 800 skålpund kautschuk. Råämnet består af en egendomlig, klibbig substans, som aldrig förlorar sin seghet och böjlighet, samt trotsar hvarje luftens och vattnets inflytande och derföre, för engelska marinens räkning, begagnas till indränkning af tågvirke, hvilket derigenom göres varaktigare. Den destillerade vätskan är deremot en flyktig, brännbar olja, som besitter egenskapen att med lätthet upplösa *kautschuken*, men lemnar den efter afdunstningen, alla dess egenskaper oförändrade. Derigenom blef det möjligt att på ett lätt sätt gifva ämnet hvad form man behagar, och att på nästan alla andra ämnen öfverflytta dess ogenomtränglighet för luft och väta. Häraf den mängd vattentäta tyger, som numera förfärdigas.

På mångfaldiga andra sätt drager man nytta af dess utomordentliga elasticitet, en för många ändamål högst värderik egenskap. På särskildt, dertill konstruerade maskiner, blifva kautschuksmaskinerna sönderdelade först i tunna skifvor och sedan i helt fina trådar. Dessa trådar öfverspinnas med linne, bomull eller silke, samt väfvas sedan med vanligt garn såsom inslag till allehanda väfnader. Slutligen användes kautschuken äfven mycket i oberedt skick, såsom till skodon etc. Den märkvärdigaste, först i nyare tider upptäckta egenskapen hos kautschuken består dock deruti, att den, på ett eget sätt förenad med svafvel, icke blott ofantligt tilltager i elasticitet, utan ock — hvilket som bekant är, icke är fallet med den vanliga kautschuken — göres nästan helt och hållet oberoende af temperaturens växlingar. Den på detta sätt behandlade, så kallade vulkaniserade kautschuken har gifvit produkten en ännu mångfaldigare och mera vidsträckt användning.

*) Die Pflanze und ihr Leben.

Sydamerika är det land, som producerar den rikligaste mängden kautschuk, men äfven från Ostindien importeras deraf mycket, och till och med Afrika skulle kunna i mängd afyttra detta ämne, om ej sociala missförhållanden hindrade infödingarne att begagna sig af sina inhemska hjulpkällor. Alla de länder, hvilka räkna kautschuk bland sina produkter, tillhöra den heta zonen. Redan *Alexander von Humboldt* anmärker i sina utkast till en växtgeografi, att de planter, hvilka innehålla mjölksaft, tilltaga i mängd, allt som man närmar sig tropikerna; och det är just växternas mjölksaft, som innehåller denna egendomliga, elastiska substans. Den tropiska värmen tycks på dess bildande utöfva ett märkligt inflytande, ty man har funnit, att samma växter, hvilka under eqvatorn gifva riklig kautschuk, i dess ställe hos oss, till och med i drifhus, blott innehålla ett ämne, snarlikt det fogel-lim, som erhålles af vår inhemska mistel. Flera växter förekomma dock äfven hos oss, som innehålla en giftig och bitter mjölksaft, såsom *Svalörten (Cheledonium)*, *Räfmjölken (Euphorbia)*. Den utsipprade och torkade saften af vår vanliga trädgårdsvallmo insamlas i de varmare länderna och utgör det bekanta opiet.

Ett större antal utländska växter, hvilka hufvudsakligast tillhöra trenne stora växtfamiljer, nemligen *Räfmjölksarterna (Euphorbiaceæ)*; *Apocynæerna* samt *Nässelarterna (Urticeæ)* utmärka sig genom sin egendomliga anatomiska byggnad. I deras bark och till en del äfven i mærgen finner man en mängd långa, fina rör, ej olika djurens ådror, på mångfaldigt sätt böjda och slingrade om hvarandra. Dessa rör innehålla en grumlig vätska af ungefär samma beståndsdelar som rätt fet mjölk och som därför erhållit namn af *mjölksaft*. Dess färg är vanligen mjölkvit, dock förekomma äfven gula och röda, mera sällan blå mjölksafter; ofta påträffas helt färglösa men grumliga vätskor. Likasom den animala mjölken, består denna saft af en vattenklar vätska, innehållande en mängd små kulor. I dessas innehåll finner man de mest skiljaktiga ämnen och på den olika mängden och blandningen af dessa ämnen bero dessa safters olika egenskaper. Alla innehålla dock i mer eller mindre grad kautschuk, i form af små kulor. Dessa hindras af en ägghvitartad vätska, liksom smörkulorna i mjölken, från att sammanlöpa. Likasom mjölken afsätter grädde (smör), så samlas i mjölksaften, då den någon tid lemnas orörd, de små kautschukulorna på ytan, och kunna, lika litet som smöret, åter reduceras till sin ursprungliga form.

Dessa tre växtfamiljer, hvilka, såsom vi nämnt, alla inne-

hålla mjölksaft, förete, ehuru de äfven ur botanisk synpunkt ega många skiljaktigheter, dock just genom mjölksaftens egenskaper, några högst märkvärdiga öfverensstämmelser. Det torde ej vara utan intresse att något närmare lära känna dessa trenne familjer, och att betrakta de viktigaste dithörande växterna.

De, som i betydligaste grad innehålla kautschuk, äro: *Räf-mjölksarterna* eller *Euphorbiaceæna*. Från Para i Sydamerika samt från Guiana och närliggande stater utskeppas till Europa en mängd kautschuk, som hufvudsakligen fås af ett stort trädslag *Siphonia elastica Pers.* i dessa trakter. År 1736 fästade en berömd fransk lärd, *La Condamine*, först uppmärksamheten på kautschuken och beskref noga huru den erhålles. Det ända till 60 fot höga vackra trädet har en glatt brunrå bark, i hvilken Indianerna göra långa och djupa inskärningar, hvarur då en riklig, hvit saft framqväller. Innan den än nu hunnit torka, bestrykes dermed former af obränd lera, vanligen i form af större eller mindre runda, korthalsade flaskor, hvilka torkas öfver rökig eld. Man upprepar denna bestrykning tills densamma erhållit behörig tjocklek. Genom denna process, som icke afsöndrar saftens fremmande beståndsdelar, hvilka genom röken ännu mera förorenas, erhåller kautschuken den bruna eller svarta färgen då den deremot renad är hvit eller ljusgul och halft genomskinlig.

Ehuru *Siphonians* saft är fullkomligt oskadlig och saften af *Tabay-ba dolce* (*Euphorbia balsamifera Ait.*) är välsmakande såsom söt mjölk och af Canariska öarnes innevärdare anses såsom en läckerhet, så bör man dock, just för dess mjölksaft, misstro de flesta plantor af denna grupp, bland hvilka man finner de aldri skarpaste vegetabiliska gifter. Och sällsamt nog gifva icke desto mindre en del af dem de sundaste näringsämnen, med hvilka knappast några andra äro att jemnföra. I den varmaste delen af Amerika utgör odlandet af *Manjoc-roten* (*Manihot utilissima Pohl.*) en af de viktigaste näringsgrenarne. Såsom en ersättning för vårt hvete användes här af de infödde vildarne så väl som af Européerne, af den svarte slafven så väl som af den färgade frie, *Tapiocca* och det så kallade *Mandiocca farinha* eller *Cassava-mjölet* — (hvilket just erhålles af en bland de giftigaste växter) samt de af detta mjöl beredda kakor, (*Mexikananarnes pan de tierra caliente.*) Man särskiljer den söt-smakande *Juca* (*Juca dolce* kallas *Manjocplantan*) från den sura eller bittra (*Juca amarga*). Den förstnämnda, hvilken för detta ändamål på ett särskildt sätt odlas, kan utan fara genast förtäras, då deremot den senare, äten som färsk, är ett hastligt verkande gift. Icke destomindre tjenar denna planta till föda åt den syd-

amerikanska tropikens ociviliserade son, vid hvars läger vi med läsarens tillstånd, ett ögonblick vilja dröja. I *Guianas* täta skogar har Indian-höfdingen mellan *Magnolians* höga stammar utspänt sin hängmatta och hvilat, overksam rökande, i skuggan af bredbladiga Bananer, medan han åser den öfriga familjens syssländande i hans närhet. Med en träklubba krossar hans hustru, i en urhållad trädstam, de nyss samlade *Manjocrotterna* och invecklar derpå den tjocka degen i ett tätt flätverk af ett slags sega blad, som erhållas af en liljeartad växt. På en stör, hvilande på tvenne bockar af trä, upphänges nu massan i sitt gröna nät och i bottnen af detta nät hänges en tung sten, genom hvars tyngd saften urpressas och nedrinner i det på marken ställda skalet af en *Calebas-kurbits* (*Crescentia cujete L.*) Derbredvid sitter en ung gosse och doppar fadrens pilar i den neddrypande, dödligt giftiga, mjölken, medan hustrun påtänder en eld för att torka den urpressade *Manjocmassan* och genom hettan fullkomligt befria den från det flyktiga giftämnet. Den torkade massan males slutligen mellan ett par stenar och *Cassava-mjölet* är färdigt. Under tiden har också gossen fullbordat sitt olycksbringande värf; saften har, efter att en stund ha varit lemnad orörd, afsatt ett fint hvitt mjöl, som varsamt skiljes från den giftiga vätskan. Sedan detta mjöl blifvit i vatten ytterligare renadt, utgör det den mjella hvita *Tapiocca*, som så mycket liknar *Arrowroten*.*) Den mättade vilden går omkring för att söka sig en ny sofplats; men, ve honom, om han af tanklöshet bereder sitt läger under det fruktansvärda *Manchinell-trädet* (*Hippomane Mancinella L.*) och ett plötsligt inträffande regn neddryper på honom från trädets löfverk. Under olidliga smärtor, öfvertäckt med blåsor och sårnader, vaknar han upp, och om han undslipper med lifvet, har han åtminstone riktat sig med en förfärlig erfarenhet af *Euphorbiaceærnas* giftiga egenskaper. Sällan händer dock ett dylikt missöde en infödd, ty *Manchinell-trädet* undvikes i Amerika städse med en hemlighetsfull, nästan vidskeplig, fruktan. Lyckligtvis höjer sig vanligen i *Manchinell-trädets* närhet, såsom dess trogna ledsagerska, det sköna purpurblommande *Trumpet-trädet* (*Bignonia Leucoxydon L.*), hvars saft är det säkraste motgift mot de förfärliga *Euphorbiaceærnas* verkan. Flere, med detta beslägtade träd, hvars blotta utdunstning ofta och hvars saft alltid är vådlig för helsa och lif, tillhöra samma familj, och tjena olika verldsdelar vilda innevånare till medel att icke allenast förgifta sina va-

*) På snarligt, mer och mindre konstmessigt sätt beredes öfverallt *Mandiocca* och *Tapiocca*.

pen, utan ock, såsom fallet är i Capkolonien, att förgifta kött, utlagdt för att döda hyenor och andra vilddjur. Ja till och med det till utseendet så oskyldiga buxbomsträdet, som äfven tillhör samma familj, är så skadligt, att i en trakt af Persien, der det växer mycket ymnigt, inga kamelhjordar kunna lefva, emedan man ej förmår hindra dem från att afbeta bladen deraf. Jag kan ej lemna denna växtfamilj utan att i sammanhang dermed omnämna ett märkvärdigt fenomen, som *Martius* omtalar i sin innehållsrika resbeskrifning öfver Brasilien. Der växer nemligen en art Råsmjolk (*Euphorbia cotinifolia* L), hvars mjölk, då man under de dunkla heta sommarnätterna låter den framqvälla ur stammen, sprider omkring sig ett klart fosforartadt sken.

Såsom en motsats till ofvanberörda växtfamilj, som, med obetydliga blommor, endast genom sällsamma formationer, närmande sig Cactusplantans, ådrager sig våra blomsterodlares uppmärksamhet, framstår *Apocynæernas* familj, hvars underbara blomsterfägring och ofta äfven ovanliga former, utgöra en bland våra trädgårdars och drifveriers största prydnader. Vi vilja såsom exempel blott nämna de kända arterna: *Carissa*, *Plumeria*, *Vinca*, *Nerium* och *Gelseminum*. Den bästa hittills kända kautschuk fås af en växt, tillhörande denna familj.

Sällsamt nog har denna, likasom den följande och sista af de trenne växtfamiljer, hvarom vi tala, samma egenhet, som visar sig hos de redan nämnda *Euphorbiaceæerna*, att nemligen mjölksaften, som hos några arter är rik på kautschuk, hos andra mildras till en välsmakande, sund mjölk, hvaremot hos ännu andra denna vätska efterhand, genom allt rikare innehåll af skadliga ämnen, förvandlas till det fruktansvärdaste gift. I det engelska Guianas skogar växer ett träd, af infödingarne kalladt *Hya-Hya* (*Tabernaemontana utilis* Arn.), hvars rikliga mjölksaft är fullkomligt söt, af angenämaste smak och af infödingarne njutes såsom en läskande dryck.

Förfärliga äro deremot verkningarne af det fruktansvärda *Woorareegiftet*, som under hemlighetsfulla trollformler begagnas af innevänarne kring Orinoco, och der hufvud-ingredienserna erhållas af saften och barken af några andra växter, tillhörande *Apocynæernas* familj. Många andra dermed beslägtade arter räknas äfven till de skarpaste gifter och isynnerhet utmärker sig denna växtgrupp genom skadligheten af sina frön, bland hvilka förekomma *Strychnin* och *Brucin*, tvenne de skarpaste, vegetabiliska gifter. Härtill räknas äfven några af de verksammaste läkemedlen i pharmakopéen

såsom t. ex. Ignatiusbönan (*Ignatia amara L.*), växande på Manilla, samt räfkakan (*Strychnos nuxvomica L.*), hvilken finnes öfverallt i tropikerna.

I sammanhang härmed torde böra nämnas ett sällsamt bruk bland *Madagaskars* innevånare, hvilka medelst ett slags »gudsdom» låta magen fälla utslag öfver skuld och oskuld. Då någon blifvit anklagad för ett brott, tvingas han att i offentlig folksamling och i presternas närvaro svälja en Tanghin-nöt (frukt af *Tanghinia venenifera Poir.*) Om hans mage är i stånd att genom uppkastning befria sig ifrån detta förfärliga gift, blir han fritagen, hvarom icke anses hans brottslighet bevisad, och den olycklige dör af de omedelbara följderna utaf detta bevisningsmedel.

Det skulle icke vara svårt att, till och med för en i botaniken oinvigd, åskådliggöra skiljaktigheterna i de båda nämnda växtfamiljernas väsendtligaste karaktersdrag. Helt annorlunda förhåller det sig med den följande och sista, *Nässelplantornas* eller *Urticeærnas* familj, deribland de mest olikartade yttre former förekomma, från vår lilla vanliga etternässla ända till de största och ståtligaste trädslag, såsom *Brödfrukt-trädet*, hvilket växer på söderhafsöarne, och med sina vidt utgrenade stammar och breda, skönt formade, blad beskuggar öboernas hyddor och närer innevånarne med sina välsmakande frukter. Bland *Euphorbiaceærnas* familj lemna blott några få arter i sina frön välsmakande nötlika kärnor; i *Apocyneærnas* grupp känner man åter flera träd, hvilkas saftiga, läskande och därför högt värderade frukter utgöra en älsklingsspis för innevånarne i de heta länderna; *Urticeærnas* omfattar slutligen den sällsammaste mångfald af fruktbildning. *Hampans* små, oljlika frön, de gröna, drufflika klasar, som pryda den behagligt slingrande, böjlige *Humlan*, de aromatiska *Mullbären*, de söta *Fikonen*, den närande *Brödfrukten*, alla dessa så skiljaktiga former tillhöra samma växtgrupp, och botaniken spårar lätt hos dem alla samma grundbildning, ehuru oförenliga dess mångfaldiga former förefalla den oinvigde. Blott *en* egenhet är utan undantag gemensam för alla arter af denna talrika klass, nemligen de fina och dock starka basttrådarna i barken. Ursprungligen förfärdigad af nässlans trådar, bibehåller ännu nettelduken (tyska Neseltuch) sitt från denna växt härledda namn, och med ihärdighet och konstflit förfärdiga de godsinnade Tahiterna, utan hvarken spinnrock eller väfstol, de luftigaste, lättaste tyger af den fina, hvita bast, som fås af *Auté* eller *Pappers-mullbärsträdet* (*Broussonetia papyrifera Yeent*).

Ett dermed beslägtadt, vackert träd, Mexikanarens *Holquahuitt* eller Spaniorens *Ule di Papantla* (*Castilloa elastica, Deppe*) ger den ny-spanska kautschuken, och den ofantliga quantitet deraf,

som från Ostindien exporteras till våra hamnar, fås till större delen af de åldriga fikonträd, hvarpå de Asiatiska tropikerna hafva en sådan rikedom. På den tjocka, omfångsrika, men sällan öfver 15 fot höga stammen hvilar *Banyanens* eller det heliga fikonträdets *Ficus Indica* (L.) ofantliga krona; vågrätt utlöpa från stammen de ofta 100 fot långa grenarne, derifrån utväxa mot marken långa, raka skott, hvilka snart nedtränga i jorden och slå rot samt tjena grenarne till stöd. I *Siam* äro dessa underbara träd, af hvilka hvar och ett för sig liknar en liten skog, helgade åt guden *Fo*, och i dess grenar bereder sig den ohjelpigt late *Budda-presten* en boning, ej olik en fogelbur, hvaruti han dels bortsofver, dels under overksammas betraktelser bortdrömmer sin dag. Dessa stora fikonträd (*Ficus religiosa, indica, benjaminea* L.) bära väl inga ätbara frukter, men gifva en förträfflig kautschuk.

Åtskilliga af dessa växter ega återigen en saft, som är fullkomligt oskadlig. I detta afseende är *Palo de Vacca* eller *Arbol de Leche*, Sydamerikas koträd (*Galactodendron utile* Kunth.), hvarmed *A. v. Humboldt* först gjort oss bekant, utan tvifvel det märkvärdigaste. Om man gör temligen djupa inskärningar i stammen af detta träd, utflyter en vit, fet, angenämt doftande och smakande vätska, hvilken till och med i sina beståndsdelar ganska nära liknar den animaliska mjölken; och den är så ymrig, att den fullkomligt förslår till många människors mättande och läskande.

I hjert motsats härtill framstå vissa egenskaper hos andra näselarter. Man frestas att gifva dem namn af växtrikets ormar, och liknelsen skulle icke vara svår att genomföra. Mest påfallande är likheten mellan de verktyg, hvarmed båda bibringa och förgifta sina bett. Ormarne hafva uti främre öfverkäken tvänne långa, tunna, något böjda tänder, hvilka längs efter äro genomborrade af en fin kanal, som öppnar sig i tandens skarpa framspets. Dessa tänder äro icke, såsom de öfriga, stadigt infogade i käken, utan likt katens klor rörliga, om äfven i något mindre grad. I tandkistan ligger under hvarje tand en liten blåsa, deruti giftet beredes, och hvilken sammanlöper med den ofvannämnda kanalen samt öppnar sig i tandspetsen. Vid bitandet tillbakaskjutes tanden genom motståndet af det anfallna föremålet, trycker mot giftblåsan och utpressar ur densamma den dödande vätskan, som sålunda intränger i såret. Betrakta vi nu håren på nässlornas blad, så finna vi en underbar öfverensstämmelse härmed. En enda cell bildar det styfva håret, som upptill slutar i en liten knapp. Nedtill vidgar sig cellen till en säck eller påse, som innehåller giftet. Vid minsta beröring afbrytes den lilla knappen på spetsen, hvarigenom håret förvandlas till ett

öppet rör, som lätt intränger i mjuka föremål, och vid den tryckning, som motståndet utöfvar på giftsäcken, utsprutas en del af giftvätskan i det knappt märkbara sår det styfva håret förorsakat. Giftet hos våra inhemska ormar och nässlor är mindre skadligt, men ju mera vi närma oss tropikerna, desto talrikare och förfärligare blifva båda. Under Indiens glödande sol, som bereder den fruktansvärda glasögons-ormens gift, växa äfven de giftigaste nässelarter. Hvem har ej till och med hos oss känt den stickande sveda, som vår vanliga brännässla med sina fina, giftfyllda hår frambringar, utan att dock kunna göra sig en föreställning om de qual, som en af dess närmaste anförvandter i Ostindien (*Urtica stimulans*, *U. crenulata Roxb.*) åstadkommer! Den minsta beröring med handen är tillräcklig för att komma hela armen att uppsvälla, under de olidligaste plågor och hela veckor kan detta lidande räcka; ja, en på Timor växande art (*Urtica urentissima Blume*), af infödingarne Satansträdet kallad, förorsakar årslånga lidanden och stundom kan lifvet blott räddas genom amputation af den sårade lemman.

Betänker man huru otroligt ringa del af giftämnet det är, som på den menckliga organismen framkallar dessa förfärliga verkningar, så kan man ej undgå att antaga, det nässelgiftet, af alla hittills kända giftarter, är det fruktansvärdaste och mest intensiva, Man kan af hårcellernas storlek beräkna att icke ens $\frac{1}{150000}$ gran af den giftiga vätskan vid beröringen ingjutes i såret.

Till denna familj höra några af de giftigaste växter och äfven vissa fikonarter räknas till de farligaste; men vi vilja här blott ännu nämna tvenne, hvilka ursprungligen härstamma från Java — detta hemvist för den yppigaste vegetation, rik så väl på nyttiga som på skadliga produkter, och hvarifrån af ålder de vidunderligaste historier berättats om det så kallade giftträdet, *Upas*, och dess förfärliga verkningar.

Tvenne sinsemellan ganska olika träd växa i de ännu föga besökta urskogarne på Java. Tillträdet till dessa är, likasom portarne till det allraheligaste, nästan oåtkomligt tillspärradt och bevakadt. Blott med eld och yxa kan man bana sig väg genom klängväxternas ogenomträngliga slätverk: — *Paullinierna* med sina flere fot långa klasar af skarlakansröda blommor, *Cissusarterna*, på hvars vidt utgrenade rötter den underbara jätteblomman *Rafflesia* (*Rafflesia Arnoldi R. Br.*) frodas. Palmer, besatta med taggar och törnen, samt vassartade växter, med skarpa, skärande blad, hvilka såra som knifvar, bortvisa med de fruktansvärdaste vapen den närgångne, och dessutom lura öfverallt i de vilda snåren de redan omnämnda giftiga nässelarterna. Stora, svarta myror, hvilkas smärtsamma bett

plåga vandraren, och tallösa svärmar af giftiga insekter förfölja honom. Äro dessa hinder bekämpade, så återstå de täta snåren af ofta 50 fot höga, armtjocka Bambustammar, hvilkas glatta, glashårda bark till och med emotstår yxan. Ändtligen är dock äfven härigenom väg bruten och nu öppnar sig den egentliga urskogens majestätiska dôme. Brödfrukträdets jättelika och Tekträdets (*Tectona grandis*) jernhårda stammar*), *Leguminoserna* med sina praktfulla blomklasor, *Barringtonierna*, Fikon- och Lagerträd bilda pelare, hvilka uppbära de täta, grönskande hvalfven. Från gren till gren springa muntra skaror af apor, som lekfullt bombardera vandraren med frukter. På en mossbevuxen klippa ser man den melankoliska Orang-Outang gravitetiskt vandra omkring i de tätaste busksnåren. Öfverallt hvimlar trakten af animaliskt lif, helt olikt många af de amerikanska urskogarnes öde och stumma karakter. Här lindar sig kring det lefvande templets pelare en slingrande klängväxt, som på tusenfaldigt sätt krökt och inflätad, omsnärjer de högsta träd med sin armtjocka, ofta ända från roten grenlösa, men öfver 100 ålnar långa stam. Dess stora, glänsande, gröna blad omvexla med rika knippor af grönhvita, välluktande blommor, som nedhånga från rankorna. Denna växt, tillhörande *Apocynæernas* familj är infödingarnes *Tjetteck* (*Strychnos Tieuté Lesch.*), af hvars rot det fruktansvärda *Upas Radja* eller *furste-giftet* kokas. Sjelfva växten är dock oskadlig, och icke ens dess saft medför några för huden menliga följder. Men gå vi vidare, så se vi en rak och smal stam resa sig högt öfver alla växter i grannskapet. Fullkomligt cylindrisk, uppstiger den, grenfri och glatt, 60 till 80 fot i höjden, och uppbär en sirlig halfklotformig krona, hvilken stolt nedblickar på de mindre växterna kring dess fot, samt på de många utmed stammen uppstigande klängväxterna. Ve den, hvars hud kommer i beröring med den saft, som rikligt framqväller ur en lätt sårbar bark. Stora blåsor och de ölidligaste sårnader äro de aldrig uteblifvande följderna. Detta träd är Japanesernas *Antjar* och Malayernas *Pohon Upas* (ordagrant giftträd). Deraf erhålles det vanliga *Upas* (gift), som isynnerhet begagnas till pilars förgiftande, men nu, sedan eldvapen blifvit införda äfven bland vildarne, blott förekommer i de otillgängligare bergstrakterna på det inre af öarne.

Hemskt och dock storartadt imponant är intrycket af dessa vilda bergstrakter, hvilka, likasom hela öarne hafva de våldsamma-

*) Af Tekträdets erhålles det bästa skeppsvirke i verlden, tre gånger bättre än något annat.

ste vulkaniska krafter att tacka för sin tillvaro. Öfverallt visa sig ännu spår af den underjordiska eldens verksamhet, till och med i de ofvan beskrifna skogarne, i synnerhet då man derifrån småningom bestiger bergen, hvilkas högsta spetsar bilda de förfärliga vulkaner, som så många gånger blifvit skildrade. Till dessa sluta sig de märkvärdiga dy-vulkanerna, hvilka, utan eld-fenomen, utbryta ofta utan föregående varning. År 1822 egde ett dylikt utbrott rum från berget *Gelungung* och ödelade den kringliggande trakten på en omkrets af 40 engelska kvadratmil, fyllde djupa dalar, dämde floder och begrof under sin gyttjeflod 11,000 menniskor, otaliga dragoxar, 3000 tunnland risfält samt 800,000 kaffe-träd. Slutligen uppspringa vid bergens fot många källor af olika beskaffenhet. Flere deribland äro sura af frigjord svafvelsyra; andra, mättade med upplöst kiseljord, petrificera alla växter i sin närhet; andra åter erhålla, genom det fina svafvelpulver, de innehålla, en mjölkhvít färg. På andra ställen träffar man tätt intill hvarandra stående gipskägler från 3 till 5 fot höga, ur hvars toppar beständigt uppsprutas kallt eller varmt vatten, genom hvars afsatta partiklar kägeln oupphörligt tillväxer. Stora landsträckor äro ödelagda genom verkningarne af dessa vulkaniska fenomen. Icke destomindre uppspirar öfverallt utmed förstörelsen nytt, friskt lif och bekläder snart ånyo den sköflade jorden. Endast vissa trakter utgöra derifrån sällsynta undantag.

Framträdande ur dessa vildsnår, bestiger man en temligen obetydlig höjd och plötsligt utbreder sig för den förfärad vandra-rens blickar i fasansfull vidrighet en verklig dödens lustpark — en smal, föga djup dal. Intet spår af vegetation täcker den nakna, af solen förbrända jorden. Skeletter af djur af allehanda slag ligga kringströdda på marken. Ofta kan man af deras läge se huru den roflystne tigern, i samma ögonblick han gripit sitt byte, blifvit träffad af förödelsen, huru roffogeln, kommen att gästa det färska liket, midt under njutningslystnadens tillfredsställande, blifvit gripen af döden. Deremellan ligga massor af döda skalbaggar, myror och andra insekter, likasom till en bekräftelse på namnet *Döds- eller gift-dalen*, såsom infödingarne benämna trakten. Ödeläggelsen af dessa trakter härflyter af jordens utdunstningar, hvilka, bestående af kolsyregas, genom sin tyngd blott långsamt förmår sprida sig i luften. Likasom i den vidt beryktade *Grotta del Cane* vid Neapel och i den så kallade dunsthålan vid *Pymont*, medför denna gas-art för hvar och en som närmar sig marken, en oundviklig död genom qväfning. Endast menniskan, som Gud gifvit förmågan att gå upp-rätt, kan vanligen utan fara färdas genom dessa öde nejder, eme-

dan de skadliga utdunstningarne ej nå upp till hennes hufvud. Likasom infödingarne på Himalaja tillskrefvo den på de 15 till 16,000 fot höga bergspassen försvårade andhemtningen, utdunstningen af giftiga örter, så förblandades äfven länge de här beskrifna »dösdalarnes» fasaväckande företeelser med verkningarne af Antjargiftet, och som ända hittills intet motgift kunnat uppfinnas mot dessa skarpa och hastigt verkande vegetabiliska gifter, måste fablerna naturligtvis antaga en allt fruktansvärdare karakter.

Låtom oss då ej afundas tropikens innevånare mjölken af hans ko-träd, men tacksamma för den gåfva, han gör oss af den nyttiga kautschuken gerna åt honom afstå dessa zoners yppiga vegetation, hvilken med all sin skönhet har så mycket förfärande. Ännu har intet läkemedel funnits, som förmår hämma dessa gifters förfärliga verkningar; likt olösliga dödsgåtor stå de för människoslägtet, intygande, att den tropiska naturens bländande dagar ega jemte sig lika djupa skuggor, samt att mer än en drake bevakar dessa Hesperiska trädgårdar.

L—d.

OLÄRD OCH LÄRD.*)

»Hur dunkelt vårt vetande är och hur matt,
Vår blick och vår tanke hur svagal»
Så hördes en vis, der vid lampan han satt,
Djupt sorgsen och missmodig klaga.

»Mitt lif jag som offer åt kunskapen bragt
Och forskat med spanande öga
I menskliga vetandets djupaste schackt,
Men ser dock och vet, ack! så föga.

Fastän mången djupsinnig upptäckt jag gjort,
Rätt litet det synes mig båta
Naturens fördoldaste krafter jag sport,
Men gissar ännu på dess gåta.

Fast verlden mig kallar en vetenskapsman
Och tror mig allvetande vara,
Jag ljusets natur dock ej utgrunda kan,
Ej värmets tillfullo förklara.

*) En liten anekdot af Mrs. J. Taylor har gifvit anledningen till detta poem.

Fast solen jag mätt och planeternas gång
 Med siffror och tal jag kan tyda,
 Förgäfves jag lyss efter spherernas sång
 Och fattar ej takten, de lyda.

Jag vet att hvart föremål, stort eller smått,
 Bör stödas om ej det skall falla;
 Men ger till förklaring en ordformel blott,
 En term, som man *tyngdlag* plär kalla.

Jag känner *Linné, Cuvier, Humboldt* och *Fries*,
 Men penseln, som ängsblomman målar —
 De verktyg, som forma på tusende vis
 Hvar ros, som i trädgården prälar;

Den trollmakt, som gifvit rubinen dess glans,
 Som skänkt diamanten dess strålar
 Och, midt under vågornas brusande dans,
 Med purpur fyllt snäckornas skålar;

Som manat hvar fjäril att bryta sig fri
 Och lemna sin puppa i gruset,
 Som gifvit hvar sångfogel sin melodi
 Och vingar att flyga mot ljuset —

Hvad vet jag derom? Jemnt så mycket kanske
 Som om detta samband, som råder
 Emellan min hjerna och hvarje idé,
 Som ord eller handling förråder.

Och kedjan, som, dold, löper verldar omkring
 Och skapelsens sammanhang röjer,
 Der länk invid länk den sin evighetsring
 Kring *en* enda medelpunkt böjer,

Jag spårar den väl och jag tvingas att tro
 Dess tillvaro, fast den sig döljer,
 Men fåfängt jag söker dess *A* och dess *O*
 Och vet ej hvad lagar den följer.

Min andliga vanmakt, min okunnighet,
 Må alltså jag ödmjukt bekänna,
 Ej prisa mitt vetandes ofelbarhet,
 Ej bittert dess torftighet känna,

Men söka min glädje, min tröst deruti,
Att en gång, ur puppan i gruset,
Min ande skall sväfva, som fjärilen fri,
På skimrande vingar mot ljuset.»

»Så är jag på fem år då färdig till slut
Och utlärd till punkt och till prick!»
Så talte, från skolan just nyss sluppen ut,
En ung och förtjusande flicka.

»Fransyska och Engelska kan jag komplett
Och skrifver dem bättre än Svenska;
Men deremot har det sig icke så lätt,
Det medger jag, med Italienska.

Dock har jag en hum om dess deklination
Och kan det i sång prononcera
Fullt ut lika bra, som hvar dame af god ton,
Och *hvem* pretenderar väl mera?

Piano jag lärt för *v. Boom* och för *Door*
Och gör, trots mitt bristande öra,
På alla supéer och baler furor'
När helst jag vill låta mig höra.

De sötaste tafflor jag målar också,
Dem lärarne sjelfva fullända —
Porträtter och foglar och fruktstycken små
Och dalkullor utan all ända.

Min röst är gudomlig, så *Günther* har sagt,
Och lärt mig hvar sång *con amore*,
Och snart jag, med drillens och förslagets prakt,
Som sångerska ock gör furore.

I valsen man liknar mig vid en zephir,
»Som gungar på, vårblommans stängel.»
Mazurka jag dansar charmant — à ravirl
Och polka, minst sagdt, som en engel.

När senast på vinterns kostymbal jag fick
I bästa kadrij'n debutera,
Det påstods att ingen i dans, växt och skick,
Med mig kunde rivalisera.

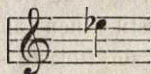
I simplare ämnen, som Svensk Grammatik,
Historien och Geometrien,
Naturkunnighet, Geografi och Logik,
Fysiken och Astronomien,

I Litteratur, Esthetik och Kemi,
Samt konsten att analysera,
Så utlärd jag är, som nån' menska kan bli,
Och tar nu i boken ej mera.

Ja, det må jag säga, att fastän jag har
I fem år fått sträfva och lida,
Och arbeta strängt både nätter och da'r
Och tåligt min frihet förbida,

Så är likväl lönen den mödan väl värd,
Då nu ut i verlden jag träder.
Och ej blott talentfull, men rent utaf lärd,
Mig idel triumfer bereder.

Dock, måste jag tillägga i parenthes,
Att märkvärdigt är, i mitt tycke,
Att verkligen i verlden ett hufvud det ges,
Som rymmer så otroligt mycke'!»

MINNEN FRÅN ÖN WIGHT *)

Det var sommaren 1860. I följd af trägna göromål och ett allt för stillasittande lif vid arbetsbordet hade min helsa lidit betydligt. Läkaren gaf mig det angenäma rådet att *resa*. »Slit er lös från affärerna», sade han; »begagna något bad, helst under ett mil-

*) Förf:n till denna lilla skizz nämner i ett bref till Red:n följande härom:
..... »allt hvad jag der omtalar är *sant*; sådant som jag sjelf sett och erfarit. I de små genrebilder, jag infattat inom ramen af några vexlande naturbeskrifningar, har jag trott mig kunna nedlägga några typer af det engelska hemlifvet, sådant jag sjelf sett det; ty karaktererna äro ej gripna ur luften; jag beskrifver vännar, som jag sätter stort värde på, och tilldragelser, som jag sjelf varit med om.»

dare luftstreck; ön Wight t. ex. tror jag skulle passa er särdeles väl; jag tillstyrker er att der tillbringa någon tid.» Jag var genast beredd att följa en så kärkommen uppmaning. Den lilla förtjusande *Isle of Wight* hade alltid varit mitt ideal: jag hade länge hyst den önskan att besöka England; jag kände till dess språk och litteratur, så mycket som utländningar i allmänhet bruka göra — först efter sedan man en tid vistats i England finner man huru litet det vill säga. — Men härom en annan gång. Att kasta mig in i Londons omätliga värld, dertill saknade jag i detta ögonblick krafter. Jag beslöt alltså att resa direkte öfver Hamburg till Southampton och derifrån till Portsmouth. Här ämnade jag stanna ett par dagar, dels för att taga denna storartade depot för Englands marinväsende i närmare betraktande, dels för att helsa på *Miss O.*, en gammal bekant från den tid engelska flottan låg nära Götheborg, då hon kom till Sverige för att träffa sin bror, befälhafvare på ett af krigsfartygen. Vid detta tillfälle råkade jag henne flera gånger, och lofvade besöka henne om ödet någonsin skulle föra mig till Albions stränder.

Nu stod jag verkligen på denna ö, med dess minnesrika forntid, dess betydelsefulla framtid. Allting egde för mig nyhetens intresse. Gynnad af ett härligt väder anlände jag till Southsea, och beslöt att genast uppsöka *Miss O's* villa.

Vägen förde längs en rad särdeles prydliga landthus af olika byggnadsstil, men alla omgifna af vackra trädgårdar, som just nu stodo i sin fullaste sommarfärgning. Midt emot dem lågo exercisfältet och esplanaden, begränsade af hafvet, hvars stolta vågor buro månet ståtligt linieskepp, och sedan lade sig som en glittrande silfverring kring hafvets juvel, den smaragdgröna ön *Wight!*

»Se här äro vi framme, sir», utropade min vägvisare. Jag inträdde i vestibulen till det lilla trefliga landthuset och mottogs med en hjertlig välkomsthelsning af dess vänliga egarinna. Denna tycktes vara en äkta typ af ett äldre, ogift engelskt fruntimmer, hvaraf jag sedan råkat flera. Rask, verksam, oberoende hvad ställningen och ännu mera hvad karakteren vidkommer, intresserande sig för allt, ifrån världshändelsernas stora gång till de små frågor, hvilka dagligen förekomma uti småbarnsskolan, räddningshemmet och många andra välgörande inrättningar, hvori hon deltog, yttrande sig med bestämdhet om allt, så väl om regeringens senaste åtgärder som om homöopathiens ofelbarhet, tillika så god, så hjälpsam, att hon aldrig skydde något besvär för att vara en medmänniska till nytta — sådan var den trefliga egarinnan till *Elmgrove*, som nu bad mig vara hjertligen välkommen till gamla England. »Det var bra snällt af er att komma ihåg mig», sade hon; »nu får ni också lof att bli kvar

hos mig i dag; skada att jag är bortbjuden på en musikalisk soiré i afton; men hvad gör det? Jag skrifer att »*a distinguished foreigner*» är hos mig, så blir ni genast bjuden med!»

Förgäfves protesterade jag emot denna åtgärd; inom ett ögonblick var biljetten skriven, och snart kom det äskade svaret tillbaka. »Det var bra», sade *Miss O.*; »nu skall ni följa mig ner i trädgården; jag måste se efter mina blommor och skydda några af dem för den allt för starka middagshettan.»

Från matsalen gingo vi direkte in i ett litet täckt orangeri, fullt af pelargonier, calceolarier, en mängd olika ormbunkar, hvilka nu ådraga sig så mycken uppmärksamhet i England, o. s. v.; derifrån in i trädgården, som icke var stor, men så väl anlagd, att man ej anade dess ringa omfång. Rhododendron, azaléor, kalmier utaf alla möjliga färgskiftningar lågo såsom massor af ädelstenar kastade på den sammetslika gräsmattan. Det var roligt att se huru ifrigt *Miss O.* sysslade med sina blommor, alldeles som en mor med sina barn; hon skötte trädgården ensam, med tillhjälp af en karl, som förrätade de gröfre arbetena. Samma intresse för trädgårdsskötsel har jag sedan funnit hos många engelska damer, och då uppstod hos mig den tanken, hvarföre våra svenska fruntimmer icke mera befalla sig med denna angenäma, både för kropp och själ nyttiga och uppfriskande sysselsättning? Hade de sett *Miss O's* förtjusning öfver hvarje nyss utsprucken blomma, hennes intresse för hvarje växt, ifrån den mörkbladiga *Cotoneaster*, som slingrade sig uppför façaden och med sina röda bär infattade fönstren såsom i en ram af koraller, till den riktblommande, sällsynta *gladeolus*-arten, hvilken hon för första gången infört i sin trädgård, då tror jag att exemplet skulle verkat smittsamt, till stor förmån för blomsterodlingen i Norden.

Under dagens lopp infunno sig flere besökande, en gammal amiral, en kapten med sin hustru och flera unga kadetter, hvilka hos sin kära tant sökte goda råd under åtskilliga lifvets förhållanden. Jag fann nemligen att min värdinna var fullkomligt införlifvad med sjöväsendet, hvartill de flesta af hennes släktingar hörde. Sjelf hade hon uppfostrat trenne söner till en afliden bror, hvilka alla utmärkt sig inom yrket; — af dessa står en nu vid Peiho, en annan är ombord på *Hannibal*, der *Garibaldi* aflade sitt sista besök, innan han for från Neapel till *Caprera*, den tredje åtföljde Prinsen af Wales på hans vidsträckta utländska resa. Sålunda är hon ständigt omgifven af ett uppväxande släkte, för hvilket hon verkar med råd och dåd. I sanning en vacker verkningskrets för ett ogift fruntimmer!

Omkring notiden infunno vi oss på den förr omtalda soiréen,

och här möttes jag af en anblick, som var mig helt och hållet ny. Ur vestibulen ingingo vi nemligen i ett särdeles vackert orangeri, der hundratals blommor lyste fram ur det mörka löfverket; skarlakansröda geranier och andra riktblommande växter slingrade sig ända upp i taket; glittrande lampor kastade sitt magiska sken öfver dessa Söderns barn; hvita statyer skymtade fram ur det gröna; fåtöljer och kåsöser, beklädda med mörkröd schagg, ställda här och der under de doftande bersåerna, inbjödo till hvila. Också såg man der grupper af herrar och damer samlade, hvilka än förfriskade sig i den angenäma svalka, som växterna spridde, än gingo in i musikrummet, der en mängd vackra solo- och ensemblenummer utfördes af musikälskare och älskarinnor, under den bekante John Parrys ledning.

Jag emottogs mycket vänligt och gjorde bekantskap med flera notabiliteter, — officerare till lands och sjös, m. fl., — hvilka gjorde många frågor angående svenska ställningar och förhållanden. Mellan afdelningarne kringbjödos förfriskningar och till slut intogs supéen i en vacker matsal, som blott hade den olägenheten att vara väl liten för sällskapets antal. Emellertid behöfde damerna icke närma sig bordet; ty herrarne höllo sig genast framme; öfverallt hördes orden »*what may I help you to?*» (Hvad får jag lof att servera?) »Icke underligt», tänkte jag vid detta, liksom vid många andra tillfällen, »att engelskorna äro stolta, när man ser den ridderliga uppmärksamhet, de åtnjuta af det starkare könet.» Jag har till och med sett en herre stiga ur en omnibus i hällregn och sätta sig på dess tak, för att gifva plats åt en ung tjenstflicka, som kom med en korg på armen, och gjorde tecken att släppas in, en herre, n. b., som jag förut observerat vara så hes, att han knappt kunde tala. Är det möjligt att drifva artigheten mot qvinnan till en högre grad af sjelfförsakelse?

Så hade då min första dag på Englands jord förgått, och jag kände mig redan helt hemmastadd hos dessa öboer, om hvilka man i andra länder säger, att de äro så kalla och frånstötande. Man hade erbjudit sig att föra mig till Victory, Nelsons fartyg, hvilket ligger i hamnen som ett evigt minne af sjöhjeltens sista bragder, och begagnas såsom öfningsfartyg för kadetter, äfvensom till Portsmouths storartade dockor, arsenaler och verkstäder, derifrån dånet af hundratals gigantiska hamrar på afstånd låter som ett fjerran dunder, men hvilkas verkningar förspörjas uti verdens allägnaste delar. Men — ön *Wight* hviskade så förtjusande skönt bortom det silfverglimmande hafvet, en osynlig trollmakt tycktes draga mig dit. När jag återkom med förnyad helse, skulle jag

med mera intresse kunna taga alla dessa viktiga föremål, dessa ofantliga inrättningar i betraktande; nu behöfde jag hvila och tystnad, jag längtade efter gröna dälдер och blomsterdofst; — jag beslöt alltså att lemna allt annat åt framtiden och fara direkte till ön med ett af de talrika ångfartyg, hvilka ständigt föra resande dit och tillbaka.

Men först måste jag göra afskedsvisit hos *Miss O.* Jag vandrade längs vägen, något förvånad öfver den mängd promenerande, som strömmade åt samma håll. Orsaken blef mig klar, när jag närmade mig exercisfältet, der en vacker syn erbjöd sig för mina blickar. Omkring 4000 man mönstrades på den stora slätten. Plötsligen dundrade kanonerna, rökmoln dolde hela scenen; då såg man de lätta skarpskyttekårerna rusa fram bland träden, gevärselden smattrade, musiken klingade. *Sir James Scarlett* mönstrade sjelf trupperna; bredvid honom red en dam, en smärt gestalt med amazonhatt och svajande plymer; det var hans svägerska, *Lady Abinger*, som red midt i staben, än sakta, än galopperande som en blixst öfver fältet. De olika truppmassorna, i sina röda och blå uniformer, bakom dem hafvet, betäckt med ofantliga örlogsfartyg och små hvita segelbåtar, ön Wight i fonden framskyntande med bleka regnbågsfärger genom de skiftande rökhvirflarna — allt detta bildade en högst pittoresk anblick, en af de tablour, som man aldrig glömmet. Tusentals menniskor njöto deraf och bland de församlade grupperna igenkände jag snart *Miss O.* Jag sade henne farväl, hon bad mig vara hjertligen välkommen vid min återkomst. »Då måste ni lofva mig att dröja en längre tid; vi hafva mycket att visa eder här,» sade hon med den innerliga hjertlighet, som var henne egen. Jag tackade, och skyndade nu till ångbåtskajen, der en mängd passagerare voro församlade.

Luften var något tjock och disig, men allt som vår lilla ångbåt gled fram öfver vågorna, klarnade himlen; de varma solstrålarna kastade först ett opalfärgadt skimmer öfver töckenmassorna, hvilka småningom skingrades, och liksom brudens gröna krans glimmar fram under slöjan, så skyntade den fagra öns trädbevuxna stränder genom dimmans skiftande flor, liksom vinnande en ökad glans af den obestämda dager, hvare de tycktes simma. Snart tittade den ena gröna kullen efter den andra fram, det ena kyrktornet efter det andra spirade upp mellan trädgrupperna och efter en halftimmas färd låg staden *Ryde* framför oss i hela sin skönhet.

Under det Portsmouths dockor och fästningsverk försvunno ur vår åsyn, passerade vi den ö, hvarpå det storartade skeppsbröds-

bageri befinner sig, der i de öfra rymderna tio stora qvarnstenar ständigt mala hvetet, hvilket, efter att ha genomgått diverse processer, i de nedra rummen knådas, utrullas och skäres, och framkommer äntligen som färdigbakadt skeppsbröd ur nio kolossala ugnar. Sedan vi farit förbi *Vichny*, styrdes kosan emellan de stora krigsfartygen *Wellington*, *Marlborough* och *Illustrious* och vid *Spithead* sågo vi en skog af master framskymta genom den klarnande dimman. Vi landstego vid ångfartygsbryggan, en 2265 fot lång träbro, besatt med små butiker, der reslektyr o. s. v. utbjöds, och som tycktes vara en favoritpromenad för *Rydes* innevånare.

Den klara junisolen lyste nu med hela sin glödande makt, men de osynliga ångorna, som ännu sväfvade i luften, gånvo en obeskrifligt genomskinlig och glittrande färgton åt det täcka landskapet: ett slags magiskt skimmer, som ytterligare höjde dess skönhet. *Ryde* ligger som en amfiteater på en temligen brant sluttning, hvars fot badas af hafvets vågor; dess läge anses kallt, emedan det vetter åt norr, men jag led af hettan, som gjorde promenaden uppför de sluttande gatorna ganska besvärlig. Här hyrde jag en såkallad *Irish car*, ett öppet åkdon, der de resande intaga sidoplatserna, med ryggarne vända åt hvarandra, under det kusken sitter i midten. Ensam om detta åkdon, njöt jag af en fullkomligt fri utsigt åt alla håll, något att sätta värde på i en sådan natur.

Suart lemnade jag den täcka staden, med dess rader af glittrande, hvita hus, öfverallt beskuggade af lummiga trädgrupper, och styrde kosan till den på motsatta kusten af ön belägna badorten *Bonchurch*, som för tillfället skulle blifva mitt mål. Sällan torde man på ett afstånd af två svenska mil finna en sådan serie af förtjusande landskap! Väderleken gynnade mig; luften var så obeskrifligt ren, så varm och balsamisk, att det var som inandades man sjelfva helsan. Den rikaste natur omgaf mig på alla sidor: ängar, gröna som smaragder, och genomskurna af häckar, sammansatta af alla möjliga slags buskar och slingerväxter, nyponbuskar, kaprifolium, convolvulus, etc., hvars blommor uppfyllde luften med sin vällukt; sluttande kullar, vid hvilkas fot de täckaste små byar lågo strödda. På somliga ställen slog man det yppiga gräset, på andra kördes höet in på stora skarlakansröda vagnar, och emellanåt glödde ängarne som idel eld af klöfverns karmosinröda blommor, hvars doft blandade sig med de blommande bönfältens.

Allt som vi närmade oss *Ashey Down* blef vägen vildare; (*Downs* kallas neml. de höga kullar, liknande gröna vågor, hvilka äro ett utmärkande drag i Södra Englands och ön *Wights* natur). Jag steg ur vagnen och gick upp till bergets topp; den rikaste

gräsmatta, öfversållad med tusenskönor, gyllne ginst och doftande thymier, gungade elastiskt under mina fötter. Ögat hvilade på ett herrligt, vidsträckt landskap, kanske det vackraste på hela ön; ståtliga herrgårdar omvexlade med täcka *farms*, på gröna kullar betade tusentals får, här och der höjde sig berg betäckta med skog, lemningar från den tiden, då det sades, att en ekorre kunde resa flera mil, svängande sig från den ena grenen till den andra; bakom allt detta utsträckte sig det blånande hafvet!

En hög pyramid af huggen sten på *Ashey Downs* topp tjenar som sjömärke långt ut åt *Spithead*. Flera resande från olika håll voro samlade här uppe; några föreföllo ganska groteska, alls icke harmonierande med scenen, men tvenne personer, som höllo sig på afstånd från de andra, frapperade mig. Det var en äldre man och en ung flicka, troligen hans dotter; han hade ett vördnadsvärdt utseende, kortklippt, silfvergrått hår; den enkla, svarta dräkten utvisade att han var prest; han gick med någon svårighet, stödd på den unga lady'n. Sällan har jag sett en ädlare, mera graciös gestalt än dennas; mörka lockar omslöto ett ansigte af de renaste former, hvars fina hy höjdes af den breda, svarta spetsen, som nedföll kring hennes runda hatt; hennes sjäfulla blick sväf-vade än i rymden, än vändes den kärleksfullt på fadren, och jag hörde den låga röstens silfverklara toner, utan att kunna urskilja de framhvisade orden. Emellertid dröjde de icke länge qvar, utan gingo ner till sin vagn, som väntade på landsvägen, och försvunno ur sigte. Äfven jag begaf mig till mitt åkdon och for genom det mest romantiska bergpass, beskuggadt af herrliga träd, bland hvilka jag beundrade den såkallade portugisiska lagern, med doftande hvita blomklasar och mörka, glänsande blad; azurblåa berg utgjorde fonden på denna vackra taffla, som snart försvann, lemnande plats åt en annan af helt olika art; på en höjd låg den lilla kyrkan *Newchurch*, som i trots af namnet anses vara den äldsta på ön; täta murgrö srankor omsluta det gråa tornet; en urgammal by, bestående af de mest pittoreska stugor, sådana man sällan ser dem i detta jernbanans tidevarf, och alldeles öfverklädda med de rikaste törnrosor, högröda, skära, hvita och gula, utbredde sig vid den gamla kyrkans fot. Och nu, hvilken skillnad! Från forntidens enkla bondstugor gick vägen förbi det furstliga herresätet *Appuldurcombe*, *Earlens af Yarborough* egendom, der konst och natur gjort allt för att bilda ett jordiskt paradisk.

»Snart få vi se en helt annan syn, när vi komma upp på den der höjden», sade min vänlige kusk, som med stort nöje åhört mina utrop af förtjusning. »Ja, det skall jag säga er, herre, att

om vi öboer också lemna vårt land under en tid, så måste vi hit tillbaka, ty vi tycka icke att något annat är lika vackert. Ha, se der är det — hafvet!» —

Men hafvet syntes icke till; — vi voro på en betydlig höjd, men i stället för vågor rullade blott skiftande dimmassor under våra fötter. »Förargligt!» utropade karlen. Men lika fort som dimman, kommit, skingrades den äfven och så långt vi kunde se sträckte sig det omätliga, blånande hafvet, vid stranden begränsadt af höga, pittoreska klippmurar, än krithvita, glittrande i solen, än betäckta med en yppig vegetation. Snart passerade vi *Ventnor*, som från sin höjd beherrsakar en storartad utsigt öfver sjön. Denna stad, som äfven är badort, ligger vid den såkallade *Undercliff*, en ytterst pittoresk och i geografiskt hänseende märkvärdig trakt, bestående af långa, på sina ställen rikt beväxta terrasser, hvilka å ena sidan begränsas af den 900 fot höga *St. Catherines Hill*, på den andra af *St. Bonifacii-Down*, hvars ömsom kala, ömsom, med en sammetslik grönska betäckta klippmurar resa sig, till en höjd af 800 fot. På dess brantaste sluttning nära toppen, befinner sig en liten källa, mycket värderad af folket, under namn af *St. Bonifacii* källa; vid dess fot såg jag målet för min resa, det obeskrifligt täcka *Bonchurch*, en samling af vackra villor och *cottages*, omgifna af präktfulla trädgrupper och riktblommande parterrer. Här blåser aldrig någon kall nordlig eller nordostlig vind; skyddad af höga kalk- och sandstensberg, erfar man till och med om vintern solens fulla inflytande och om sommarn mildras dess strålers glöd af hafvets friska flägter. Den yppigaste vegetation mötte här mina blickar; fuchsier, höga som våra syrener växte ymnigt i bergspassen, och deras purpurröda klockor lyste som flammor bland lager, myrten och arbutusträd. Praktfulla törnrosor af alla färgskiftningar öfversållade täcka landliga bostäder, hvilka framträdde mellan träden *).

Säsongen hade ännu icke riktigt börjat, hvarföre badgästerna ej heller talrikt infunnit sig, men när ebttiden inträffade, såg man en mängd barn med sina mödrar och sköterskor ute på den glittrande sanden, och det var en glädje att se de lifliga små, när de i sina korgar samlade snäckor och sjögräs, eller byggde fästningar af sand, som snart åter förstördes af den stigande flodens vågor.

*) Ön Wights klimat lärer i det närmaste likna Italiens. Åt den, som vill göra sig ett åskådligt begrepp om öns naturskönheter och egenheter, rekommendera vi ett vackert engelskt planchverk: »*The Vectis Scenery (Romarne kallade ön Insula Vectis) and descriptions of the Isle of Wight, by George Brannon.*»

Inga soiréer eller andra nöjen hördes af; hvar och en skötte endast sin helsa; sålunda kom man icke lätt i beröring med andra. Helsan vann emellertid mycket af detta stilla lif i den balsamiskt rena luften, i denna herrliga natur. Här tycktes hvar och en vara försedd med sin skizzbok; öfverallt såg man såväl herrar som damer, hvilka på de vackraste punkterna med blyerts eller färger sökte återge naturens skiftande fägring, och när jag i förbigående kastade en blick på dessa ofta rätt lyckade ritningar, tänkte jag med ledsnad på huru litet afseende man hos oss fäster vid denna vackra konst, hvarigenom naturens tusenfaldiga, mystiska behag först rätt åskådliggöras för den invigdes blickar. Hvilken källa till njutning för unga flickor vid brunns- och badorter! Hvarken i hemmet eller på resor kan man känna sig ensam, då man har sin skizzbok framför sig; och hvilken dagbok kan vara mera tillfredsställande än ett album fullt af *synliga* reseminnen. Jag kan visst icke döma om sybågens attraktionskraft; urblekta soffdynor och eldskärmar med misslyckade figurer öfverflöda i världen; men månne icke penseln skulle erbjuda en mera intressant och *bildande* sysselsättning? Äfven åt gossen, åt ynglingen gifver ritning en särdeles angenäm och nyttig förströelse; men då får det icke stanna vid den ytterst nödtorf-tiga och döda undervisning, som lemnas i våra skolor. Den måste göras lefvande, liksom här, der till och med barn vandra ut med sina ritböcker, förtjusta öfver hvarje gammal stubbe eller förfallen stenmur, som ger anledning till en *'sketch.'*

Lifvad af dessa tankar, beslöt jag åter uppfriska den gamla, i skolan knapphändigt inhemtade konsten, tog papper och blyertz, och försökte afteckna den lilla pittoreska *S:t Bonifacii* kyrka, en lemnig från den äldste Normanniska tiden, som i ett herrligt läge, står omlindad af murgrönans skyddande rankor och beskuggad af urgamla almar. Jag satte mig helt nära den graf, som gömmer stoftet af *W. Adam*, den älskvärde prestmannen, författaren till »De fjerran Höjderna,» m. m., här allmänt ihågkommen under namnet »den gode gentlemannen,» då jag plötsligen varseblef tvenne gestalter, hvilken stodo fördjupade i betraktandet af den gamla kyrkan; nej, jag misstog mig icke — det var samma silfverhårige man, samma unga, blomstrande flicka, hvilkas utseende så intagit mig på *Ashy Down*. Ofrivilligt fattade jag hatten, för att helsa, men ihågkom att det icke öfverensstämmer med landets bruk; här är det alltid *fruntimret*, som skall helsa först; detta anser hon för sitt privilegium; bland männen är det alltid den äldre, den högst uppsatte, som helsar först.

Det blef icke mycket af min ritning, men efter denna dag mötte jag ofta mina okända vänner, än vandrande på stranden, den gamle stödd på dottrens arm, än sittande under de lummiga träden nära hafvet, då hon afritade någon grupp af glada barn, som lekte på den gula sanden, under det att han läste högt för henne, eller skref i en liten annotationsbok, som han alltid bar på sig. Jag fick veta, att han var prest från ett af Englands inre grefskaper och hette *Grey*; vidare kom jag till en början ej i beröring med dem.

En dag, då jag återvände hem efter ett särdeles vederqvickande bad, såg jag något framskymta under murgrönan, som slingrade sig öfver några fantastiskt uppstaplade stenar; jag gick närmare — det var *M:r Greys* annotationsbok! Jag kände igen den på dess silfver-spännen och de derpå graverade initialerna. Jag tog genast upp den och skyndade till *Seaview Cottage*, det täcka landthus der han bodde. Dörren öppnades af en gammal trotjenarinna, en såkallad *Nurse*, som man ofta finner inom engelska familjer. Det är hon, som troget skött barnen från deras spädaste år, och sedan hon grånat i denna tjänst, blir hon ansedd som en medlem af familjen och i sin ordning ömt vårdad af dem, åt hvilka hon i många år egnat sina trogna omsorger.

»Ack,» utropade hon, när jag framvisade mitt fynd, »herrns bok, som vi så mycket letat efter! Hvad han skall bli glad!» jag lemnade henne boken och mitt kort, samt ville aflägsna mig, då dörren, hvarigenom den fryntliga tjenarinnan försvunnit, åter öppnades och *M:r Grey* inträdde. »Jag kan ej nog tacka eder,» sade han förbindligt, »att ni återlemnat mig denna lilla bok, som jag bra ogerna velat mista. Ni är fremling, utlänning, förmodar jag; så mycket större orsak att söka vara er till någon återtjänst. Får jag be eder stiga in och förfriska er litet på den svala verandan — dagen är varm.»

Gerna mottog jag den älskvärde, gamle mannens inbjudning och inträdde i verandan, der blekröda thérosor och blommande myrten, som slingrade sig i rika festoner kring pelarne, utbredde vällukt och svalka. »Min dotter, Marion,» sade *Mr. Grey*. Den unga flickan, som satt vid ett bord, betäckt med böcker och qvinliga arbeten, räckte rodnande fram sin hand och tackade för den tjänst jag gjort hennes far. Vin och bär, praktfulla jordgubbar och körsbär, serverades, och snart fann jag mig fullkomligt hemmastadd i denna lilla älskliga familjkrets.

Det var en bekantskap, som gjorde vistandet i det romantiska *Bonchurch* än mera behagligt. Vi råkades dagligen på promenaderna och jag var alltid välkommen gäst vid deras trefliga thé- eller

frukostbord, der samtalet ofta vände sig kring de allvarligaste och för människan viktigaste ämnen, hvilka af den vördnadsvärde prestmannen behandlades med en klar insigt och tillika med en så fast och oskrymd tro, att det gjorde ett djupt intryck på mig, som, tyvärr var allt för litet van, att höra dylika åsigter så varmt och tydligt uttalas. Rena, fromma själ, luttrad af lifvets pröfningar, genomglödgad af Evangeliiis himmelska kärlek, hvad har jag icke att tacka dig för!

I dessa samtal deltog *Miss Grey* med ett varmt intresse, som vittnade om själens och hjertats sanna bildning. Hon berättade mycket för mig om sina söndags- och småbarnsskolor och andra välgörande inrättningar hemma i sin faders pastorat. Allt hvad hon sade vittnade ej blott om en ren och ädel qvinlighet, utan äfven om en klar praktisk blick. Jag märkte aldrig hos henne detta bemödande att göra sig viktig, denna pratsamma ifver, som gör ett så obehagligt intryck. Ibland satte hon sig vid harpan och sjöng med själfull röst vackra engelska och skottska sånger, som voro alldeles nya för mig, och stundom gaf hon mig någon undervisning i det ytterst behagliga aqvarell-maneret, hvori hon sjelf målade, och hvilket, som jag hoppas, snart kommer att vinna mer insteg i Sverige. Det egnar sig så väl åt målning ute i det fria, enär blott en högst obetydlig apparat dertill fordras, nemligen en mycket liten färglåda, som äfven utgör palett och hålles på tummen, samt en såkallad »Solid sketchbook». Härmed kan man resa världen omkring och samla hundratals landskap eller genretaflor.

De dagar, som jag sålunda tillbragte hos mina älskvärda vänner voro särdeles angenäma; men ack, de flydde alltför snart! En morgon kom jag tidigt till dem för att rådgöra om en båtfärd till några grottor i grannskapet. De sutto än vid frukostbordet och *Mr Grey* läste tidningarna. Hans dotter lade sin arm kring hans hals och tittade i bladet; men plötsligen uppgaf hon ett lågt skri, blef dödsblek och lemnade rummet med vacklande steg — förskräckt följde fadren henne. Jag stod som förstened och tog slutligen upp bladet för att se hvad som så kunde hafva upprört henne, då *Mr. Grey* skickade bud med anhållan, att jag skulle ursäkta dem, emedan *Miss Grey* plötsligen hade blifvit sjuk. Jag gick ut och vandrade omkring i den herrliga nejden, men en obeskriflig oro dref mig tillbaka. »Kära Nurse,» sade jag till den gamla tjenarinnan, som stod vid grinden, »hur är det med er unga Lady?» »Ack, Sir,» svarade hon i en hemlighetsfull ton, »ni talar ju icke om det? Hon var förlofvad med en sjöofficer, en så hygglig ung man, och nu fick hon plötsligen se i tidningen att det fartyg, hvarmed han

väntades hit, förgåtts med allt manskapet.» Den gamla kunde icke tala mer för tårar. En frossrysning genomilade mig. Jag bad henne framföra min vänligaste helsning, emedan jag skulle resa bort litet; här kunde jag icke stanna för ögonblicket; allting omkring mig var lika vackert och leende; men, ack, en skugga hade fallit deröfver, när jag tänkte på de kära vännernas hjertesorg.

Jag beslöt att tillbringa någon tid vid *Shanklin Chine* (chineklyfta), en af de vildaste och mest romantiska trakter på ön, belägen några eng. mil från *Bonchurch*. Här höjer sig en hög, bländande vit klippmur, bruten i de mest fantastiska former, ur den praktfulla Sandown-viken; midt igenom en af dessa klippor går en djup klyfta, betäckt med lummiga träd, buskar, tusentals brokiga blommor; högt uppe på den ena branta sluttningen framskymta två eller tre pittoreska stugor, liksom sväfvande i luften; från höjden af detta svalg nedstörtar ett vattenfall, bildande en klar bäck, som slingrar sig fram genom det yppiga buskaget och ändtligen blandar sig med hafvets vågor. Groft huggna stentrappor lätta vandrarens steg uppför denna storartade bergklint, och allt som man närmar sig höjden blir utsigten mera majestätisk och förtrolande. Vattnets melodiska sorl, blommornas balsamiska doft, det omätliga hafvet framlysande här och der mellan trädens rika grönska, allt gör ett intryck, som aldrig kan utplånas och hade jag icke varit så i hjertat bedröfvad för de kära vännerna i *Bonchurch*, skulle mitt bevistande här varit obeskrifligt angenämt.

Jag gjorde här flera ganska intressanta bekantskaper. Tvenne äldre damer, hvilka ständigt plockade sjögräs vid stranden, som de sedan pressade och sammansatte på ett ganska smakfullt sätt, hade ingen ro tills de lärt känna den unge, bleke mannen, som de så mycket beklagade emedan han var *utlänning*; de skickade mig kakor, som de sjelfva bakat, sylter af deras egen tillverkning, och visste icke hur de skulle uttycka sin medömkan för mig, som kom från ett så rysligt aflägsset land, fullt af björnar och vargar! Nog var jag tacksam för den godhet jag rönte, nog njöt jag obeskrifligt af den herrliga trakten, med dess yppiga växtlighet, dess majestätiska haf, men — tiden för mitt vistande på ön var nära nog förliden, och en obeskriflig längtan drog mig tillbaka till *Bonchurch*. Jag måste se en skymt af vännerna der och sedan resa bort, långt bort.

Det var en vacker sommarqväll, då jag for genom den romantiska *Bonchurch*-dalen, och stannade vid *Mr Greys* dörr. Jag vred på låset med darrande hand. Derinne, hvilken syn! Lampan var redan tänd i den trefliga matsalen; med rodnande kinder, med

blygsam, leende min satt *Marion Grey* vid bordet, och slog det rykande théet i fina porslinskoppar; på ena sidan såg jag hennes far, som betraktade henne med mild glädje i sina djupliggande ögon; på andra sidan en ung man, i flottans uniform, som tycktes berätta någon ganska intressant historia, i det han allt emellanåt kastade en strålande blick på sin ljufva granne. Var det dröm eller verklighet? Jag tvekade, om jag skulle inträda eller draga mig obemärkt tillbaka, men i det samma blef nu *Grey* mig varse och skyndade mig till mötes. »Hjertligt välkommen, käre vän,» sade han, »jag ämnade just skrifva till eder, ty vi längta att ni skulle dela vår glädje; se här» och han presenterade den unga sjöofficern, »en vän, som vi trodde vara förlorad, men Gud har i sin stora nåd räddat honom, och genom en underbar skickelse fört honom tillbaka till de sina». Kapten *Trelawney* fattade genast min hand och skakade den med äkta brittiskt eftertryck. »Jag känner er redan på mina vänners beskrifning,» sade han. »Jag har den glädjen känna flera svenska sjö-officerare, som tjent på vår flotta; de voro mycket afhållne af oss alla — låt se om ni icke är bekant med någon af dem.» — Nu gick jag fram till Miss *Grey*, som räckte mig sin hand med ett ljuft leende. »Det var i sorgens stund, som vi skiljdes,» sade hon med sakta röst, »men Gud har varit obeskrifligt god emot oss;» och en tår glänste i hennes mörkblå öga, som dagdroppen på en viol. Hon bar ej förlofningsring på sitt finger, ty sådant brukas icke i England; ej heller finnes der någon benämning för fästman och fästmö, ty förlofningen är för det mesta en hemlighet inom familjen tills helt nära brölloppet. Strålande ögon uttryckte emellertid den inre glädjen; stämningen var ytterst säll och fridfull inom vår lilla krets, och jag var lycklig öfver att anses som en medlem deraf.

När klockan slog tio, tystnade de lifliga rösterna; den gamle prestmannen ringde på en klocka; husets tjenarepersonal infann sig genast och intog plats vid rummets ena ända; i spetsen för dem gick den gamla *Nurse*, som sände mig en strålande blick under den gick snöhvita mössan, hvaraf hennes fryntliga ansigte omslöts. Ett ögonblick satt den vördige husbonden tyst med knäppta händer; då slog han upp den stora bibeln och läste med sin djupa, allvarliga röst kapitlet om enkans son, som uppstod från de döde. Derpå föllo alla på knä, och han bad en varm och hjertlig bön. Han tackade Gud för den, som blifvit dem återskönt ur en stor fara; han bad — så varmt och innerligt — för fremlingen, som snart skulle anträda resan till sitt eget aflägsna fädernesland. Derpå lästes *Fader vår*, och alla reste sig upp i rörd och allvarlig stämning.

Denna enkla gudstjenst glömmet jag aldrig. Med innerlig rörelse och tacksamhet tog jag afsked af min ädle, faderlige vän och hans älskvärda dotter. De skänkte mig böcker, ritningar, vackra arbeten af ön *Wights* klara, mångfärgade agat; dyra minnen af mitt vistande på denna

»*Gem, set in a silver sea.*»

Kapten *Trelawney* ledsagade mig en del af vägen hem. »Ni är lycklig,» sade jag. »Ja,» svarade han med värme; »måtte jag någorlunda blifva värdig en sådan lycka.»

Stjernorna lyste klart på den mörkblå himlen, månen strödde sitt silfverskir på de hvitglimmande klipporna, hvilka höjde sig tysta och hemlighetsfulla, som vålnader ur hafvets djup; vågorna plaskade mot stranden; fyren på *Culver Cliff* lyste stadigt, som hoppets stjärna; vid mina fötter tindrade lysmaskens lilla flamma i den sammetsmjuka gräsmattan; näktergalens klagande toner ljödo ur cistusbusken; doftet från tusentals blommor uppfyllde den obeskrifligt ljumma, milda aftonluften. Det var en högtidlig stund, jag glömmet den aldrig; — min sista afton på hafvets perla, den förtjusande, helsobringande *Isle of Wight*. E. N—n.

NYTT PÅ VÅR BOKHYLLA.

S. Aurelii Augustini Bekännelser om sig sjelf, från latinet öfversatta af *A. Källström* (Stockholm 1860). Redan i mera än ett halft år har detta värderika arbete stått på vår bokhylla, och vi hafva på samma gång längtat och dock tvekat att anmäla det. Vår tvekan har kommit sig deraf, att, ehuru *förträffliga*, uppbyggliga, väckande, gripande och rörande dessa bekännelser än äro, de dock ej lämpa sig för *alla* våra läsarinor, men egentligen blott för *mödrarna* ibland dem. Det är mycket en ångerfull yngling kan bekänna för sin mor, som han dock ej skulle våga, ej *nännas* erkänna för en ung syster. Det är således egentligen åt mödrar eller åt dem, som i mödrars ställe äro, vi på det varmaste rekommendera denna mer än 14 sekler gamla skrift, som dock är af så ovanskligt, så evigt ungt innehåll, att den i de flesta fall är lika tillämplig på vår tid, som på författarens egen. — Utrymmets knapphet och ringheten af vår egen förmåga hindra oss att ingå i någon närmare granskning af det värdefulla arbetet, hvars öfversättning berömmes såsom sär-

deles förtjenstfull, men i dess ställe hänvisa vi våra läsare till den anmälan deraf, som står att läsa i 2:dra häftet af *Theologisk Tidsskrift* (Upsala 1861), ur hvilken vi dessutom låna följande vackra skildring af hvad en moder har att lära af *Augustini Bekännelser*:

»Vi kunna icke nedlägga pennan, utan att nämna hvilket dyrbart betraktelse-ämne Augustini moder, *Monicas*, bild är för hvarje troende moder, som likt henne dagligen på sitt brinnande hjertas altare offrar böner och tårar för en son, som antingen redan försjunkit i synder, villfarelser och otro, eller som hon ser vara i fara att af falska vishetslärorors bländverk lockas bort från vår tro.

Den fromme Biskopens ord till *Monica*: »*det är omöjligt att sådana tårars son skall gå förlorad*»; dessa ord, som midt under djupaste bedröfvelsen grepo henne som om hon hade hört dem från himmelen och ingåfvo henne hoppets hugsvalelse, dessa ord hafva nu med denna skrift gått igenom halftannat århundrade, och mången moder har förnummit dem såsom en engels röst just till henne, och än i dag, och i dagar som komma, skola de i månget moders-hjerta gjuta frisk olja på böne-elden.

Blifve hvarje christen moder en *Monica*! Hon har af denna mycket att lära i tro, trohet, tålmod, bön, ödmjukhet, hopp och förtröstan. Läro hon äfven med afseende på yttre omständigheter och skickelser, att icke själfklökt och förmätet vilja föreskrifva Herran sätt och väg, utan ödmjukt och förtröstansfullt öfverlåta allt åt Hans ledning, lita på Hans kärlek, Hans trofasthet, hoppas och tro att Hans vägar leda till bönhörelsens mål, äfven då hon icke förstår dem och det synes, som om Han icke aktade på hennes bön. — — Kraftig uppmaning att icke försumma hos späda barn tidigt inplanta Jesu Christi lärdom, och skön tröst för de mödrar, som detta gjort, hemtar man af den märkliga berättelsen om huru *Augustinus*, sedan han i sin första ungdom varit så djupt försunken i synd att han lefde »i den oblyga blygseln deröfver att han icke var med de oblygaste jemngod», slutligen blef uppryckt ur denna sin andefattiga sinnesriktning, så att han med orolig, brinnande ifver började längta efter den odödliga visheten och resa sig upp ur sin förnedring; men, lockad af de hedniska filosofernas vishetsläror, dock ej kunde förmås att obetingadt ansluta sig till dem, »emedan uti deras skrifter *Christi* namn ingenstädes förekom. Ty, Herre, detta namn, *Din* sons, *min* frälsares, hade, efter Din stora barmhertighet, mitt späda hjerta redan med själfva modersmjölken insugit och i sitt innersta djup kvarhållit och förvarat, och hvad som saknade detta namn, det måtte i öfrigt vara huru lärdt, huru värtaligt och sanningsenligt som helst, det kunde dock icke draga till sig hela min

hängifvenhet.» — — — Således, att han af de hedniska filosoferna erhöill det goda, de kunde och borde gifva honom, men bevarades från att af dem ohjelpigen bortföras, det skedde genom inflytelsen af »Christi helsogifvande namn», hvilket hans moders trogna händer i barnahjertat nedlagt, likasom en äkta perla, hvilken, ehuru missaktad och fördold, dock blef den barlast, som hindrade honom från fullständig kantring under den kompasslösa seglatsen på tviflens stormande vågor.

Måtte många svenska mödrar läsa denna märkvärdiga bok, deraf styrkas, lifvas och handledas i sina christliga uppfostringspligter, och likasom *Monica* hinna målet för sitt hopp och sina böner samt få, likasom hon, innan lifvets aften erfara den ljufvaste af alla menskliga fröjder, den nemligen, som är en försmak af den himmelska inför Guds thron, då det heter: »*Si här är jag med barnen, som du mig gifvit hafver.*»

L'Ouvrière par Jules Simon. För dem, som närmare vilja studera de ämnen, som i denna tidskrift blifvit antydda, så väl i art. »*Om Qvinnan och Arbetslönen*» af *Bessie* i 4:de häftet af 2:dra årgången, som i den första art. af detta häfte om *Välgörandet* af *St.* rekommendera vi på det högsta ofvannämnda, i bokhandeln nyligen utkomna arbete af den berömde fransyske författaren *Jules Simon*, hvars föregående skrifter »*Le Devoir*», »*La Liberté*» och »*La Liberté de Conscience*» anses vara bland det bästa, litteraturen inom detta område har att uppvisa. Detta sista arbete *L'Ouvrière* har förlidet år under titeln »*Le Salaire et le travail des femmes*» blifvit meddeladt i *Revue des deux Mondes* i en serie af artiklar, som vi med största intresse följt, och som i denna nya upplaga blifvit ytterligare utarbetade. Blotta innehålls-förteckningen anger den vidt omfattande och grundliga planen för arbetet och man har ej kommit långt in i boken förr än man finner, att den bär vittne på en gång om moral-filosofens höga och ädla åsigter, statsekonomens praktiska skarpsynthet och menniskovännens varma hjerta. Naturligtvis innehåller ett dylikt arbete mycket, som endast är tillämpligt på det folk och land, för hvilket det egentligen blifvit skrivet, men ämnet är tillika af en så allmän natur och utgör inom de flesta samhällen, hvilka ej alltför envist emotstått tidens framåtdrifvande makt, en af de viktigaste frågor, statsekonomen och menniskovännen hafva att lösa, att det, synnerligast så behandladt, måste få intresse och blifva högst upplysande och lärorikt för hvar och en, som med något deltagande följer sitt släctes utveckling.

Författaren ger en sorglig målning af arbeterskans lif i Frankrike, hennes armod och hennes demoralisation, hvaraf mycket äfven öfverensstämmer med förhållandet i andra länder. Bot för det onda söker han i arbetslöernas höjande så väl direkt som indirekt genom minskad konkurrens; i kloka välgörenhets-inrättningar, arbetareföreningar för ömsesidigt understöd, sparkassor för kommande behof, och i allmänhet i associationer af förenade krafter bland så väl de hjälpande, som de hjälpbehöfvande; i förbättrande af arbetsbostäder; i förbättrad undervisningsväsende — samt ytterst i återupplifvandet af familjebandets helgd. Och med allt detta säger han dock: »man måste ännu åtnöja sig med att snarare mildra än utrota det onda; ty till dess utrotande fordras alla förenade krafterns långa och ihärdiga bemödanden.

»Denna slutsats är bittert smärtsam; anblicken af sjelfva det djupaste elände smärtar mindre... Det onda är förfärligt och det finns intet bestämdt, intet radikalt botemedel; man har ej här att påräkna någon af det slags upptäckter, som plötsligt och såsom genom ett åskslag omskapa ett förhållande. Men skall man därför tvinga sig att blunda? Skall man afstå från att verka det goda, emedan man ej kan göra det i nog stor skala, eller nog hastigt? Nej, en sådan modlöshet vore ett brott... Man måste tvärtom fördubbla sitt nit, sitt deltagande. Må ej välgörenheten, som tanklöst strör omkring sitt öfverflöd, mången gång till deras skada, som hon tror sig lindra, längre gifva sina tillgångar och sitt goda hjerta till spel åt slumpen eller ett blindt och obetänkt deltagande. Må hon taga till princip att det isynnerhet är genom återupplifvandet af familjekärleken, återknytandet af familjebandet, som hon kan återupprätta karakter och seder och fördubbla arbetskraften... Må hon gifva familjen ett hem och utdöma de omenskliga boningar, der helsan skulle vara ett underverk; må hon upphäfvä alla de oskyldiga prejerier, som uppkommit i följd af en dålig organisation af familjens inkomster och som genom förskottsbetalningar, genom den ytterliga utminuterings af lifsmedel och omöjligheten att göra hvarje uppköp af förnödenheter på den tid af året de äro billigast, gör hvarje nödvändighetsvara två gånger så dyr för den fattige som för den rike. Må hon genom fria bad- och tvättanstalter befordra renligheten, genom skolor och biblioteker upplysningen inom familjerna. Må hon lära arbetaren inse arbetets bestående värde genom att tillförsäkra honom en bestående lön därför. Må hon gifva honom säkerhet och trygghet för sig och de sina, genom associationer för ömsesidig hjälp och genom sparkassor för åldrige. — Är ej detta en ädel uppgift, ett välgörande, stärkande, tröstande värf, en visserligen långsam och mödosam, men klok och säker lös-

ning af det menskliga eländets problem?..... Jag ställer mina bemödanden i denna riktning under alla qvinnors beskydd. Det är främst deras talan som jag för, ty det är pligtens och den heliga familjekärlekens; det är dessutom alla deras, som bära ett ädelt hjerta i bröstet.»

Vi afsluta härmed vår anmälan, öfvertygade att författarens egna ord äro tillräckliga att rekommendera honom åt alla tänkande läsare.

Die biblischen Frauen und Jungfrauen, Sonntags Betrachtungen für Frauen und Jungfrauen aller Stände, von C. A. Staudenmeyer. (Stuttgart, 1859). Detta arbete, hållet i form af berättande andaktsbok innehåller skildringar och karakteristiker af alla i den Heliga Skrift förekommande qvinnor, med tillämpning på nutidens christna qvinnor, och deras förhållanden, och kan rekommenderas såsom en bildande och uppbygglig läsning. En svensk öfversättning af denna bok lär vara under arbete och torde gifva oss anledning att återkomma dertill.

Reader.

VÅR PORTFÖLJ.

M:lle de Lezardière. Bristande studier, felaktig undervisningsmethod, ovana vid tanke-ansträngning och reflexion alstra oftast hos qvinnan en ytlighet i kunskaper, hvarför man både med rätt och orätt beskyller henne. Detta förhållande vållar äfven, att mången betvillar hennes förmåga att med allvar och framgång idka grundligare studier och anser henne föga mäktig något djup i tanken. Trots ogynnsamma omständigheter och brist på tillfälle att utveckla de anlag, som naturen stundom tilldelar äfven henne, framstår likväl då och då en kvinna, som synes ämnad att jäfva detta påstående. En sådan, hvars namn dock blott vetenskapen bevarat åt efterverlden, egde Frankrike under slutet af förlidet och början af detta århundrade i *M:lle de Lezardière*, som i sin *Théorie des lois politiques de la monarchie française*, ett för Frankrikes såväl politiska som rättshistoria högst viktigt arbete, gifvit ett lysande bevis på hvad äfven qvinnan genom ihärdighet och varmt intresse för vetenskap förmår åstadkomma.

Vi vilja derföre här meddela våra läsare det lilla vi känna om denna utmärkta qvinna. *M:lle Marie Charlotte Pauline Robert de Lezardière*, af en gammal fransysk familj, föddes på ett stamgods i Poitou 1754. Från sin tidigaste barndom visade hon en särdeles håg för allvarliga studier och ett lifligt intresse för sitt fäderneslands historia. Ännu helt ung var hon vittne till Frankrikes olyckor, och ansåg orsaken dertill ligga i den okunnighet, som i allmänhet herrskade om dess lagar och institutioner. I denna öfvertygelse företog hon sig det mödosamma arbetet att efterforska och i ett sammanhang framställa sitt fäderneslands politiska institutioner vid den franska monarkiens uppkomst och de förändringar, som de sedermera under seklernas lopp undergått.

Men hennes far, som på en gång förvånades och oroades öfver detta för en qvinna så ovanliga arbete, sökte på allt sätt att afstyrka det, till dess han, besegrad af sin dotters ihärdighet och energi, slutligen visade hennes första försök för sin mest intime vän, *M:r de Malesherbes*. Denne meddelade dem åt flere af landets utmärktaste män och alla ansågo den unga flickans arbete af stor vigt, samt tillrådde henne att fortsätta detsamma, på samma gång de lemnade till hennes disposition alla de böcker och historiska dokumenter, som stodo till deras förfogande. *M:r de Malesherbes* ombesörjde sjelf tryckningen af första delen utaf hennes arbete och läste korrekturet dertill.

Revolutionen, som gjorde så mången hemlös, fördref äfven henne och hennes familj från fäderneslandet, men efter flera års olyckor och landsflykt återkom hon 1801 till *Vendée* med sina anhöriga. Dock återfann hon endast till hälften det hem hon lemnat. Hennes fars dyrbara bibliothek hade blifvit uppbrändt, tillika med hans slott; hennes egna manuskripten hade gått förlorade, och alla de rika materialier, hon hopsamlat till sitt arbetes fortsättande voro förstörda. För att ersätta alla dessa förluster behöfdes förmögenhet, och hennes familj var ruinerad. Hon måste derföre, ehuru ännu i sin lefnads fulla kraft och med oförminskad förmåga, likväl öfvergifva fortsättningen af det arbete, hvaråt hon velat egna sitt lif.

Den resignation, hvarmed hon underkastade sig en så stor försakelse, visade hela den sinnesstyrka hvaraf hon var mäktig; hennes tillgifvenhet för de sina, hennes barmhertighetsverk mot de lidande och nödställda uppfyllde nu hela hennes lif, och aldrig hörde man en klagan undfalla hennes läppar. Att lefva och verka för andra syntes henne nog, och sträng mot sig sjelf, var hon öfverseende mot dem. Det allvarliga, det egendomliga i de studier, hvarmed hon med så mycken framgång sysselsatt sig, hade ej beröfvat henne

något af den naturliga enkelhet och anspråkslöshet, som utmärkte hennes lynne. Kärleken till fäderneslandet var den passion, som uppfyllde hennes hjerta; Frankrikes olyckor kände hon lika djupt som de missöden, hvilka drabbade hennes familj. Stilla och obemärkt förflöt hennes lefnad sedan hon återkommit till hembygden, och der utlocknade hennns lif 1835. Kärt är hennes minne för dem, som hon omfattade med sin tillgifvenhet, aktadt af alla som kände henne.

De, som äro bekanta med det arbete, hon efterlemnat, och som kunna bedöma dess värde, beklaga att en del deraf gått förlorad för efterverlden. Hvad som återstår, vittnar dock om hennes trägna, samvetsgranna historiska studier och en, särdeles för en qvinna, ovanlig språkkunskap och kännedom af såväl romersk som fransk rätt. Detta arbete åtnjuter ej allenast stort anseende i författarinans fädernesland, utan är äfven väl bekant för vetenskapsmän inom det öfriga Europa.

Bland de utländska qvinliga artister (hvaribland *Rosa Bonheur*, *Juliette Peyrole* m. fl.), hvilka hedrat de qvinliga artisternas i England tafveexposition för innevarande år, nämnes äfven en Svenska, en dotterdotter till den gamle kämpaskalden *Ling*, fru *Georgii*, född Liedbeck. I en redogörelse för expositionen läses nemligen i en engelsk tidskrift:

»*Madame Georgii* har tvenne ganska goda hufvuden» (en nyhet för hennes svenska vänner, som aldrig vetat hon hade mer än ett). — »Ett porträtt af sin man, Professor *Georgii*; det andra af en svensk bondflicka; båda äro väl tecknade, lefvande och karakteristiska.»

På begäran af »*Ladies' Sanitary Association*,» en i London organiserad Fruntimmers-förening för helsovård, har Styrelsen för University-College derstädes förordnat att tolf föreläsningar i Fysiologi skola hållas för fruntimmer. Dessa föreläsningar, som specielt borde afse helsovård och uppfostran, togo sin början d. 13 April.

